Clarissimo Dno. Domino
THOMÆ EGERTONO
magni sigilli custodi

In ore duum, triumue testium omne uerbum stabilitur quos ego tres grauissimos fidei Catholicæ testes TERTVLL. VINCENT. IVELL dominationi uestræ offero. Sed his ueracibus testibus adiungit se imparem uiribus, inferiorem causa EDMVNDVS pseudomartyr Campianus. ex altero, uel alterutro tertibue, id est ex uno cognosces omnes. Tu cum abs Reipub. ocium fuerit, hos lege, ac dilige, semperq tibi salutem precabitur

Tuæ Amplitud.

Obseruantiss.

Guilielmus Tooker.

Clarissimo Dno. Domino
THOMÆ EGERTONO
magni sigilli custodi

In ore duum, triumue testium omne uerbum stabilitur quos ego tres grauissimos fidei Catholicæ testes TERTVLL. VINCENT. IVELL dominationi uestræ offero. Sed his ueracibus testibus adiungit se imparem uiribus, inferiorem causa EDMVNDVS pseudomartyr Campianus. ex altero, uel alterutro tertibue, id est ex uno cognosces omnes. Tu cum abs Reipub. ocium fuerit, hos lege, ac dilige, semperq tibi salutem precabitur

Tuæ Amplitud.

Obseruantiss.

Guilielmus Tooker.

APOLOGIA ECCLESIÆ ANGLICANÆ.

Authore Iohanne Iuello, olim episcopo Sarisburiensi.

ROM. 1.

Non enim me pudet Euangelij Christi: Potentia siquidem est Dei, ad salutem omni credenti, &c.

LONDINI,
Excudebat Arn. Hatfield.
1599

D. IOANNI IVELLO EPISCOPO SARISBVRIENSI, P. Martyr S. D.

OPERA Episcopi Londinensis, amplissimi præsulis & Domini quotidie mihi etiam atque etiam obseruande, allatum est exemplum tuæ Apologiæ pro Anglicana Ecclesia, quæ neque à me neque à nostris antea fuerat visa. In tuis quidem postremis illam prodituram potius immutisti quàm significaueris: Sed

Apologia Ecclesiæ Anglicanæ.

tantum otineris hactenus conficere non potuit, vt prius ad nos quam circiter Cal. Sextiles peruenerit. Hinc tu animo tuo metiaris, quantum damnum ob locorum distantiam subinde faciamus. Ea verò non tantùm mihi, cui omnia tua probantur & mirificè placent, omnibus modis & numeris satisfecit, verum etiam Bullingero eiusq; Filijs & generis, nec non Gualthero & Vuolphio, tam sapiens, mirabilis & eloquens visa est, vt eius laudandæ nullum modum faciant, nec arbitrantur hoc tempore quicquã perfectius

editum

æditum fuisse. Hanc ingenio tuo felicitatem, hanc ædificationem Ecclesiæ, hoc Anglicæ decus vehementer gratulor, teq́; obtestor, vt quum ingressus es viam pergas tuis vestigijs premere. Etenim bonam licet habeamus causam, tamen præ hostium numero pauci sunt, qui eam tueantur: & illi iam ita videntur experrecti, vt bonitate stili & argutis sophismatis multùm se probent imperitæ multitudini. Loquor autem de Staphylis, Hosijs, & plerisq́; alijs huius farinæ scriptoribus, qui hoc tempore mendaciorum

Papæ strenuos patronos agunt. Quare cùm in Apologia tua illa doctissima & elegantissima tantum spei de te concitaueris, certò scias, omnes bonos & doctos iam sibi polliceri, Veritatem Euangelicam te viuo non esse ab hostibus impunè lacessendam. Egò verò plurimùm lætor, quòd illum diem viderim, quo factus sis parens tam illustris & elegantis filij. Largiatur Deus cæleſtis pater pro sua bonitate, vt sobole non absimili frequenter augearis.

APOLOGIA ECCLESIAE ANGLICANÆ.

VETVS illa est querela à primis vsque Patriarcharum & prophetarum ducta temporibus, & omnis memoriæ literis & testimonijs confirmata, Veritatem in terris peregrinam agere, & inter ignotos facilè inimicos & calumniatores inuenire. Id etsi alijs incredibile fortasse videri possit, si qui sunt, qui ista minus attentè obseruauerint, præsertim cùm hominum vniuersum genus ipso naturæ ductu, sine magistro, sua sponte sit appetens veritatis: & Christus ipse seruator noster, cùm inter homines versaretur, quasi nomine ad exprimendam omnem vim diui-

Tertul. in Apologetico.

nam, aptissimè voluerit appellari Veritas : nos tamen qui in sacris scripturis versati sumus, quíque legimus & vidimus, quid omnibus pijs omnium ferè temporum, quid Prophetis, quid Apostolis, quid Sanctis Martyribus, quid Christo ipsi acciderit, quibus illi probris, maledictis, contumelijs, cùm viuerent, veritatis vnius causa vexati fuerint: videmus id non tantùm non esse nouum aut incredibile, sed etiam receptum iam & omnibus temporibus vsitatum. Immò illud multò potiùs mirum atque incredibile videri posset, si pater mendaciorum & hostis omnis veritatis Diabolus, nunc tandem repentè mutaret ingenium & speraret veritatem aliter, quàm mentiendo posse opprimi, aut alijs nunc artibus, quàm quibus ab initio semper vsus est, inciperet regnum suum stabilire. Ex omni enim memoria vix vllum tempus inuenire possumus, vel crescentis, vel constitutæ, vel renascentis religionis, quo non veritas

Iohan. 8.

ritas atque innocentia indignis modis ab hominibus, & contumeliosissimè acciperetur. Videt, scilicet Diabolus, veritate incolumi, se incolumem esse, & sua tueri non posse.

Nam, vt ne quid de veteribus Patriarchis & Prophetis commemoremus, quorum, vti diximus, nulla pars ætatis fuit à contumelijs & probris libera, scimus fuisse olim quosdam, qui dicerent, & publicè prædicarent, veteres Judæos, quos non dubitamus fuisse cultores vnius & veri Dei, numinis loco aut suem, aut asinum coluisse, & omnem illam religionem nihil aliud fuisse, quàm sacrilegium, & contemptum omnium numinum. Scimus filium Dei & seruatorem nostrum Iesum Christum, cùm doceret veritatem, habitum fuisse pro præstigiatore, pro malefico, pro Samaritano, pro Beelzebub, pro seductore populi, pro homine bibulo & vorace. Et quis nescit, quæ dicta olim fuerint in acerrimum præconem, atque assertor era

Cornel. Tacitus. Tertul. in Apologet. cap. 7. C. Plinius.

Ioan. 8. 9, 10. Mar. 11.

sectorem veritatis, diuum Paulum: illum modò hominem seditiosum esse, militem conscribere, secessionem facere: modò esse hæreticum, modò insanire, modò contentionis atque animi caussa in legem Dei blasphemum esse, & patrum institura contemnere? Quis nescit diuum Stephanum statim, cùm penitus intimis animi sensibus veritatem accepisset, & eam cœpisset liberè, sicut debuit, & fortiter prædicare, & præ se ferre, statim vocatum esse in iudicium capitis, quasi qui contumelias nefariè dixisset in Legem, in Mosen, in Templum, in Deum? Aut quis nescit fuisse olim, qui sacras Scripturas arguerent vanitatis, quòd in illis dicerent contraria, & plane pugnantia contineri: & Apostolos Christi singulos inter se, Paulum verò ab omnibus dissensisse? Et ne longum sit omnia colligere, id enim esset infinitum, quis nescit, quæ olim conuitia iacta fuerint in patres nostros, qui primi cœperunt agnoscere & profiteri nomen Christi,

Act. 16.
Epiphanius.

Marcion ex Tertulliano. Ælius è Lactantio.

Eusebius lib. 5. cap. 1.

Christi, illos inter se conspirare, & occulta consilia inire contra Rempub. & ea caussa anteculanis horis inter se in tenebris conuenire, occidere pueros infantes: explere se humanis carnibus, & ferali ritu bibere humanum sanguinem: postremò extinctis luminibus, adulterium inter se, & incestum promiscuè perpetrare, & fratres cum sororibus, filios cum matribus, sine reuerentia sanguinis, sine pudore, sine discrimine concumbere, homines impios, sine religione vlla, sine Deo, hostes humani generis, indignos luce, indignos vita? Tertul 3. Apologet. 1. 2. 3. & 7. 8. 9.

Ista tum omnia dicebantur in populum Dei, in Christum Iesum, in Paulum, in Stephanum, in eos omnes, quicunque primus temporibus amplexi sunt veritatem Euangelij, & se passi sunt odioso tum in vulgus nomine, appellari Christianos. Et quamuis ea non essent vera, id tamen Diabolus satis putabat sibi fore, si effecisset saltem, vt crederentur esse vera, vtque Christiani publico omnium odio Tertull. in Apolog. cap. 3

odio laborarent, & ab omnibus ad exitium quærerentur. Itaque reges & principes huiuſmodi tum perſuaſionibus inducti, occidêre Prophetas Dei ad vnum omnes: Eſaiam ad ſerram: Hieremiam ad lapides: Danielem ad leones: Amos ad vectem: Paulum ad gladium: Chriſtum ad crucem: Chriſtianos omnes ad carceres, ad equuleos, ad furcas, ad rupes, ad præcipitia, ad beſtias, ad ignes condemnare: & rogos ingentes ex illorum viuis corporibus, tantùm ad vſum nocturni luminis, & ad ludibrium inflammare; eoſq; non alio loco numerare, quàm quo ſordes viliſſimas, & catharmata ac ludibria totius mundi. Sic videlicet ſemper accepti ſunt auctores & profeſſores veritatis.

Sueton. Tranquil. in Nerone.

Quo nos animo æquiore ferre debemus, quicunque profeſſionem Euangelij Ieſu Chriſti ſuſcepimus, ſi in eadem cauſſa ad eundem tractamur modum, vtque olim patres noſtri, ita nos quoque hodie, nullo noſtro merito, tantùm

tùm quia docemus & profitemur veritatem, conuitijs, contumelijs, mendacijs exagitamur. 1. Tim. 4

Clamant hodie passim nos omnes esse hæreticos, discessisse à fide, & nouis persuasionibus atque impijs dogmatis Ecclesiæ consensum dissipauisse: nos veteres & iam olim damnatas hæreses ab inferis rediuiuas restituere, & nouas sectas, atque inauditos furores disseminare: iam etiam in contrarias factiones & sententias distractos esse, nec vllo pacto potuisse vnquam inter nos ipsos conuenire: esse homines impios, & Gigantum more, Deo ipsi bellum facere, & prorsus sine omni numinis cura, cultuque viuere: nos omnia rectè facta despicere: non virtutis disciplina vti vlla, non legibus, non moribus, non fas, non ius, non æquum, non rectum colere: ad omnia flagitia laxare frænа, & populum ad omne genus licentiæ, atque libidinis prouocare: nos id agere & quærere, vt monarchiæ & regnorum status euertantur, &

omnia

omnia ad popularem temeritatem & imperitæ multitudinis dominationem redigantur: nos ab Ecclesia catholica tumultuosè defeciſſe, & nefario ſchiſmate orbem terrarum concuſſiſſe, & pacem communem, atque otium Eccleſiæ publicum conturbaſſe: vtque olim Dathan & Abiron ab Aarone & Moſe, ita nos hodie à Rom. Pontifice ſine vllâ ſatis iuſta cauſſa ſeceſſionem feciſſe: priſcorum patrum & veterum conciliorum auctoritatem pro nihilo putare: cæremonias antiquas à patribus & proauis noſtris multis iam ſeculis, bonis moribus, & melioribus temporibus approbatas, temerè & inſolenter abrogaſſe: & noſtra tantùm priuata auctoritate, iniuſſu ſacri & Oecumenici Concilij, nouos in Eccleſiam ritus inuexiſſe: atque iſta nos omnia non religionis cauſa, ſed contentionis tantùm ſtudio feciſſe: Se autem nihil prorſus immutaſſe, omnia verò vt ab Apoſtolis tradita, & ab antiquiſſimis patribus ap-

Num. 16.

probata

probata fuerint, ad hunc vsque diem per tot secula retinuisse.

Neue res calumnijs tantùm agi, & ad inuidiam nostram in angulis solùm iactari videretur, subornati sunt à Romanis Pontificibus homines quidam satis diserti, & non indocti, qui ad causam desperatam accederent, & eam libris & longis orationibus exornarent: vt cum eleganter & copiosè ageretur, homines imperiti possent in ea aliquid esse suspicari. Videbant scilicet, vbique terrarum causam suam inclinare, artes suas iam videri, & minoris putari, & præsidia sua in singulos dies labefactari: & omnino causam magnopere egere patrocinio. Eorum autem, quæ ab illis in nos dicuntur, partim manifestè falsa sunt, & ipsorum, à quibus dicuntur, iudicio condemnata: partim, etsi falsa sunt illa quoque, tamen speciem veri aliquam & similitudinem præ se ferunt, vt in illis incautus lector, maximè verò, si accedat istorum composita & elegans ora-

tio,

tio, facilè circumueniri, & errare possit: partim verò sunt eiusmodi, vt ea nos non tanquam crimina refugere, sed tanquam rectè, atque optima ratione facta, agnoscere, & profiteri debeamus. Nam, vt vno verbo quod res est dicamus, isti omnia nostra, etiam ea, quæ ne ipsi quidem negare possunt rectè, atque ordine esse facta, calumniantur, & quasi nihil à nobis aut fieri aut dici rectè possit, ita dicta nostra, factaque omnia malitiosè deprauant. Simpliciùs quidem & candidiùs agendum erat, si verè agere voluissent. Nunc autem nec verè, nec Christiano more, modoque, sed obscurè & veteratoriè, mendacijs nos oppugnant: & cæcitate populi & inscitia, atque ignorantia principum, ad odium nostri & ad opprimendam veritatem abutuntur. Est hæc potestas tenebrarum & hominum stupore magis imperitæ multitudinis, & tenebris, quàm veritate aut luce fidentium, vtque Hieronimus ait, clausis oculis veritati perspicuè contra-

contradicentium. Nos verò Deo optimo maximo gratias agimus, eam esse causiam nostram, in quam isti cùm cuperent, nullam contumeliam possent dicere, quæ non eadem in sanctos patres, in Prophetas, in Apostolos, in Petrum, in Paulum, in Christum ipsum torqueri posset.

Iam verò si istis ad maledicendum disertis & eloquentibus esse licet, nos in optima nostra causa, ad verè respondendum, haud sanè conuenit esse mutos. Negligere enim quid de se, suaque causa, quamuis falsè & calumniosè dicatur, præsertim cùm id eiusmodi sit, vt in eo Dei maiestas & religionis negotium violetur, hominum est dissolutorum, & ad iniurias diuini nominis securè atquè impiè conniuentium. Etsi enim aliæ iniuriæ sæpe magnæ ab homine modesto & Christiano ferri ac dissimulari possint, tamen hæreseos notam qui dissimulet, eum Ruffinus negare solebat esse Christianum. Faciemus ergo nunc id, quod omnes leges,

quod

quod vox naturæ ipsa iubet fieri, quodque Christus ipse in simili caussa contumelijs appetitus fecit, vt istorum criminationes propulsemus, vt causs'am innocentiamque nostram modestè, & verè tueàmur. Nam Christus quidem cùm à Pharisæis accusaretur veneficij, quasi consuetudinem haberet cum dæmonibus, & illorum ope multa faceret: Ego (inquit) Dæmonium non habeo, sed glorifico patrem meum: vos autem affecistis me ignominia. Et Paulus cùm à Festo proconsule contemneretur vt insanus, Ego, inquit optime Feste, non insanio, vt tu putas, sed veritatis & sobrietatis verba loquor. Et Christiani veteres cùm pro homicidis, adulteris, incestis, rerum publicarum perturbatoribus ad populum traducerentur, & viderent huiusmodi criminationibus in dubium vocari posse religionem quam profitebantur, maximè verò, si tacere viderentur, & quodammodo crimen agnoscere, ne ea res Euangelij cursum impediret, habuerunt orationes,

Ioan. 8.

Act. 26.

Quadratus. Iustinus. Melito. Tertul. alijque.

orationes, scripserunt libros supplices, apud imperatores & principes verba fecerunt, vt sese suosque publicè defenderent.

Nos verò, cùm proximis istis viginti annis, tot millia nostrorum fratrum inter exquisitissimos cruciatus testimonium dixerint veritati, & principes, cùm frenare cuperent Euangelium, multa moliendo nihil egerint, & totus iam propè terrarum orbis ad aspiciendam lucem oculos incipiat aperire, satis iam dictam & defensam putamus esse causam nostram: cumque res ipsa satis pro se loquatur, non multum opus esse verbis. Nam si pontifices ipsi vellent, aut etiam si possent, rem ipsam secum: & initia progressusque religionis nostrę cogitare, quemadmodum sua penè omnia nullo impellente, sine vlla humana ope ceciderint: nostra verò inuitis ab initio imperatoribus, inuitis tot regibus, inuitis pontificibus, inuitis propè omnibus, incrementa ceperint, & paulatim in omnes terras propagata fuerint,

atque

atque etiam postremò in regum iam aulas & palatia peruenerint, vel hæc ipsa satis illis magna indicia esse possent, Deum ipsum pro nobis propugnare, & ipsorum conatus de cælo ridere, & eam esse vim veritatis, quam nec humanæ vires, nec inferorum portæ possunt conuellere. Non enim insaniunt hodie tot ciuitates liberæ, tot reges, tot principes, qui à sede Romana defecerunt, & se potius ad Christi Euangelium adiunxerunt.

Neque tamen si pontificibus otium hactenus nunquam fuit de istis rebus attentè & seriò cogitandi, aut si nunc aliæ illos curæ impediunt, & diuersè distrahunt, aut si ista studia vulgaria & leuia esse putant, & nihil ad dignitatem Pontificiam pertinere, idcirco caussa nostra debet videri deterior? aut si illi quod vident, videre fortè nolunt, & veritatem agnitam potius oppugnant, idcircò nos habendi statim sumus pro hæreticis, qui illorum voluntati non obsequimur? Quòd si Pius Pontifex is esset, non

Pius. 4.

dicimus,

dicimus, quem se tantopere dici cupit, sed si is omnino esset, qui nos vel fratres suos, vel omnino homines esse duceret, rationes prius nostras, & quid à nobis, quid contra nos dici posset, diligenter expendisset: ac non ita temerè cæcis tantum præiudicijs, bonam partem orbis terrarum, tot doctos & pios viros, tot respub. tot reges, tot principes in Bulla sua, qua nuper simulabat concilium, inauditos, indicta causa, condemnasset.

Verùm, ne, quia ad hunc modum publicè ab illo notati sumus, tacendo videamur crimen confiteri, & præsertim quia in publico concilio, in quo ille nemini mortalium ius esse vult ferendi suffragij, sententiæque dicendæ, nisi iurato, addictoque potestati suæ, audiri nullo modo possumus (id enim proximis comitijs Tridentinis nimiùm experti sumus, cùm principum Germaniæ, & liberarum ciuitatum legati & theologi prorsus ab omni conuentu excluderentur: neque adhuc obli-

uiſci

uiſci poſſumus, Iulium tertium ante decem annos diligenter cauiſſe reſcripto ſuo, ne quis noſtrorum hominum in concilio audiretur, niſi ſi quis forte eſſet, qui vellet palinodiam canere, & mutare ſententiam) vel ea maximè cauſſa viſum eſt nobis rationem fidei noſtræ ſcripto reddere, & ad ea, quę nobis publicè obiecta ſunt, verè, ac publicè reſpondere, vt orbis terrarum videre poſſit, partes, & fundamenta eius doctrinæ, cui tot boni viri poſtpoſuerunt vitam ſuam, vtque omnes intelligant cuiuſmodi tandem homines illi ſint, quidque de Deo & religione ſentiant, quos Romanus Epiſcopus, antequam vocarentur ad dicendam cauſam, non ſatis conſideratè, nullo exemplo, nullo iure, tantùm quòd illos audiret à ſe ſuiſque in aliqua parte religionis diſcrepare, condemnauit pro hæreticis.

Et, quamuis D. Hieronymus in ſuſpitione hæreſeos neminem velit eſſe patientem, nos tamen nec

acerbè,

acerbè, aut diçaciter agemus, nec efferemur iracundia, quanquam nec acerbus, nec dicax videri debet, qui vera dicit. Istam eloquentiam libentiùs relinquimus aduersarijs nostris, qui quidquid in nos dicunt, quantumuis id acerbè aut contumeliosè dictum sit, tamen satis modestè & appositè dictum putant: veréne an falsò, nihil curant. Nobis his artibus opus non est, qui veritatem defendimus.

Quòd si docemus sacrosanctum Dei Euangelium, & veteres Episcopos, atque Ecclesiam primitiuam nobiscum facere, nosque non sine iusta causa & ab istis discessisse, & ad Apostolos, veteresque catholicos patres redijsse, idque non obscurè, aut vafrè, sed bona fide coram Deo, verè, ingenuè, dilucidè, & perspicuè facimus: si illi ipsi qui nostram doctrinam fugiunt, & sese catholicos dici volunt, apertè videbunt omnes illos titulos antiquitatis, de quibus tantopere gloriantur, sibi ex-

cuti de manibus, & in noſtra cauſſa plus neruorum fuiſſe quam putarint, ſperamus, neminem illorum ita negligentem fore ſalutis ſuæ, quin vt velit aliquando cogitationem ſuſcipere, ad vtros potiùs ſe adiungat. Certè quidem, niſi quis planè animo obdurueriſ, & audire nolit, eum non pœnitebit animum ad defenſionem noſtram aduertere, & quid à nobis, quamque ad religionem Chriſtianam conuenienter, apteque dicatur, attendere.

Nam quòd nos appellant hæreticos, eſt illud crimen ita graue, vt niſi videatur, niſi palpetur, niſi manibus digitiſque teneatur, credi facilè de homine Chriſtiano non debeat. Eſt enim hæreſis deſtitutio ſalutis, abiectio gratiæ Dei, diſceſſio à corpore & ſpiritu Chriſti. Sed fuit hoc ſemper iſtis, & illorum patribus familiare ac ſolenne, vt ſi qui eſſent, qui de illorum erroribus quererentur, & religionem cuperent reſtitutam, eos ſtatim quaſi nouatores rerum & homines

homines factioſos, condemnarent pro hæreticis. Chriſtus enim non alia cauſſa dictus eſt Samaritanus, quàm quòd ad nouam quandam religionem, & ad hæreſim defeciſſe putaretur. Et Paulus Apoſtolus Chriſti vocatus eſt in iudicium, vt cauſſam diceret de hæreſi. Ego quidem (inquit) iuxta hanc viam, quam iſti vocant hæreſim, colo patrium Deum, credens omnibus quæ ſcripta ſunt in Lege, & in Prophetis. Act. 24.

Breuiter, vniuerſa iſta religio, quam hodie profitentur homines Chriſtiani, primis temporibus ab ethnicis hominibus ſecta dicta eſt, hæreſis. His iſtis vocibus ſemper impleuerunt aures principum, vt cùm illi opinione præiudicata nos odiſſent, & quidquid à nobis diceretur, haberent pro factione & hæreſi, à re ipſa & à cognitione cauſſæ abducerentur. Sed quantò crimen illud grauius eſt & atrocius, tantò argumentis maioribus, & clarioribus probari debuit, hoc præſertim tempore, poſtquam ho- Tertul. in Apologet.

mines cœperunt minus istorum oraculis habere fidei, & in illorum doctrinam diligentiùs inquirere, quàm solebant. Aliter enim nunc institutus est populus Dei, atque olim fuit, cùm omnia Pontificum Romanorum dictata haberentur pro Euangelio, & omnis religio ab illorum tantùm auctoritate penderet. Extant hodie sacræ literæ, 2.Tim.3. extant scripta Apostolorum & Prophetarum, ex quibus & omnis veritas, & doctrina Catholica probari possit, & omnis hæresis refutari.

Cùm nihil horum ab istis proferatur, tamen nos hæreticos appellari, qui nec à Christo, nec ab Apostolis, nec à Prophetis defecerimus, iniuriosum est & peracerbum. Hoc gladio Christus reiecit Diabolum, cùm ab illo tentaretur: his armis euertenda & profligãda est omnis altitudo, quæ sese attollit aduersus Deum. 2.Cor.10. Omnis enim scriptura, inquit 2.Tim.3. Paulus, diuinitus inspirata, vtilis est ad docendum, ad refutandum,

ad

ad instituendum, ad arguendum, vt vir Dei perfectus sit, & ad omne opus bonum instructus. Sic semper pij patres contra hæreticos non aliunde, quàm è sacris scripturis pugnauerunt. Augustinus cùm disputaret aduersus Petilianum hæreticum Donatistam, Ne, inquit, audiantur inter nos hæc verba, Ego dico, aut Tu dicis: Sic potiùs dicamus, Hæc dicit Dominus: ibi quæramus Ecclesiam: ibi discutiamus causam nostram. Et Hieronymus: Omnia, inquit, ea quæ absque testimonio scriptorú quasi tradita ab Apostolis asseruntur, percutiuntur gladio Dei. Ambrosius etiam ad Gratianum Imperatorem, Interrogentur, inquit, scripturæ: interrogentur Apostoli: interrogentur Prophetæ: interrogetur Christus. Non dubitabant, videlicet, tum temporis catholici patres & Episcopi, religionem nostram satis è diuinis Scripturis probari posse: nec vnquam illi quenquam habere ausi sunt pro hæretico, cuius errorem non pos-

De vnitate Eccl. cap. 3.

Eadem sententia habetur contra Maximum Arianorum Episcopum lib. 3. cap. 14.

In Primum cap. Aggei.

sent ex ijsdem illis scripturis perspicuè, & liquidò coarguere. Nos quidem, vt cum D. Paulo respondeamus, iuxta hanc viam, quam isti appellant hæresim, colimus Deum, & patrẽ Domini nostri Iesu Christi, & recipimus omnia, quę aut in lege, aut in Prophetis, aut in Apostolorum libris scripta sunt. Act. 24.

Quare si nos sumus hæretici, si isti sunt (quod appellari volunt) catholici, cur non faciunt id, quod vident patres catholicos viros semper fecisse? Cur nos è sacris scripturis non conuincunt? Cur nos ad illarum examen non reuocant? Cur nos non ostendunt à Christo, à Prophetis, ab Apostolis, à sanctis patribus discessisse? Quid habent? Quid fingunt? Est Dei causa. Cur eam dubitant permittere verbo Dei? Quòd si nos sumus hæretici, qui omnes nostras controuersias referimus ad sacras literas, quique ad illas ipsas voces, quas scimus à Deo ipso consignatas esse, prouocamus, & illis alia omnia, quæcunque possunt ab hominibus

minibus excogitari, postponimus: quid istos, quos tandem homines aut quales conuenit appellari, qui sacrarum scripturarum, hoc est, Dei ipsius iudicium reformidant, & sua illis somnia & frigidissima commenta anteponunt, & traditionum suarum causſa, Christi atque Apostolorum institituta aliquot iam sæcula violarunt? Aiunt Sophoclem poetam tragicum, cùm iam senex esset & accusaretur apud iudices à filijs suis pro deliro, & fatuo, quasi qui rem suam familiarem temerè profunderet, & opus iam habere videretur curatore, vt se purgaret eo crimine, veniſſe in iudicium, & cùm pronunciasset Oepidum Coloneũ tragœdiam, à se illis ipsis diebus, cùm accusaretur, valde elaboratè & releganter scriptam, vltro interrogasse iudices, num illud carmen videretur esse hominis delirantis.

Ita nos quoque, quoniam istis furere videmur, & ab illis traducimur pro hæreticis, quasi quibus nihil iam rei sit nec cum Christo,

nec cum Ecclesia Dei, non alienum, aut inutile fore existimauimus, si apertè & liberè proponamus fidem nostram in qua stamus, & omnem illam spem, quam habemus in Christo Iesu: vt omnes videre possint, quid nos de quaque parte religionis Christianæ sentiamus, & stanuere secum ipsi possint, an ea fides, quam viderunt & verbis Christi, & Apostolorum scriptis, catholicorũ patrũ testimonijs, & multorũ sæculorum exemplis confirmatam, tantùm sit rabies quædam hominum furentium, & conspiratio hæreticorum.

Credimus ergo, vnam quandam naturam, esse & vim diuinam, quam appellamus Deum, eamque in tres personas æquales distinctam esse, in Patrem, in filium, in Spiritum sanctum, eiusdem omnes potestatis, eiusdem maiestatis, eiusdem æternitatis, eiusdem diuinitatis, eiusdem substantiæ. Et quamuis tres illæ personæ ita distinctæ sint, vt nec Pater sit filius, nec Filius sit Spiritus sanctus aut

Pater,

Pater. Deum tamen esse vnum, & illum vnum creasse cælum, & terram, & omnia quæ cæli complexu continentur.

Credimus Iesum Christum filium vnicum æterni patris, quemadmodum iam olim ante omnia initia decretum fuerat, cùm venisset plenitudo temporis, suscepisse carnem, & omnem naturam humanam, ex beata illa & pura virgine, vt indicaret hominibus arcanam, & reconditam voluntatem Patris sui, quæ abdita fuerat à sæculis & generationibus: vtque in humano corpore perageret mysterium redemptionis nostræ & peccata nostra & syngraphum illam quæ erat scripta contra nos, affigeret ad crucem.

Eum credimus nostra caussa esse mortuum, sepultum, descendisse ad inferos, tertia die vi diuina redijsse ad vitam, & resurrexisse, post quadraginta dies, spectantibus discipulis, ascendisse in cælum, vt impleret omnia, & corpus illud ipsum, in quo natus, in quo versa-

tus, in quo ludibrio habitus, in quo grauissimos cruciatus, & dirum genus mortis passus fuerat, in quo resurrexerat, in quo ascenderat ad patris dexteram, supra omnem principatum & potestatem, & virtutem, & dominationem, & omne nomen quod nominatur, non solùm in hoc sæculo, sed etiam in futuro, in maiestate & gloria collocasse: ibi eum nunc sedere, & sessurum esse, donec omnia perficiantur. Et quamuis maiestas & diuinitas Christi vbique diffusa sit, tamen corpus eius, vt Augustinus ait, in vno loco esse oportere: Christum corpori suo maiestatem dedisse, naturam tamen corporis non ademisse: neque ita asserendum esse Christum Deum, vt eum negemus esse hominem: vtque ait Martyr Vigilius, Christum humana sua natura nos reliquisse, diuinitate autem non reliquisse: eumque cum absit à nobis per formam serui, tamen semper esse nobiscum per formam Dei.

Aug. tra. 50. in Ioan.

Act. 3.

Aug. tra. 30. in Ioan.

Ad Dardan.

Contra Eutichem. lib. 1.

Fulgentius ad Regem Thrasimundum.

Ab illo loco credimus Christum

ſtum rediturum eſſe ad exercendum publicum illud iudicium, tam de illis quos inueniet adhuc in corpore ſuperſtites, quàm de mortuis.

Credimus Spiritum ſanctum, qui eſt tertia perſona in ſacra Triade, illum verum eſſe Deum: non factum, non creatum, non genitum, ſed ab vtroque patre ſcilicet & filio ratione quadam mortalibus incognita ac ineffabili, procedentem. Illius eſſe duritiem humani cordis emollire, cùm aut per ſalutiferam prædicationem Euangelij, aut alia quacunque ratione in pectora hominum recipitur: illum eos illuminare, & in agnitionem Dei, atque in omnem viam veritatis & in totius vitæ nouitatem, & perpetuam ſalutis ſpem perducere.

Credimus vnam eſſe Eccleſiam Dei, eamque non vt olim apud Iudæos, in vnum aliquem angulum, aut regnum concluſam, ſed catholicam, atque vniuerſalem eſſe, & diffuſam in totum terra-

rum

rûm orbem, vt nulla nunc natio sit quæ possit verè conqueri, se exclusam esse, & non posse ad Ecclesiam, & populum Dei pertinere. Eam Ecclesiam esse regnum, esse corpus, esse sponsam Christi: eius regni Christum solum esse principem: eius corporis Christum solum esse caput: eius sponsæ Christum solum esse sponsum. Varios in Ecclesia esse ordines ministrorum: alios esse diaconos, alios presbyteros, alios Episcopos, quibus institutio populi & religionis cura & procuratio commissa sit: neminem tamen vnum nec esse, nec esse posse, qui summæ rerum vniuersæ præsit. Nam & Christum semper adesse Ecclesiæ suæ, & vicario homine, qui ex asse in integrum succedat, non egere: & neminem mortalem posse existere, qui vniuersam Ecclesiam, hoc est, omnes partes orbis terrarum, vel animo complecti, nedum ordine collocare, & rectè ac commodè administrare possit: Apostolos, vt Cyprianus ait, pari omnes inter se

De simplicitate prælatorum

fuisse

fuisse potestate: atque hoc idem fuisse alios quod Petrus fuit: omnibus ex æquo dictum fuisse, Pascite: omnibus, Ite in mundum vniuersum: omnibus, Docete Euangelium: & vt ait Hieronymus, Omnes episcopos vbicunque tandem sint, siue Romæ, siue Eugubij, siue Constantinopoli, siue Rhegij, eiusdem esse meriti, eiusdem sacerdotij. Vtque Cyprianus ait, Episcopatum vnum esse, & eius parte in solidum teneri à singulis. Et de sententia Niceni concilij, Romanum episcopum nihilo plus iuris in Ecclesiam Dei, obtinere, quàm reliquas patriarchas Alexandrinum, & Antiochenum: Romanum verò episcopum, qui nunc ad se vnum omnia reuocat, nisi officium faciat, nisi administret sacramenta, nisi instituat populum, nisi moneat, nisi doceat, ne episcopum quidem aut omnino presbyterum iure dicendum esse. Episcopum enim, vt Augustinus ait, nomen esse operis, non honoris: vt ille se intelligat non esse episcopum, qui velit

Ad Euagrium.

De simplicitate prælatorum.

1. ad Tim. 3.

velit præesse, & non prodesse. Caput verò Ecclesiæ totius, aut vniuersalem episcopum, non magis aut illum, aut alium quemuis mortalem esse posse, quàm sponsum, quàm lucem, quàm salutem, quàm vitam Ecclesiæ. Hæc enim esse Christi vnius priuilegia, & nomina, & illi vni propriè atque vnicè conuenire: neque vsquam quenquam Romanum episcopum ante Phocam Imperatorem, quem scimus (interfecto Imperatore Mauricio domino suo) per nefarium scelus ad Imperium adspirasse, hoc est, ante sexcentesimum decimum tertium annum à Christo nato, vnquã passum fuisse esse tam superbo nomine salutari. Concilium etiam Carthaginense diserte cauisse, ne quis episcopus aut summus Pontifex, aut primus sacerdos diceretur: Episcopum verò Romanum, quoniam ita hodie dici vult, & alienam potestatem sibi vendicat, præterquàm quòd apertè facit contra vetera concilia, contraque patres, si Gregorio suo velit credere, nomen

Cap. 47.

Gregor. lib. 4. Epist. 76. 78. & 80. Ec. lib. 7. Epist. 69.

arrogans,

arrogans, profanum, ſacrilegium, Antichriſtianum, ſibi imponere: eſſe Regem ſuperbiæ, eſſe Lucifeerum, qui ſe fratribus ſuis anteponat: abieciſſe fidem: eſſe præcurſorem Antichriſti.

Miniſtrum legitimè vocari oportere, & rectè atque ordine præfici Eccleſiæ Dei: neminem autem ad ſacrum miniſterium pro ſuo arbitrio, & libidine poſſe ſe intrudere. Quo maior nobis ab iſtis fit iniuria, quibus nihil ſæpius in ore eſt quàm apud nos nihil ordine, nihil decenter, omnia confuſè ac perturbatè fieri: omnes apud nos eſſe ſacerdotes, omnes eſſe doctores, omnes eſſe interpretes.

Miniſtris à Chriſto datum eſſe dicimus ligandi, ſoluendi, aperiendi, claudendi poteſtatem. Ac ſoluendi quidem munus in eo ſitum eſſe, vt miniſter, vel deiectis animis & verè reſipiſcentibus, per Euangelij prædicationem, merita Chriſti, abſolutionemque offerat, & certam peccatorum condonationem ac ſpem ſalutis æternæ denunciet:

ciet: aut vt eos qui graui ſcandalo, & notabili publicoque aliquo delicto fratrum animos offenderint, & ſeſe à communi ſocietate Eccleſiæ, & á Chriſti corpore quodammodo abalienarint, reſipiſcentes, reconciliet, & in fidelium cœtum atque vnitatem recolligat ac reſtituat. Ligandi verò illum claudendique poteſtatem exercere dicimus, quoties vel incredulis & contumacibus regni cælorum ianuam occludit, illiſque vindictam Dei, & ſempiternum ſupplicium edicit, vel publicè excommunicatos ab Eccleſiæ gremio excludit. Sententiam autem, quamcumque miniſtri Dei ad hunc modum tulerint, Deus ipſe ita comprobat, vt quicquid hîc illorum opera ſoluitur & ligatur in terris, idem ipſe ſoluere & ligare velit, & ratum habere in cęlis. Claues autem quibus aut claudere regnum cælorum, aut aperire poſſint, vt Chryſoſtomus ait, dicimus eſſe ſcientiam ſcripturarum: vt Tertullianus, eſſe interpretationem Legis: vt Euſebius, eſſe verbum Dei.

Accepiſſe

Accepisse autem discipulos Christi hanc potestatem, non vt audirent arcanas populi confessiones, aut captarent murmura, quod sacrificuli nunc omnes passim faciunt, atque ita faciunt, quasi in eo solo sita sit omnis vis atque vsus clauium: sed vt irent, vt docerent, vt publicarent Euangelium, vt essent credentibus odor vitæ ad vitam: vt essent incredulis atque infidelibus odor mortis ad mortem: vt piorum animi conscientia superioris vitæ & errorum consternati, postquàm adspicere cœpissent lucem Euangelij, & in Christum credere, vt fores claue, ita illi verbo Dei aperirentur: impij autem & contumaces, quique nollent credere & redire in viam, quasi obserati & clausi relinquerentur, & proficerent, vt Paulus ait, in deterius. 1. Tim. 3. Hanc esse rationem clauium, hoc pacto aut aperiri aut claudi hominum conscientias: sacerdotem quidem esse iudicem, nullius tamen eum potestatis, vt ait Ambrosius, ius obtinere: idcirco Christum his De pœnitent. dist. 1. cap. verbum Dei,

verbis

verbis increpuisse Scribas & Pharisæos, vt coargueret illorum in docendo negligentiam. Væ, inquit, vobis Scribæ & Pharisæi, qui abstuliſtis claues ſcientiæ, & clauſiſtis regnum cælorum coram hominibus. Cumque clauis, qua aditus nobis aperitur ad regnum Dei, ſit verbum Euangelij, & interpretatio Legis & ſcripturarum, vbi non ſit verbum, ibi dicimus non eſſe clauem: & cùm vnum omnibus datum ſit verbum, vnaque ſit omnium clauis, vnam eſſe miniſtrorum omnium, quod quidem ad aperiendum, aut claudendum attinet, poteſtatem; immò etiam Pontificem ipſum, quamuis illi ſuauiter cantillétur illa verba à paraſitis ſuis. Tibi dabo claues regni cælorum, ac ſi eæ illi vni, & præterea à mortalium nemini conuenirent: niſi id agat, vt hominum flectantur conſcientiæ, & ſuccumbant verbo Dei, negamus aut aperire, aut claudere, aut omnino habere claues. Et quamuis doceat, & inſtituat populum, quod vtinam aliquando & ve-

Luc. 11.
Mat. 23.
Mat. 16.

rè

rè faciat, & inducat aliquando animum, esse eam aliquam saltem partem officij sui, tamen eius clauem nihilo aut meliorem aut maiorem esse, quàm aliorum. Quis enim illum discreuit? Quis illum docuit doctiùs aperire, aut meliùs absoluere, quàm fratres suos?

Matrimonium in omni genere & statu hominum, in Patriarchis, in Prophetis, in Apostolis, in sanctis martyribus, in ministris Ecclesiarum, in Episcopis sanctum & honorificum esse dicimus: & vt Chrysostomus ait, fas & ius esse cum eo ad cathedram episcopalem ascendere, vtque Sozomenus ait de Spiridione, & Nazianzenus de patre suo, episcopum pium, & industrium nihilo deteriús ea causa, immò meliùs etiam & vtiliùs versari in ministerio. Legem autem illam quæ hominibus eam lib ertatem per vim adimat & inuitos adigat ad cælibatum, esse, vt diuus Paulus ait, doctrinam dæmoniorum: & ex eo (quod Episcopus Augustinus, Faber, Abbas

In Titum primo hom. 11. Theop. ad Titum 10. Eus. lib. 18 cap. 5. In monodia sua super Basilium.

1. Tim. 4.

bas, Panormitanus, Latomus, opus illud Tripartitum quod adiunctum est secundo Tomo Conciliorum, alijque pontificiarum partium satellites, resque adeò ipsa, & omnes historiæ confitentur) incredibilem vitæ ac morum impunitatem in ministris Dei, & horrenda flagitia esse consecuta: & rectè dixisse Pium secundum Romanum Episcopum, videre se multas causas, cur eripiendæ fuerint vxores sacerdotibus, multò autem & plures videre, & grauiores, cur sint reddendæ.

Platina in Pij 2. vita.

Recipimus & amplectimur omnes Canonicas scripturas, & Veteris & Noui testamenti: Deoque nostro gratias agimus, qui eam lucem nobis excitarit, quam semper haberemus in oculis, ne vel humana fraude, vel insidijs dæmonum, ad errores & fabulas abduceremur: eas esse cœlestes voces, per quas Deus voluntatem suam nobis patefecerit: in illis solis posse hominum animos acquiescere: in illis ea omnia, quæcunque

que ad noſtram ſalutem ſint neceſſaria, vt Origenes, Auguſtinus, Chryſoſtomus, Cyrillus, docuerunt, cumulatè & plenè contineri: eas eſſe vim & potentiam Dei ad ſalutem: eas eſſe fundamenta prophetarum & Apoſtolorum, in quibus ædificata ſit Eccleſia Dei: eas eſſe certiſſimam normam ad quam ea, ſi vacillet aut erret, poſſit exigi, & ad quam omnis doctrina eccleſiaſtica debeat reuocari: contra eas nec legem, nec traditionem, nec conſuetudinem vllam audiendam eſſe: ne ſi Paulus quidem ipſe, aut Angelus de cælo veniat, & ſecus doceat.

Recipimus ſacramenta Eccleſiæ, hoc eſt, ſacra quædam ſigna, cæremonias, quibus Chriſtus nos vti voluit, vt illis, myſteria ſalutis noſtræ, nobis ante oculos conſtitueret, & fidem noſtram, quam habemus in eius ſanguine, vehementiùs confirmaret, & gratiam ſuam in cordibus noſtris obſignaret. Eaque cum Tertulliano, Origene, Ambroſio, Auguſtino, Hieronymo,

ronymo, Chryſoſtomo, Baſilio, Dionyſio, alijſque catholicis patribus, figuras, ſigna, ſymbola, typos, antitypa, formas, ſigilla, ſignacula, ſimilitudines, exemplaria, imagines, recordationes, memorias appellamus. Nec dubitamus etiam cum eiſdem dicere, eſſe illa viſibilia quædam verba, ſignacula iuſtitiæ, ſymbola gratiæ: diſerteque pronunciamus in Cæna credentibus verè exhiberi corpus & ſanguinem Domini, carnem filij Dei, viuificantem animas noſtras, cibum ſupernè venientem, immortalitatis alimoniam, gratiam, veritatem, vitam: eamque communionem eſſe corporis & ſanguinis Chriſti, cuius participatione viuificamur, vegetamur, & paſcimur ad immortalitatem, & per quam coniungimur, vnimur, & incorporamur Chriſto, vt nos in illo maneamus, & ille in nobis.

Duo autem ſacramenta, quæ eo nomine propriè cenſenda ſint, agnoſcimus, Baptiſmum, & Euchariſtiam. tot enim videmus tra-

dita

dita esse & consecrata à Christo, & à veteribus patribus, Ambrosio, & Augustino, approbata.

Et Baptismum quidem sacramentum esse remissionis peccatorum, & eius ablutionis quam habemus in Christi sanguine: & ab eo neminem, qui velit profiteri nomen Christi, ne infantes quidem Christianorum hominum, quoniam nascuntur in peccato, & pertinent ad populum Dei, arcendos esse.

Eucharistiam esse Sacramentum, hoc est, symbolum conspicuum corporis & sanguinis Christi, in quo subijcitur quodammodo oculis nostris mors Christi, & eius resurrectio, & quæcunque gessit in humano corpore: vt de eius morte & nostra liberatione gratias agamus, & frequentatione sacramentorum, eius rei memoriam assiduè renouemus, vt verò Christi corpore & sanguine alamur, in spem resurrectionis & vitæ æternæ, vtque pro certissimo habeamus, id esse animis nostris alendis

corpus

corpus & ſanguinem Chriſti, quod alendis corporibus eſt panis & vinum. Ad hoc epulum inuitandum eſſe populum, vt omnes inter ſe communicent, & ſocietatem ſuam inter ſe, ſpemque eam, quam habent in Chriſto Ieſu, publicè ſignificent, & teſtificentur. Itaque ſi quis fuiſſet, qui ſpectator tantùm eſſe velit, & à ſacra communione abſtineret, illum veteres patres, & Romanos Epiſcopos in primitiua eccleſia, ante quàm nata eſſet priuata Miſſa, tanquam improbum atque Ethnicum excommunicaſſe: neque vllum fuiſſe eo tempore hominem Chriſtianum, qui cæteris ſpectantibus, communicaret ſolus. Ita olim decreuit Calixtus, vt peracta conſecratione, omnes communicarent, niſi mallent carere Eccleſiaſticis liminibus. Sic enim ait Apoſtolos ſtatuiſſe, & ſanctam Romanam Eccleſiam tenere. Populo verò ad ſacram communionẽ accedenti, vtranque partem Euchariſtiæ tradendam eſſe. Id enim & Chriſtum iuſſiſſe, &

Chryſoſto. ad Ephe. ſer. 3.

De conſ. diſt. 1. cap. omnes.

Diſt 2. cap. ſeculares.

De conſer. Diſt. 2. cap. Peracta.

Apoſtolos

Apostolos vbique terrarum instituisse, & omnes veteres patres, & catholicos Episcopos secutos esse: & si quis contra faciat, eum, vt Gelasius ait, committere sacrilegium: & aduersarios hodie nostros, qui exposa atque abdicata communione, sine verbo Dei, sine veteri concilio, sine vllo catholico patre, sine exemplo primitiuæ Ecclesiæ, sine etiam ratione priuatas Missas & multitudinem sacramentorum defendant, idque non tantùm contra expressum mandatum & iussum Christi, sed etiam contra omnem antiquitatem faciant, improbè facere, & esse sacrilegos. De consecr. Dist. 1. cap. Comperimus.

Panem & vinum dicimus esse sacra, & cælestia mysteria corporis & sanguinis Christi, & illis Christum ipsum, verum panem æternæ vitæ sic nobis præsentem exhiberi, vt eius corpus, sanguinemque per fidem verè sumamus: non tamen id ita dicimus, quasi putemus naturam panis & vini prorsus immutari atque abire in nihilum,

quemadmodum multi proximis iſtis ſæculis ſomniarunt, neque adhuc potuerunt vnquam ſatis inter ſe de ſuo ſomnio conuenire. Neq; enim id Chriſtus egit, vt panis triticeus abijceret naturam ſuam ac nouam quandam diuinitatem indueret, ſed vt nos potiùs immutaret, vtque Theophilactus loquitur, tranſelementaret in corpus ſuum. Quid enim magis perſpicuè dici poteſt, quàm quod Ambroſius ait, Panis & vinum ſunt quæ erant, & in aliud commutantur? aut quod Gelaſius, Non deſinit eſſe ſubſtantia panis, vel natura vini: aut quod Theodoretus, Poſt ſanctificationem myſtica ſymbola naturam ſuam propriam non abijciunt (manent enim in priori ſua ſubſtantia, & figura, & ſpecie:) aut quod Auguſtinus, Quod videtis, panis eſt & calix, quod etiam oculi renunciant, quod autem fides veſtra poſtulat inſtruenda, Panis eſt corpus Chriſti, calix ſanguis: aut quod Origenes, Ille panis qui ſanctificatur per verbum Dei, quòd quidem

In. Ioan. c. 6.

De ſacra. Lib. 4 c. 4.

In Dialogis primo & 2. In ſermone ad infantes. De conſecr. Diſt. 2. cap. Qui manducant.

In Matt 15

ad

ad materiam attinet, in ventrem abit, & in secessum ejicitur: aut quòd Christus non tantùm post consecrationem calicis, sed etiam post communionem dixit, Non bibam amplius de hac generatione vitis. Certum enim est ex vite progenerari vinum, non sanguinem. Nec tamen cùm ista dicimus, extenuamus Cœnam Domini, aut eam frigidam tantùm cæremoniam esse docemus, & in ea nihil fieri, quod multi nos docere calumniantur. Christum enim asserimus, verè sese præsentem exhibere in sacramentis suis: in Baptismo, vt eum induamus: in Cœna, vt cum fide & Spiritu comedamus, & de eius cruce ac sanguine habeamus vitam æternam: idque dicimus non perfunctoriè, & frigidè, sed re ipsa & verè fieri. Etsi enim Christi corpus dentibus & faucibus non attingimus, cum tamen fide, mente, Spiritu, tenemus & premimus. Neque verò vana ea fides est, quæ Christum complectitur, nec frigidè percipitur, quod

Luc. 22.

mente, fide & Spiritu percipitur. Ita enim nobis in illis mysterijs, Christus ipse totus, quantus quantus est, offertur & traditur, vt verè sciamus, esse iam nos carnem de eius carne, & os de ossibus eius, & Christum in nobis manere, & nos in illo.

De consecr. Dist. 1. ca. Quando.

Itaque in peragendis mysterijs antè quàm ad sacram communionem veniatur, rectè admonetur populus, vt sursum habeant corda, & animos in cælum dirigant. Ibi enim esse illum, de quo nos oporteat satiari ac viuere. Et Cyrillus in percipiendis mysterijs, excludendas esse ait crassas cogitationes. Et Concilium Nicenum, vt græcè citatur à quibusdam, discretè vetat, ne humiliter intenti simus ad propositum panem & vinum. Et vt Chrysostomus rectè sentit, corpus Christi dicimus esse cadauer, nos oportere esse aquilas, vt intelligamus in altum subuolandum esse, si velimus ad Christi corpus accedere. Hanc enim aquilarum esse mensam, non graculorum. Et Cyprianus, Hic, inquit,

De cœna Domini.

quit, panis, cibus inuentus est, non cibus venturus. Et Augustinus, Quomodo, inquit, tendebo absentem? Quomodo in cælum mittam manum, vt ibi sedentem teneam? Fidem, inquit, mitte, & tenuisti. In Ioan. tract. 50.

Nundinationes verò & auctiones Missarum, & circumgestationes, atque adorationes panis, & alias idololatricas & blasphemas ineptias, quas nemo istorum affirmare potest Christum & Apostolos tradidisse, in Ecclesijs nostris non seruamus: & Episcopos Romanos frequenter reprehendimus, qui sine verbo Dei, sine auctoritate sanctorum patrum, sine exemplo, nouo more, non tantùm proponunt populo panem Eucharisticum diuino cultu adorandum, sed etiam illum in equo grodario, quocunque ipsi iter faciunt, vt olim ignem Persicum, aut Isidis sacra circumferunt, & Christi sacramenta ad scenam iam, & pompam traduxerunt, vt in ea re, in qua mors Christi inculcanda & celebranda erat, & in qua mysteria redemptionis Libro de cæremonijs Ecclesiæ Rom.

demptionis nostræ sanctè ac reuerenter erant agitanda, hominum oculi nihil aliud quàm insanis spectaculis, & ludicra leuitate pascerentur. Quòd autem dicunt, & interdum etiam stultis persuadent, sese Missis suis posse distribuere atque applicare hominibus (sæpe etiam nihil de ea re cogitantibus, nec quid agatur intelligentibus) omnia merita mortis Christi, & ridiculum, & Ethnicum, & ineptum est. Fides enim nostra mortem & crucem Christi nobis applicat, non actio sacrificuli: Fides (inquit Augustinus) sacramentorum iustificat, non sacramentum. Et Origenes, Ille, inquit, est sacerdos, & propitiatio, & hostia, quæ propitiatio ad vnumquenque venit per viam fidei. Atque ad hunc modum, sine fide ne vnis quidem prodesse dicimus sacramenta Christi: mortuis verò multò minus. Nam quod de Purgatorio isti suo iactare solent, etsi illud scimus non ita nouum esse, tamen non aliud quàm fatuum & anile commentum est. Augustinus quidem

Ad Rom. ca. 3. lib. 3.

Aug. In Psal. 85. in enchiridio. cap. 67.

quidem modò huiusmodi quendam locum esse ait, modò posse esse non negat, modò dubitat, modò prorsus pernegat, & in eo homines humana quadam benevolentia putat falli. Tamen ab hoc errore uno, tanta creuit seges sacrificulorum, vt cùm in omnibus angulis Missæ palàm & publicè venderentur, templa Dei facta fuerint tabernæ meritoriæ, & miseris mortalibus persuasum fuerit, nihil prorsus esse vendibilius: istis quidem certè nihil erat vilius. De ciuitate Dei lib. 22. cap. 26. contra Pelagianos lib. hipognosticon. 5.

De multitudine otiosarum cæremoniarum, scimus Augustinum grauiter suo tempore conquestum esse. Itaque nos magnum earum numerum resecauimus, quòd illis scirèmus affligi conscientias hominum, & grauari Ecclesiam Dei. Ad Ioan. Epist. 119.

Retinemus tamen & colimus, non tantùm ea, quæ scimus tradita fuisse ab Apostolis, sed etiam alia quædam, quæ nobis videbantur sine Ecclesiæ incommodo ferri posse: quòd omnia cuperemus in sacro cœtu, vt Paulus iubet, decen-

ter, atque ordine administrari. Ea verò omnia, quæ aut valdè superstitiosa, aut frigida, aut spurca, aut ridicula, aut cum sacris literis pugnantia, aut etiam sobrijs hominibus indigna esse videbamus, qualia infinita sunt hodie in papatu, prorsus sine vlla exceptione repudiauimus: quòd nollemus Dei cultum eiusmodi ineptijs longiùs contaminari.

Precamur ea lingua, quam nostri, vt par est, omnes intelligant: vt populus quemadmodum Paulus monet, è communibus votis vtilitatem communem capiat: quemadmodum omnes pij patres, & catholici Episcopi, non tantùm in Veteri, verumetiam in Nouo Testamento & precati sunt ipsi, & populum precari docuerunt, ne, vt Augustinus ait, tanquam psittaci, & merulæ, videamur sonare quod nescimus.

Mediatorem & precatorem, per quem accedendum sit ad Deum patrem, non alium habemus quàm Iesum Christum, cuius vnius nomine,

mine, omnia à patre impetrantur. Turpe autem & planè ethnicum est, quod in istorum Ecclesijs videmus passim fieri, non tantùm quòd infinitum numerum habere volunt precatorum, idque prorsus sine auctoritate verbi Dei, vt quemadmodum Hieremias ait, Deorum numerus æquet nunc, vel potius superet numerum ciuitatum, & miseri mortales nesciant, ad quem se potissimùm debeant vertere: quodque cùm tot sint, vt numerari non possint, illis tamen singulis suum cuique ab illis munus, & officium, quid impetrare, quid dare, quid efficere debeant, descriptum esse: sed etiam quòd ita non tantùm impiè, sed etiam impudenter apellant virginem matrem, vt se matrem esse meminerit, vt imperet filio, vt in illum vtatur iure suo. Hiere. 2. & 11. Bernardus.

Dicimus, Hominem natum esse in peccato, & in peccato vitam agere, neminem posse verè dicere, mundum esse cor suum: iustissimum quemque seruum esse inutilem:

lem: Legem Dei perfectam esse, & à nobis requirere perfectam & plenam obedientiam: illi à nobis in hac vita satisfieri non posse vllo modo: neque esse mortalium quenquam, qui possit in conspectu Dei proprijs viribus iustificari. Itaque vnicum receptum nostrum & perfugium esse ad misericordiam patris nostri per Iesum Christum, vt certò animis nostris persuadeamus illum esse propitiationem pro peccatis nostris: eius sanguine omnes labes nostras deletas esse: illum pacificasse omnia sanguine crucis suæ, illum vnica illa hostia, quam semel obtulit in cruce, omnia perfeciisse, & ea causa cùm animam ageret, dixisse, Consummatum est: quasi significare vellet, persolutum iam esse pretium pro peccato humani generis.

Hoc sacrificium, si qui sunt qui non putant esse satis, eant sanè & quærant aliud melius. Nos quidem & quia illud vnicum esse scimus, vno contenti sumus, nec expectamus aliud: & quia semel tantùm offeren-

offerendum erat, non iubemus repeti: & quia plenum & omnibus numeris & partibus perfectum erat, non substituimus continentes hostiarum successiones.

Quamuis autem dicamus nihil nobis esse præsidij in operibus & factis nostris, & omnem salutis nostræ rationem constituamus in solo Christo, non tamen ea caussa dicimus laxè & solutè viuendum esse, quasi tingi tantùm & credere, satis sit homini Christiano, & nihil ab eo aliud expectetur. Vera fides viua est, nec potest esse otiosa.

Sic ergo docemus populum, Deum vocasse nos, non ad luxum & libidinem, sed vt Paulus ait, ad opera bona vt in illis ambulemus: Deum eripuisse nos à potestate tenebrarum, vt seruiamus Deo viuenti: vt rescindamus omnes reliquias peccati: vt in timore & tremore operemur salutem nostram: vt appareat Spiritum sanctificationis esse in membris nostris, & Christum ipsum per fidem in cordibus nostris habitare.

Postremò

Postremò credimus hanc ipsam carnem nostram, in qua viuimus, quamuis mortua abierit in puluerem, tamen vltimo die redituram esse ad vitam, propter Spiritum Christi qui habitat in nobis. Tum verò quidquid hic interim patimur eius caussa, Christum abstersurum esse omnem lacrymam ab oculis nostris: & nos propter illum fruituros esse æterna vita, & semper futuros cum illo in gloria, Amen.

Istæ sunt horribiles illæ hereses, quarum nomine bona pars orbis terrarum hodie à Pontifice inaudita condemnatur. In Christum potius, in Apostolos, in sanctos patres his intendenda fuit. Nam ab illis ista non tantùm profecta sed etiam constituta sunt: nisi isti fortè velint dicere, quod etiam fortasse dicent, Christum non instituisse sacram communionem, vt inter fideles distribueretur: aut Apostolos Christi veteresque patres direxisse primitias Missæ in omnibus angulis templorum, modò denas, modò

modò vicenas, vno die: aut Christum & Apostolos abegisse omnem plebem à sacramento sanguinis: aut id, quod ab ipsis hodie vbique fit, atque ita fit, vt eum condemnent pro hæretico, qui secus faciat, à Gelasio suo non appellari sacrilegium: aut non esse ista verba Ambrosij, Augustini, Gelasij, Theodoreti, Chrysostomi, Origenis, panem & vinum in sacramentis manere eadem quæ fuerant: illud, quod videtur in sacra mensa, esse panem: non desinere esse substantiam panis, & naturam vini: panis substantiam & naturam non mutari, aut illum ipsum panem, quod quidem ad materiam attinet, abire in ventrem, & in secessum ejici: aut Christum, Apostolos, & sanctos patres, non precatos esse ea lingua, quæ à populo intelligerentur: aut Christum vnica illa hostia, quam semel obtulit: non omnia perfeciisse: aut illud sacrificium fuisse imperfectum, vt nunc nobis opus sit alio. Hæc illis omnia dicenda sunt, nisi

forte

fortè malint hoc dicere, omne ius & fas esse conclusum in scrinio pectoris pontificij: quodque olim quidam ex eius assectis, & parasitis non dubitauit dicere, illum posse dispensare contra apostolum, contra concilium, contra canones Apostolorum: & istis exemplis atque institutis & legibus Christi non teneri.

Dist. 36. Lector in Glossa. Dist. 81. presbyter.

Ista nos didicimus à Christo, ab Apostolis, & sanctis patribus, & eadem bona fide docemus populum Dei: atque ea caussa hodie ab antistite scilicet religionis, appellamur hæretici.

O Deũ immortalem, ergo Christus ipse, & Apostoli, & tot patres vnà omnes errauerunt? Ergo Origenes, Ambrosius, Augustinus, Chrysostomus, Gelasius, Theodoretus erant deserrores fidei Catholicæ? Ergo tot Episcoporum & doctorum virorum tanta consensio nihil aliud erat quàm conspiratio hæreticorum? Aut quod tum laudabatur in illis, id nunc damnatur in nobis? Quodque in illis erat

erat catholicum, id nunc mutatis tantùm hominum voluntatibus, repentè factum est schismaticum? aut quod olim erat verum, nunc statim, quia istis non placet, erit falsum? Proferant ergo aliud Evangelium: aut causas ostendant, cur ista quæ tam diu in Ecclesia Dei publicè observata, & approbata fuerint, nunc demum oportuerit revocari. Nos quidem illud verbum quod à Christo patefactũ & ab Apostolis propagatum est, scimus & ad salutem nostram, & ad omnem veritatem propugnandam, & ad omnem hæresim convincendam esse satis. Ex illo nos solo omne genus veterum hæreticorum, quos isti nos aiunt ab inferis revocasse, condemnamus: & Arrianos, Eutychianos, Marcionitas, Ebionæos, Valentinianos, Carpocratianos, Tatianos, Novatianos, eosque vno verbo omnes, qui vel de Deo patre, vel de Christo, vel de sancto Spiritu, vel de vlla alia parte religionis Christianæ impiè senserunt, quia ab

Euangelio

Euangelio Christi coarguuntur, impios & perditos pronuntiamus, & vsque ad inferorum portas detestamur: nec id solùm, sed etiam, si fortè erumpant vspiam, & sese prodant, eos legitimis & ciuilibus supplicijs seuerè & seriò coercemus.

Fatemur quidem nouas quasdam, & antea non auditas sectas, Anabaptistas, Libertinos, Mennonios, Zuenkfeldianos statim ad exortum Euangelij extitisse. Verùm agimus Deo nostro gratias, satis iam orbis terrarum videt, nos nec peperisse, nec docuisse, nec aluisse ista monstra. Lege sodes, quisquis es, libros nostros: prostant vbique venales. Quid vnquã scriptum est à quoquam nostrorum hominum, quod posset apertè istorum furere insaniæ? Immò nulla hodie regio ita libera est ab istis pestibus, atque illæ sunt, in quibus liberè & publicè docetur Euangelium. Quòd si rem ipsam attentè & rectè putare velint, magnum hoc argumentum est, esse

hanc

hanc Euangelij veritatem, quam nos docemus. Nam nec lolium facilè sine frumento nasci solet, nec palea sine grano. Statim ab Apostolorum ipsorum temporibus, cùm primùm propagaretur Euangelium, quis nescit quot hæreses vnà exortæ fuerint? Quis vnquam antea audierat Simonem, Menandrum, Saturninum, Basilidem, Carpocratem, Corinthum, Ebionem, Valentinum, Secundum, Marcosium, Colorbasum, Heracleonem, Lucianum, Seuerum? Et quid istos commemoramus? Epiphanius numerat octoginta, Augustinus plures etiam distinctas hæreses, quæ vnà creuerint cum Euangelio. Quid ergo? An Euangelium, quòd vnà cum illo hæreses nascerentur, non erat Euangelium? aut Christus ea causa non erat Christus?

Neque tamen apud nos, vti diximus, pullulat ista seges, qui publicè & liberè docemus Euangelium. Apud aduersarios vestros, in cæcitate ac tenebris istæ pestes exor-

exordiuntur, & incrementa ac vires capiunt, vbi veritas tyrannide, sæuitiaque opprimitur, nec nisi in angulis & occultis congressionibus audiri potest. Faciant sanè periculum: dent cursum liberum Euangelio: luceat veritas Iesu Christi, & radios in omnes partes porrigat, statim videbunt vt nocturnem caliginem ad aspectum solis, ita istas vmbras ad lucem Euangelij protinus euanuisse. Nam nos quidem omnes illas hæreses, quas illi nos alere, & fouere calumniantur, illis interim sedentibus atque aliud agentibus, quotidie repellimus & propulsamus.

Quòd autem dicunt nos in varias sectas abijsse, & velle alios Lutheranos, alios Zuinglianos appellari, neque adhuc potuisse satis inter nos ipsos de summa doctrinæ conuenire, quid illi dixissent si primis illis temporibus Apostolorum, & sanctorum patrum extitissent? cùm alius diceret, Ego sum Pauli: alius, Ego sum Cephæ: alius, Ego sum Apollo: cùm Paulus

lus Petrum reprehenderet: cùm simultatis causa Barnabas à Paulo discederet: cùm, vt auctor est Origenes, Christiani in tot iam factiones distracti essent, vt nomen tantùm Christianorum commune, aliud autem præterea nihil, Christianorum simile retinerent: vtque Socrates ait, dissensionum & sectarum causa in theatris à populo publicè riderentur: cumque, vt ait Imperator Constantinus, tot essent dissensiones & rixæ in Ecclesia, vtea calamitas videri possit omnem aliam superiorem calamitatem superasse: cùm Theophilus, Epiphanius, Chrysostomus, Augustinus, Ruffinus, Hieronymus, omnes Christiani, omnes patres, omnes catholici, acerbissimis atque etiam implacabilibus inter se contentionibus conflictarentur: cùm vt Nazianzenus ait, eiusdem corporis membra inter se consumerentur: cùm Oriens ab Occidente de fermentato, & de Pascha te, non ita magnis de rebus scinderetur: cùm in omnibus concilijs

calijs noua subinde symbola, & nouæ decreta cuderentur? Quid isti tum dicturi essent? Ad quos se potissimùm applicuissent? Quos fugissent? Cui Euangelio credidissent? Quos pro hæreticis: quos pro catholicis habuissent? Nunc duo tantùm nomina Lutherus & Zuinglius, quas istis tragœdias excitant! Vtquoniam illi duo de re aliqua non dum consentiunt, idcirco vtrumque erraſſe, neutrum habuisse Euangelium, neutrum verè ac rectè docuisse arbitrentur?

Verùm, ô Deus bone, quinam isti tandem sunt, qui dissensiones in nobis reprehendunt? An verò omnes isti inter se consentiunt? An singuli satis habent constitutum quid sequantur? An inter illos nullæ vnquam dissensiones, nullæ lites extiterunt? Cur ergo Scotistæ & Thomistæ de merito congrui & condigni: de peccato originis in beata Virgine: de Voto solemni & simplici, non meliùs inter se conueniunt? Cur Cambristæ auriculares confessionem de

iure

iure humano, & positiuo esse aiunt; scholastici contrà, de iure diuino? Cur Albertus Pighius à Caietano, Thomas à Lombardo, Scotus à Thomas, Occanus à Scoto, Allienſis ab Occano, Nominales à Realibus dissentiunt? Vtque taceam tot dissensiones fraterculorum, & monachorum, quòd alij in piscibus, alij in oleribus: alij in calceis: alij in crepidis: alij in linea veste: alij in lanea, sanctitatem constituunt: alij albati, alij pullati: alij latiùs, alij angustiùs rasi: alij soleati, alij nudipedes: alij cincti, alij discincti ambulant? Meminisse debent esse aliquos ex suis qui dicant, Christi corpus adesse in Cœna naturaliter: contrà ex ijsdem illis suis esse alios qui negent: esse alios qui dicant, corpus Christi in sacra communione dentibus nostris lacerari & atteri, rursus esse alios, qui negent: esse alios qui scribant corpus Christi in eucharistia esse Quantũ, esse alios contrà qui negent: esse alios qui Christum diuina quadam potentia:

Ste. Gardinerus in Sophistica Diaboli. Richard. Faber. Recantatio Berengarij, Scholæ, & Glossa. Guimundus. De consecr. Dist. 2. Ego Beren.

Thomas. potentia: alios qui benedicendo: alios qui quinque conceptis verbis: alios qui eadem illa quinque verba repetendo, dicant conseeraſſe. Eſſe alios qui in illis quinque verbis, Hoc, pronomine demonſtratiuo putent panem triticeum: alios qui malint vagum quoddam individuum indicari. Eſſe alios qui dicant canes & mures poſſe verè & reipſa comedere corpus Chriſti: eſſe alios qui id conſtanter pernegent: eſſe alios qui dicant, accidentia ipſa panis vinique nutrire poſſe: eſſe alios qui dicant, redire ſubſtantiam. Quid plura? Prolixum & permoleſtum eſſet omnia numerare. Ita vniuerſa forma horum religionis & doctrinæ, adhuc apud illos ipſos à quibus nata & profecta eſt, prorſus incerta, & controuerſa eſt. Vix enim vnquam inter ſe conueniunt, niſi fortè, vt olim Phariſæi & Sadducæi, aut Herodes & Pilatus contra Chriſtum.

Gardinerus.

De conſecr. Diſt. 2. Species. Gloſſa.

Eant ergo ſanè, & pacem potiùs inter ſuos domi ſanciant. Vni-

tas

tas quidem & consensio maximè conuenit religioni. Non tamen est ea certa & propria nota Ecclesiæ Dei. Summa enim erat consensio inter eos qui adorabant aureum vitulum: & inter eos qui coniunctis vocibus in Seruatorem nostrum Iesum Christum clamabant Crucifige. Neque quia Corinthij dissensionibus inter se laborabant, aut quia Paulus à Petro, aut Barnabas à Paulo, aut Christiani statim sub ipsis initijs Euangelij aliqua de re à se mutuò dissidebant, ideirco nulla erat inter eos Ecclesia Dei? Illi quidem quos isti contumeliæ causa appellant Zuinglianos, & Lutheranos, re autem vera sunt vtrique Christiani, & inter se amici, ac fratres. Non de principijs aut fundamentis religionis nostræ, non de Deo, non de Christo, non de sancto Spiritu, non de ratione iustificationis, non de æterna vita, tantùm de vna, nec ea ita graui aut magna quæstione, inter se dissentiunt. Nec desperamus, vel potius non dubitamus, breui

breui fore concordiam: & si qui sunt, qui aliter sentiant quàm par est, positis aliquando affectionibus, & nominibus, Deum id illis esse patefacturum, vt re melius animaduersa atque explorata, quod olim in Calcedonensi concilio factum est, omnes dissensionũ causse, & fibræ ab ipsis radicibus extirpentur, & ἀμνηστία sepeliantur sempiterna. Amen.

Grauissimum verò est, quòd nos dicunt esse homines impios, & omnem religionis curam abiecisse. quanquam non debet id multum nos mouere, quòd illi ipsi, à quibus obijcitur, sciunt contumelioſum & falsum esse. Nam Iustinus Martyr auctor est, cùm primùm Euangelium cœptum esset publicari, & Christi nomen patefieri, Christianos omnes dictos fuisse ἄθεους. Cumque Polycarpus staret pro iudicio, populus his vocibus incitauit Proconsulem ad cædem & internecionem eorum omnium, qui Euangelium profiterentur, αἶρε τοὺς ἄθεους, hoc est, tolle de

de medio istos homines impios, qui Deum non habent. Non quòd Christiani Deum reuera non haberent, sed quòd saxa, & stipites, quæ tum pro Dijs colebantur, non adorarent. Verùm orbis terrarum satis iam videt, quid nos nostríque ab istis, religionis, & vnius Dei nostri causſa perpessi simus. In carceres, in aquas, in ignes nos abiecerunt, & in nostro sanguine voluntari sunt, non quòd aut adulteri essemus, aut latrones, aut homicidæ, sed tantùm quòd agnosceremus Euangelium Iesu Christi, & speraremus in Deum viuũ, quódque nimium, ô Deus bone, iustè, veréque quereremur, traditionum inanissimarum causſa violari ab istis legem Dei: & aduersarios nostros, qui scientes & prudentes Dei iussa ita obstinatè contemnerent, esse hostes Euangelij, & inimicos crucis Christi. Euseb. lib. 4.

Verùm isti cùm viderent doctrinam nostram non posse rectè accusari, maluerunt in mores no-

ſtros inuehere : nos omnia rectè facta damnare: ad licentiam & libidinem fores aperire: & populum ab omni ſtudio virtutis abducere. Et certè ea eſt ſemperque fuit hominum omnium etiam piorum & Chriſtianorum vita, vt ſemper etiam in optimis,& caſtiſſimis moribus tamen aliquid poſſes deſiderare: eaque propenſio omnium ad malum, eaque omnium procliuitas ad ſuſpicandum, vt quæ nec facta, nec cogitata vnquam fuerint,audiri tamen, & credi poſſint. Vtque in candidiſſima veſte facilè exigua notatur labes, ita in vita candidiſſima, facilè leuiſſima nota turpitudinis deprehenditur. Neque nos aut eos omnes qui amplexi ſunt hodie doctrinam Euangelij, angelos eſſe arbitramur, & prorſus ſine macula vlla rugaque viuere : aut iſtos vel ita cæcos, vt ſi quid in nobis notari queat, non poſſint id vel per tenuiſſimam rimam animaduertere : vel ita candidos, vt quidquam velint in meliorem partem interpretari : vel ita ingenuos

ingenuos, vt oculos suos velint in se reflectere, & mores nostros de suis moribus æstimare. Quòd si rem ipsam ab initijs velimus repetere, scimus temporibus ipsis Apostolorum fuisse homines Christianos propter quos nomen Domini blasphemaretur, & malè audiret inter Gentes.

Queritur apud Sozomenum Imperator Constantius, multos postquam ad Christianam religionem accessissent, euasisse deteriores. Et Cyprianus lugubri oratione describit corruptelam sui temporis. Disciplinam, inquit, quam Apostoli tradiderant, otium iam & pax longa corruperat. Studebant augendo patrimonio singuli, & oblíti quid credentes, aut sub Apostolis antè fecissent, aut semper facere deberent, insatiabili cupiditatis ardore ampliandis facultatibus incubabant. De lapsis.

Non in sacerdotibus religio deuota, non in ministris fides integra, non in operibus misericordia, non in moribus disciplina.

Corrupta barba in viris, in fœminis forma fucata. Et ante illum Tertullianus, O miseros, inquit, nos, qui Christiani dicimur hoc tempore! Gentes agimus sub nomine Christi.

Postremò ne omnes commemoremus, Gregorius Nazianzenus de miserabili statu suorum temporum ita loquitur: Vitiorum, inquit, nostrorum caussa, odio iam laboramus inter Gentes. Spectaculum etiam iam facti sumus non solum angelis & hominibus, sed etiam omnibus impijs. Hoc loco erat Ecclesia Dei, cùm primùm lucere cœpisset Euangelium, cùm nondum rabies tyrannorum refrixisse, aut gladios à Christianorum hominum ceruicibus ablatus esset. Scilicet, non est nouum homines, esse homines, etiamsi appellentur Christiani.

Sed isti eùm ita odiosè nos accusant, nihilne interim de se cogitant? An illi quibus tam procul spectare, & quid in Germania, quidque in Anglia agatur videre otium

otium est, aut obliti sunt, aut videre non possunt quid agatur Romæ? An nos ab illis accusamur, de quorũ vita nemo potest satis honestè & verecundè cõmemorare?

Nos quidem non sumimus id nobis hoc tempore, vt ea quæ vnà cum ipsis sepulta esse oportebat, in lucem & in conspectum proferamus. Non est id religionis, non est verecundiæ, non est pudoris nostri. Ille tamen qui se Christi vicarium & Ecclesiæ caput dici iubet, qui audit ista Romæ fieri, qui videt, qui patitur, nihil enim aliud addimus, qualia ea sint, facilè potest cum animo suo cogitare. Redeat enim illi sanè in memoriam: cogitet Canonistas illos suos esse, qui populum docuerunt simplicem fornicationem non esse peccatum: quasi illam doctrinam ex Mitione comico didicissent: Non est peccatum, mihi crede, adolescentulum scortari. Cogitet, suos illos esse, qui decreuerunt, sacerdotem fornicationis caussa non esse summouendum. Meminerit Car-

3. Quest. 7. lata Extra. de Bigamis. Quia circa.

dinalem Campegium, Albertum Pighium, aliosque complures suos docuisse, sacerdotem illum multò sanctiùs & castiùs viuere, qui alat concubinam, quàm qui vxorem habeat in matrimonio. Nondum ille, spero, oblitus est, multa esse Romæ publicarum meretricum millia, & se ex illis in singulos annos, vectigalis nomine, colligere ad triginta millia ducatorum. Obliuisci non potest, se Romæ lenocinium publicè exercere, & de fœdissima mercede fœdè ac nequiter delitiari. An omnia tum Romæ satis aut salua aut sancta erant, cùm Iohanna fœmina integræ ætatis magis quàm vitæ, esset Papa, & se gereret pro capite Ecclesiæ: & cùm se biennium totum in illa sancta sede aliorum libidini exposuisset, postremò in lustranda Ciuitate, inspectantibus Cardinalibus & Episcopis, palàm pareret in publico?

Statua eiusdem fœminæ parturientis adhuc Romæ est

Sed quid opus erat concubinas & lenones commemorare? vulgare enim iam illud Romæ & publicum,

cum, & non inutile peccatum est. Meretrices enim ibi iam sedent, non vt olim extra Ciuitatem, obnupto & obuoluto capite, sed in Palatijs habitant, per forum vagantur aperta fronte, quasi id non tantùm liceat, sed etiam laudi esse debeat. Quid plura? Illorum iam libidines terrarum orbi sunt satis notæ. D. Bernardus, de Pontificis familia, ipsoque adeò Pontifice liberè & verè scribit: Aula, inquit, tua, bonos recipit, non facit: Mali ibi proficiunt, boni deficiunt. Et quicunque ille fuit, qui scripsit opusculum Tripartitum, quod adiunctum est ad concilium Lateranense: Tantus, inquit, hodie est luxus, non tantùm in clericis & sacerdotibus, sed etiam in prælatis & episcopis, vt horribile sit auditu.

Genesis. 38.

In concilio dilectorum Cardinalium. to. 3.

De consideratione ad Eugenium.

Atqui ista non tantùm visitata sunt, & ea causa consuetudinis & temporis gratia approbata, vt cætera sunt istorum ferè omnia, sed etiam antiqua iam & putida. Quis enim non audiuit quid Petrus

trus Aloisius, Pauli tertij filius designarit in Cosmum Cherium episcopum Fanensem? quid Ioannes Casa Archiepiscopus Beneuentanus, Legatus Pontificis apud Venetos, scripserit de horrendo scelere, & quod nefando quidem audiri debeat, id verbis spurcissimis & scelerata eloquentia commendarit? Quis non audiuit Alphonsium Diazium Hispanum, cùm ea gratia Roma missus fuisset in Germaniam, innocentissimum & sanctissimum virum Ioannem Diazium fratrem suum, tantùm quòd amplexus esset Euangelium Iesu Christi, & Romam redire nollet, nefariè atque impiè interfecisse? Sed ista, inquient, in Repub. optimè constituta, etiam inuitis magistratibus, possunt interdum accidere: & bonis legibus vindicantur.

Esto sanè. Sed quibus bonis legibus animaduersum est in istas pestes? Petrus Aloisius cùm ea flagitia, quæ diximus, designasset, semper fuit in sinu atque in deli-

cijs

cijs apud patrem ſuum Paulum tertium. Diazius, interfecto fratre ſuo, Pontificis ope ereptus eſt, ne in eum animaduerteretur bonis legibus. Ioannes Caſa Archiepiſcopus Beneuentanus adhuc viuit: immò etiam Romæ, & in Sanctiſſimi oculis & conſpectu vnit. Occiderunt fratrum noſtrorum infinitos numeros, tantùm quòd verè ac purè crederent in Ieſum Chriſtum. At ex illo tanto numero meretricum, ſcortatorum, adulterorum, quem vnquam, non dico, occiderunt, ſed aut excommunicauerunt, aut omnino attigerunt? An verò, libidines, adulteria, lenocinia, ſcortationes, parricidia, inceſtus, & alia nequiora Romę peccata non ſunt? Aut ſi ſunt in vrbe Roma, in arce ſanctitatis, à vitario Chriſti, à ſucceſſore Petri, à ſanctiſſimo patre ita facilè & leuiter, quaſi peccata non ſint, ferri poſſunt?

O ſancti Scribæ & Phariſæi, quibus iſta ſanctitas nota non fuit! O ſanctitatem & fidem Catho-

licam! Non iſta Petrus Romæ docuit: Paulus non ita Romæ vixit. Non illi lenocinium publicè exercuerunt: non illi vectigal & cenſum à meretricibus exegerunt: non illi adulteros & parricidas palàm & impunè tolerarunt: non eos in ſinum, non in concilium, non in familiam, non in Chriſtianorum hominum cœtum receperunt. Non debebant iſti tantopere exaggerare vitam noſtram. Conſultius multò fuit, vt prius vel approbarent hominibus, vel certè occultiùs aliquantò tegerent vitam ſuam.

Nam nos quidem vtimur priſcis & auitis legibus, & quantum his moribus & temporibus, in tanta corruptela rerum omnium poteſt fieri, diſciplinam Eccleſiaſticam diligenter & ſeriò adminiſtramus. Proſtibula quidem meretricum & concubinarum aut ſcortatorum greges non habemus: nec adulteria matrimonijs anteponimus, nec lenocinium exercemus: nec de fornicibus ſtipendia

colligi-

colligimus: nec incesta, & flagitiosas libidines, nec Aloisios, nec Casas, nec Diazios parricidas impunè ferimus. Nam si ista nobis placuissent, nihil opus erat, vt ab istorum societate vbi ea vigent & habentur in precio, discederemus, & ea caussa in odia hominum, & in certissima pericula incurreremus. Habuit Paulus quartus ante non ita multos menses Romæ in carcere aliquot fratres Augustinianos, & complures Episcopos, & magnum numerum aliorum piorum hominum religionis caussa. Habuit tormenta: exercuit in illos quæstiones: nihil reliquit intentatum. Ad extremum ex illis omnibus, quot potuit mœchos, quot scortatores, quot adulteros, quot incestos inuenire? Sit Deo nostro gratia: etsi illi non sumus, quos esse oportebat, quosque profitemur, tamen, quicunque sumus, si cum istis conferamur, vel vita nostra atque innocentia, facilè has calumnias refutabit. Nos enim non tantùm libris & concionibus, sed etiam

etiam exemplis & moribus populum ad omne genus virtutis, & rectè factorum cohortamur. Euangelium, docemus non esse ostentationem scientiæ, sed legem vitæ: vtque Tertullianus ait, Christianum hominem non loqui magnificè oportere, sed magnificè viuere: nec auditores, sed factores legis iustificari apud Deum. Adhęc omnia hoc etiam solent addere, idque omni conuitiorum genere amplificare, nos esse homines turbulentos, regibus sceptra de manibus eripere, populum armare, tribunalia euertere, leges rescindere, possessiones dissipare, regna ad popularem statum reuocare, sursum deorsum omnia confundere: breuiter in Repub. nihil integrum esse velle. O quoties his verbis inflammauerunt animos principum, vt illi in herba extinguerent lucem Euangelij, priusque illud odisse inciperent, quàm nosse possent: vtque magistratus, quoties aliquem videret nostrum, totics se putaret hostem videre suum!

In Apologetico. 45.

Tertullian in Apolog. c. 2. & 3.

ſuum!

Moleſtum quidem nobis eſſet ita odiosè accuſari grauiſſimo crimine maieſtatis, niſi ſciremus Chriſtum ipſum aliquando, & Apoſtolos, & infinitos alios homines pios, & Chriſtianos, vocatos fuiſſe in inuidiam, eodem ferè crimine. Nam Chriſtus quidem, quâuis docuiſſet dandum eſſe Cæſari, quod eſſet Cæſaris, tamen accuſatus eſt ſeditionis, quòd res nouas moliri, & regnum appetere diceretur: itaque occlamatum eſt pro tribunalibus publicè aduerſus eum: Si hunc dimittis, non es amicus Cæſaris. Et Apoſtoli quamuis ſemper & conſtanter docuiſſent obtemperandum eſſe magiſtratibus: omnem animam ſuperioribus poteſtatibus eſſe ſubditam: idque non tantùm propter iram & vindictam, ſed etiam propter conſcientiam: tamen dicti ſunt commouere populum, & multitudinem ad rebellionem incitare. Amanus hoc maximè pacto, genus & nomen Iudæorum adduxit Heſter.

adduxit in odium apud regem Assuerum, quòd illos diceret esse populum rebellem & contumacem, & principum edicta & iussa contemnere. Impius Rex Achabbus, Eliæ Prophetæ Dei: Tu, inquit, conturbas Israel. Amasias sacerdos Bethel, apud Regem Hieroboam, accusat Amos Prophetam conspirationis. Ecce, inquit, Amos coniurationem fecit contra te, in medio domus Israel. Breuiter Tertullianus ait, aduersus omnes Christianos hanc suo tẽpore accusationem fuisse publicam: esse illos proditores, esse perduelles, esse hostes humani generis.

3. Reg. 18.

Amos. 7.

In Apologet. cap. 37

Quare si nunc quoque veritas malè audiat, &, eadem cùm sit, ijsdem nunc contumelijs afficiatur, quibus affecta est olim, & id molestum & ingratum est, nouum tamen aut insolens videri non potest.

Facilè istis fuit ante annos quadraginta, ista maledicta, & alia graviora in nos confingere, cùm in medijs illis tenebris exoriri primùm

mùm cœpisset & lucere radius aliquis ignotæ tum & inauditæ veritatis: cùm Martinus Lutherus, & Huldericus Zuinglius præstantissimi viri, & ad illustrandum orbem terrarum à Deo dati, primùm accessissent ad Euangelium: cùm & res adhuc noua esset, & euentus incertus, & animi hominum suspensi atq; attoniti, & aures apertæ ad calumnias, & nullum in nos tam graue flagitium fingi posset, quod non propter rei ipsius nouitatem, atque insolentiam, facilè à populo crederetur. Ita enim veteres hostes Euangelij, Symmachus, Celsus, Iulianus, Porphyrius, olim aggressi sunt accusare omnes Christianos seditionis, & maiestatis, antequam aut princeps, aut populus, quinam illi Christiani essent, aut quid profiterentur, aut quid crederent, aut quid vellent, scire possent. Nunc verò postquam etiam hostes nostri vident & negare non possunt, nos semper omnibus dictis nostris, scriptisque diligenter admonuisse populum officij

officij ſui, vt principibus ſuis & magiſtratibus, quamuis impijs, obtemperarent, idque & vſus ipſe & experientia ſatis docet, & omnium hominum quicunque atque vbicunque ſunt, oculi vident & conteſtantur: putidum erat iſta obijcere, & cùm noua & recentia crimina nulla eſſent, obſoletis tantùm mendacijs nobis inuidiam facere voluiſſe.

Agimus enim Deo noſtro, cuius hæc ſolius cauſſa eſt, gratias, in omnibus regnis, ditionibus, rebuſp. quæ ad Euangelium acceſſerunt, nullum vnquam adhuc huiuſmodi exemplum extitiſſe. Nullum enim nos regnum euertimus: Nullius ditionem aut iura minuimus: Rempub. nullam turbauimus. Manent adhuc ſuo loco, & auita dignitate reges Angliæ noſtræ, Daniæ, Suetiæ: Duces Saxoniæ: Comites Palatini: Marchiones Brandeburgici: Lantgrauij Heſſiæ: Reſpub. Heluetiorum, & Rhetorum: & liberæ ciuitates, Argentina, Baſilea, Francofordia, Vlma,

Vlma, Augusta, Norinberga, omnes eodem iure, eodemque statu quo fuerunt anteà: vel potiùs, quia propter Euangelium populum habent obsequentiorem, multò meliore. Eant sanè in illa loca, vbi nunc Dei beneficio auditur Euangelium, vbi plus maiestatis? vbi minus fastus & tyrannidis? vbi princeps magis colitur? vbi populus minus tumultuatur? vbi vnquam fuit publica res, vbi Ecclesia tranquillior?

At Rustici, inquies, à principio huius doctrinæ passim cœperunt furere, & tumultuari per Germaniam. Esto. At in illos promulgator huius doctrinæ Martinus Lutherus vehementissimè atque acerrimè multa scripsit, eosque ad pacem & ad obedientiam reuocauit.

Quod autem obijci solet interdum ab hominibus imperitis rerum, de mutato statu Heluetiorum, & interfecto duce Austriæ Leopoldo, & patria in libertatem vindicata, factum est id, vti ex omnibus

nibus hiſtorijs ſatis conſtat, ante annos ducentos ſexaginta, ſub Bonifacio octauo, cùm maximè vigeret poteſtas Pontificum, ducentos circiter annos, antequam Huldericus Zuinglius, aut docere inciperet Euangelium, aut omnino natus eſſet. Ex eo verò tempore ſemper illi omnia pacata, & tranquilla habuerunt, non tantùm ab hoſte externo, ſed etiam à tumultu inteſtino.

Quòd ſi peccatum fuit patriam ſuam ab externa dominatione, præſertim cùm inſolenter & tyrannicè opprimerentur, liberare, tamen vel nos alienis, vel illos auitis criminibus onerare, & iniquum, & abſurdum eſt.

Sed ô Deum immortalem! an Romanus Epiſcopus accuſabit nos perduellionis? An ille docebit populum obtemperare, atque obſequi magiſtratibus? Aut omninò rationem maieſtatis habet vllam? Cur ergo nunc ille, quod nullus veterum Epiſcoporum Romanorum vnquam fecit, quaſi omnes

reges

reges & principes, quicunque atque vbicunque sint, velit esse seruos suos, patitur se à suis parasitis, Dominum dominantium appellari? Cur ille se iactat esse regem regum, & habere ius regum in subditos? Augusti. Steuchus. Anton. de Rosellis.

Cur omnes imperatores & monarchas, iureiurando adigit in verba sua? Cur maiestatem imperatoriam septuagies septies se inferiorem esse gloriatur, idque ea maximè causa, quòd deus duo lumina in cælo fecerit: quodque cælũ & terra non in duobus principijs, sed in vno principio creata fuerint? De Maior. & obed. solit.

Cur ille, eiusque sectatores, Anabaptistarum & Libertinorum more, quo licentiùs & securiùs grassarentur, iugum excusserunt, & se ab omni ciuili potestate exemerunt? De maior. & obed. Vnam sanctam.

Cur ille legatos suos, hoc est, callidissimos exploratores, habet tanquam in insidijs, in aulis, in concilijs, in cubiculis regum omnium? Cur ille, vbi visum est, principes Christianos inter se committit,

mittit, & pro ſua libidine turbat ſeditionibus orbem terrarum? Cur proſcribit, & pro Ethnico & Pagano haberi vult, ſi quis princeps Chriſtianus ab imperio ſuo diſceſſerit: & indulgentias ita liberaliter pollicetur, ſi quis quacunque ratione interficiat hoſtem ſuum? An ille conſeruat imperia & regna, aut omnino conſultum cupit otio publico? Ignoſcere nobis debes, pie lector, ſi iſta videmur acriùs & vehementiùs agere, quàm deceat homines theologos. Tanta enim eſt rei indignitas, tantaque in Pontifice, tamque impotens libido dominandi, vt alijs verbis, aut tranquilliùs proponi non poſſit. Ille enim in publico concilio auſus eſt dicere, omne ius regum omnium à ſe pendere. Ille ambitionis, & regnandi cauſſa diſtraxit Romanum Imperium, & commouit, ac lacerauit orbem Chriſtianum. Ille Romanos atque Italos, ſeque adeò ipſum iureiurando, quo Imperatori Græco obſtringebatur, perfidè liberauit: & ſubditos ad defec-

Clemebt. 5. in Concil. Viennenſi. Leo Papa.

tionem

tionem ſollicitauit: & Carolum Magnum Martellum è Gallia in Italiam euocauit: & eum nouo more Imperatorem fecit. Ille Gallorum Regem Chilpericum, non malum principem, tantùm quòd ipſi non placeret, de regno deiecit, & in eius locum Pipinum ſurrogauit. Ille, eiecto, ſi id efficere potuiſſet, Philippo Pulchro rege, decreuit atq; adiudicauit regnum Galliæ Alberto Regi Romanorũ. Ille florentiſſimæ ciuitatis, & Reipublicæ Florentiæ patriæ ſuæ opes fregit, eamq; è libero & tranquillo ſtatu, vnius libidini in manũ tradidit. Ille cohortatione ſua effecit, vt tota Subaudia hinc ab Imperatore Carolo quinto, inde à Gallorum rege Franciſco miſerè diſcerperetur, & infelici Duci, vix vna ciuitas quò ſe reciperet, relinqueretur.

Zacharias Papa.

Clemens Papa.7.

Idem Clemens.

Tædet exemplorum, & moleſtum eſſet omnia Romanorum Pontificum egregiè facta commemorare. Quorum, obſecro, partium erant illi, qui Henricum ſeptimum

timum Imperatorem veneno ſuſtulerunt in Euchariſtia? Qui victorem Papam in ſacro calice? Qui Ioannem noſtrum Regem Angliæ in menſario poculo? Quicunque illi tandem, & quarumcunque partium fuerint, Lutherani certè, aut Zuingliani non fuerunt. Quis hodie ſummos reges & monarchas admittit ad oſcula beatorum pedum? Quis imperatorem iubet ſibi aſtare ad frenum: & Gallorum Regem ad ferrum illud penſile quo in equum aſcenditur? Quis Franciſcum Dandalum, Ducem Venetiarum, Regem Cretæ ac Cypri, catenis vinctum abiecit ſub menſam ſuam, vt oſſa liguriret inter canes? Quis Imperatori Henrico Sexto, Romæ diadema non manu, ſed pede impoſuit: & eodem pede rurſus deiecit, atque etiam addidit, habere ſe poteſtatem & creandi Imperatores, & ſummouendi? Quis Henricum filium armauit in Imperatorem Henricum quartum patrem ſuum: effecitque vt pater à filio

Sabellicus.

Cœleſtinus Papa.

Hildebrandus Papa.

ſuo

ſuo caperetur, & detonſus atque ignominioſè habitus, conijceretur in monaſterium, & inedia, ac mœrore contabeſceret? Quis cervices Imperatoris Friderici ſubiecit fœdum in modum pedibus ſuis? & quaſi id non eſſet ſatis, addidit etiam inſuper ex Pſalmis Dauidis, Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, conculcabis leonem & draconem: quale exemplum ſpretæ & contemptæ maieſtatis, nunquam antè à vlla memoria auditum fuerat: niſi fortè vel in Tamberlane Scytha, homine fero & barbaro, vel in Sapore Rege Perſarum? Alexander. 3.

Omnes iſti fuerunt Papæ: omnes ſucceſſores Petri: omnes ſanctiſſimi, quorum ſingulas voces ſingula nobis oporteat eſſe Euangelia.

Si nos rei ſumus maieſtatis, qui principes noſtros colimus, qui illis omnia, quantum quidem per verbum Dei fas eſt, deferimus, qui pro illis precamur, quid ergo iſti ſunt, qui non tantùm hæc fecerunt

runt omnia, quę diximus, ſed etiam ea quaſi optimè facta comprobarunt? An verò illi aut ad hunc modum docent populũ reuereri magiſtratum, aut ſatis verecundè poſſunt nos, tanquam homines ſeditioſos, & perturbatores pacis publicæ, & maieſtatis contemptores accuſare? Nam nos quidem nec iugum excutimus, nec regna mouemus, nec reges aut facimus, aut deijcimus, nec imperia transferimus, nec regibus noſtris venena propinamus, nec illis pedes oſculandos porrigimus, nec pedibus noſtris illorum ceruicibus inſultamus. Hæc potiùs eſt profeſſio, hæc eſt doctrina noſtra: omnem animam, quæcunque tandem ea ſit, ſiue ſit monachus, ſiue euangeliſta, ſiue propheta, ſiue apoſtolus, oportere regibus & magiſtratibus eſſe ſubditam: & pontificem adeò ipſum, niſi Euangeliſtis, niſi Prophetis, niſi apoſtolis maior videri velit, quod veteres Epiſcopi Romani melioribus temporibus ſemper fecerunt, oportere Imperatorem dominum ſuum

Chryſoſtomus 13. ad Roman.

Gregorius ſæpe in epi.

&

& agnoscere, & appellare. Nos publicè docemus, ita obtemperandum esse principibus, tanquam hominibus à Deo missis: quique illis resistit, illum Dei ordinationi resistere. Hæc sunt institutа nostra: hæc in libris, hæc in concionibus nostris: hæc in moribus, & modestia populi nostri elucescunt.

Illud verò, quòd nos dicunt discessisse ab vnitate Ecclesiæ catholicæ, non tantùm est odiosum, sed etiam, etsi verum non est, tamen speciem aliquam & similitudinem habet veri. Apud populum verò & imperitam multitudinem, non tantùm vera, & certa fidem faciunt, sed etiam si quæ sunt, quæ videri possint verisimilia. Itaque videmus vafros homines, & callidos, quibus vera non supperterent, semper verisimilibus pugnauisse, vt qui rem ipsam penitus intueri non possent, specie saltem aliqua & probabilitate caperentur. Olim quòd veteres Christiani, patres nostri, cùm preces Deo adhibe- Tertul. in Apo. ca. 16.

rent, ad Orientem ſolem conuerterentur, erant qui dicerent, eos Solem venerari, & habere pro Deo. Cumque illi diceret ſe, quod ad æternam & immortalem vitam attiner, non alicunde viuere, quàm de carne & ſanguine eius Agni, qui non haberet labem, hoc eſt, ſeruatoris noſtri Ieſu Chriſti: inuidi & inimici crucis Chriſti, quibus id tantum erat curæ, vt religio Chriſtiana quacunq; ratione malè audiret, perſuaſerunt populo, eſſe eos homines impios, mactare humanas hoſtias, & ſanguinem humanum bibere. Cumque illi dicerent, apud Deum nec marem eſſe nec fœminam, nec omnino, quod ad iuſtitiam adipiſcendam attinet, diſtinctionem eſſe vllam perſonarum, ſeque omnes inter ſe ſorores fratreſque ſalutarent: non deerant, qui calumniaretur, Chriſtianos nullum habere inter ſe diſcrimen aut ætatis, aut generis: ſed omnes beſtiarum ritu promiſcuè inter ſe concumbere. Et cùm precationis & Euangelij audiendi cauſſa

Tertul. in Apolog. ca. 7. 8. 9.

Idem, ca. 39.

cauſſa ſæpe inter ſe in crypta, & abdita quædam loca conuenirent, quòd idem interdum ab hominibus coniuratis ſoleret fieri, rumores publicè ſpargebantur eos conſpirare inter ſe, & habere conſilia vel de occidendis magiſtratibus, vel de euertenda Repub. Quodque ad agitanda ſacra myſteria de inſtituto Chriſti, adhiberent panem & vinum, putabantur à multis non Chriſtum colere, ſed Bacchum & Cererem: quòd illa numina ab Ethnicis hominibus profana ſuperſtitione, ſimili ritu, pane & vino colerentur. Auguſtinus.

Credebantur iſta à multis, non quòd vera eſſent (quid enim eſſe poſſet minus) ſed quòd eſſent veriſimilia, & ſpecie aliqua veri poſſent fallere.

Ita iſti nos calumniantur eſſe hæreticos, ab Eccleſia & Chriſti communione diſceſſiſſe: non quòd iſta vera eſſe credant (neque enim id illis curæ eſt) ſed quòd ea hominibus imperitis, poſſint aliqua fortè ratione videri vera. Nos

enim discessimus, non vt hæretici solent, ab Ecclesia Christi, sed quòd omnes boni debent, à malorum hominum & hypocritarum contagione. Hic tamen isti mirificè triumphant, illam esse Ecclesiam: illam esse sponsam Christi: illam esse columnam veritatis: illam esse Arcam Noë, extra quam nulla salus sperari possit. Nos verò discessionem fecisse: Christi tunicam laceràsse: à corpore Christi auulsos esse, & à fide catholica defeciſſe. Cumque nihil relinquant indictum, quod in nos, quamuis falsò, & calumniosè, dici possit, hoc tamen vnum non possunt dicere: nos vel à verbo Dei, vel ab Apostolis Christi, vel à primitiua Ecclesia desciuisse.

Atqui nos Christi & Apostolorum, & sanctorum patrum, primitiuam Ecclesiam, semper iudicauimus esse catholicam: nec eam dubitamus arcam Noë, sponsam Christi, columnam & firmamentum veritatis appellare: aut in ea omnem salutis nostræ rationem

collocare

collocare.

Odiosum quidē est, à societate, cui assueueris, discedere, maximè verò illorum hominum, qui quamuis non sint, tamen videantur saltem, atque appellentur Christiani. Et certè nos illorum Ecclesiam, qualiscunque tandem ea nunc est, vel nomine ipsius causa, vel quòd in ea Euangelium Iesu Christi aliquando verè, ac purè illustratum fuerit, non ita contemnimus: nec ab ea nisi necessariò, & perinuiti discessionem fecissemus. Sed quid si in Ecclesia Dei idolum excitetur, & desolatio illa, quam Christus futuram prædixit, stet palam in loco sancto? Quid si arcam Noe prædo aliquis, aut pirata occupet? Certè isti, quoties Ecclesiam nobis prædicant, se ipsos solos eam faciunt: & omnes illos titulos sibi ipsis adscribunt? atque ita triumphant, vt olim illi qui clamabant, Templum Domini, Templum Domini: aut vt Pharisæi & Scribæ, cùm iactarent se esse filios Abrahami. Ioan. 8.

Ita inani ſplendore imponunt ſimplicibus, noſque nomine ipſo Eccleſiæ quærunt obruere: vti latro, occupata domo aliqua aliena, & vel vi exturbato, vel interfecto domino, eam poſtea adſcribat ſibi, & herilem filium de poſſeſſione deijciat: aut ſi Antichriſtus, poſtquam occupabit templũ Dei, dicat poſtea illud iam eſſe ſuum, & nihil ad Chriſtum pertinere. Nam iſti quidem cùm in Eccleſia Dei nihil Eccleſiæ ſimile reliquerint, Eccleſiæ tamen patroni & propugnatores videri volunt: prorſus vt Gracchus olim defendebat ærarium, cum largitionibus faciendis, & inſanis ſumptibus ærarium funditus effudiſſet. Nihil autem vnquam tam impium aut abſurdum fuit, quin Eccleſiæ nomine facilè tegi & defendi poſſet. Faciunt enim etiam Veſpæ fauos & impij cœtus habent ſimiles Eccleſiæ Dei.

At non quicunque dicuntur populus Dei, ſunt ſtatim populus Dei: nec quicunque ſunt ex pa-

tre Israële, sunt omnes Israëlitæ. Hæretici Arriani se solos iactabant esse catholicos: cæteros omnes modò Ambrosianos, modò Athanasianos, modò Ioannitas appellabant. Nestorius, vt ait Theodoretus, cum esset hæreticus, tamẽ tegebat se τῇ ὀρθοδόξῳ σκέπῃ, hoc est, specie quadam, ac velo orthodoxæ fidei. Ebion quauis sentiret cum Samaritanis, tamen, vt Epiphanius ait, appellari volebat Christianus. Mahometani hodie, quamuis eos ex omnibus historijs satis constet, idq; ipsi negare non possint, ab Agara ancilla ducere originem, tamen quasi oriundi sint à Sara muliere libera, & vxore Abrahami, nominis ipsius & stirpis caussa, malunt appellari Saraceni. Augustin. Epi 48. ad Vincen.

Ita Pseudoprophetæ omnium temporum qui sese Prophetis Dei, qui Esaiæ, qui Hieremiæ, qui Christo, qui Apostolis opponebant, nihil vnquam æquè crepabant, atq; nomen Ecclesiæ. Neque eos alia de caussa ita acerbè lacerabant,

aut perfugas & apostatas appellabant, quàm quòd à sua societate discessissent, & instituta maiorum non obseruarent. Quòd si non hominum tantùm illorum, à quibus tum Ecclesia regebatur, iudicium sequi, aliud autem nihil, nec Deum, nec eius verbum spectare volumus, negari prorsus non potest, apostolos, quòd à pontificibus & sacerdotibus, hoc est, ab Ecclesia catholica defecissent, & illis inuitis & reclamantibus, multa in religione innouassent, rectè fuisse ab illis, & secundum leges condemnatos. Itaque, vt Antæum aiunt olim ab Hercule tollendum fuisse à Terra matre, antequam ab eo posset vinci: ita aduersarij nostri, ab ista matre sua, hoc est, ab ista inani specie atq; vmbra Ecclesiæ, quam præ se gerunt, leuandi sunt: alioqui non possunt cedere verbo Dei. Itaque Hieremias, Nolite, inquit tantopere iactare, esse apud vos templum Domini: vana ea fiducia est. Sunt enim ista, inquit, verba mendacij. Et Angelus in

Apoca-

Apocalypsi: Dicunt, inquit, se Iudæos esse, at sunt Synagoga Satanæ. Et Christus cùm Pharisæi iactarent genus & sanguinem Abrahamii: Vos, inquit, ex Diabolo patre estis: Abrahamum enim patrē non refertis. Ac si illis ita diceret: Non estis id quod tantopere dici vultis. Imponitis populo in ambus titulis, & ad euertendam Ecclesiam abutimini nomine Ecclesiæ. Quare hoc istos primùm liquidò & verè probasse oportuit: Ecclesiam Romanam esse veram & orthodoxam Ecclesiam Dei, eamque vt hodie ab ipsis administratur, cum primitiua Christi, Apostolorum, & sanctorum patrum Ecclesia, quam non dubitamus fuisse catholicam, conuenire. Nos quidem, si insciti am, si errorem, si superstitionem, si cultum idolorum; si hominum inuenta, eaque sæpe pugnantia, cum sacris scripturis, iudicassemus, aut placere Deo, aut ad æternam salutem esse satis: aut si statuere potuissemus, verbum Dei, ad aliquot tantùm Ioan. 8.

annos fuisse scriptum, postea oportuisse abrogari: aut omnino dicta & iussa Dei subijcienda esse voluntati humanæ, vt quidquid ille dicat aut iubeat, nisi Romanus Episcopus idem velit & iubeat, pro irrito & indicto habendum sit: si hæc in animum nostrum inducere potuissemus credere: fatemur nihil fuisse causſæ, cur istorum societatem relinqueremus. Quòd autem nunc fecimus, vt discederemus ab illa Ecclesia, cuius errores testati ac manifesti essent, quæque iam apertè discessisset á verbo Dei, neque tam ab ea, quàm ab eius erroribus, idque non turbulentè aut improbè, sed tranquillè ac modestè faceremus, nihil aut à Christo, aut ab Apostolis fecimus alienum. Neque enim ea est Ecclesia Dei quæ infuscari labe aliqua non possit, aut non interdum egeat instauratione: alioqui quid tot coitionibus & concilijs opus est, sine quibus, vt ait Ægidius, stare fides Christiana non potest? Quoties enim, inquit,

In Latera. concil. sub. Iulio.

concilia

concilia intermittuntur, totues Ecclesia à Christo derelinquitur. Aut si nihil periculi est, ne quid Ecclesia detrimenti accipiat, quid opus est, vt nunc quidem est apud istos, inanibus nominibus Episcoporum? Cur enim illi pastores appellantur, si oues nullæ sunt, quæ possint errare? Cur vigiles, si ciuitas nulla est, quæ possit prodi? Cur columnæ, si nihil est quod possit ruere? Statim ab initio rerum Ecclesia Dei cœpta est propagari, eaque instructa cœlesti verbo, quod Deus ipse fuderat ab ore suo: instructa sacris cæremonijs, instructa Spiritu Dei, instructa patriarchis & prophetis: atque ita continuata est ad ea vsque tempora, cùm Christus sese ostenderet in carne.

Sed, ô Deum immortalem, quotes ea interim, & quàm horribiliter, obscurata atque imminuta est! Vbi enim ea tum fuit, cùm omnis caro contaminasset viam suam super terram? Vbi ea fuit, cùm ex omni mortalium numero, octo tantùm essent homines, & ne illi

quidem

quidem omnes casti, ac pij, quos Deus à communi clade, atque interitu vellet esse superstites? Cùm
3.Reg.19. Elias Propheta ita lugubriter & acerbè quereretur, se solum ex omni terrarum orbe relictum esse, qui Deum verè, & ritè coleret:
Esa.1. cumque Esaias diceret, Argentum populi Dei, hoc est, Ecclesiæ, factum esse scoriam: & ciuitatem eam, quæ aliquando fidelis fuerat, factam esse meretricem: & in ea à capite vsque ad calcem, in toto corpore nihil esse integrum: aut
Matt.21. cùm Christus diceret, Domum Dei à Phariſæis & sacerdotibus factam esse speluncam latronum? Scilicet, Ecclesia vt ager frumentarius, nisi exaretur, nisi subigatur, nisi colatur, nisi culetur, pro tritico carduos, & lolium, & vrticas proferet. Itaque Deus subinde misit Prophetas & Apostolos, postremò etiam Christum suum, qui populum in viam reducerent, & Ecclesiam vacillantem in integrum instaurarent. Néue quis dicat hæc in lege tantùm, in vmbra

atque

atque in infantia contigisse, cùm figuris & cerimonijs veritas tegeretur, cùm nihil adhuc ad perfectum adductum esset, cùm lex non in cordibus hominum, sed in lapidibus incideretur (etsi ridiculum est illud quoque) idem enim omnino erat etiam tum Deus, idem Spiritus, idem Christus, eadem fides, eadem doctrina, eadem spes, eadem hæreditas, idem fœdus, eadem vis verbi Dei. Et Eusebius ait: Omnes fideles vsque ab Adamo, re quidem ipsa Christianos fuisse (quamuis non ità dicerentur) ne quis inquam, ità dicat, Paulus Apostolus iam tum in Euangelio, in perfectione, in luce, similes errores & lapsus deprehendit, vt ad Galatas, quos iam antea instituerat, necesse habuerit ita scribere: Vereor ne inter vos frustrà laborauerim, & vos frustra audieritis Euangelium, Filioli mei, quos iterum parturio, donec Christus formetur in vobis. Nam de Corinthiorum Ecclesia, quam illa fœdè fuerit inquinata, nihil est ne-

Lib. 1. c. 1.

cesse

cesse dicere. Iam verò an Galatarum & Corinthiorum Ecclesiæ labi potuerunt, sola Romana Ecclesia errare, & labi non potest? Mat. 24. Certè Christus tantò antè prædixit de Ecclesia sua, fore aliquando tempus, cùm desolatio staret in 2. Thes. 2. loco sancto. Et Paulus Antichristum ait, aliquando positurum esse tabernaculum suum in templo Dei: & futurum vt homines sanam doctrinam non sustinerent, 2. Tim. 4. sed in ipsâ Ecclesia ad fabulas conuerterentur. Et Petrus, futuros ait, 2. Pet. 2. in Ecclesia Christi, magistros Dan. 8. mendaciorum. Et Daniel Propheta, de vltimis temporibus Antichristi, Veritas, inquit, eo tempore prosternetur, & conculcabitur in terra. Et Christus, tantam Mat. 24. ait fore calamitatem & confusionem rerum, vt etiam electi, si possit fieri, abducendi sint in errorem. Atque ista omnia futura, non apud Paganos aut Turcas, sed in loco sancto, in templo Dei, in Ecclesia, in cœtu ac societate illorum, qui professuri sint nomen Christi.

Christi.

Et, quamuis ista vel sola possint homini prudenti esse satis, ne temerè patiatur imponi sibi nomine Ecclesiæ, vt ne quid in eam ex verbo Dei velit inquirere, tamen multi etiam sæpe patres, viri docti & pij, vehementer questi sunt, hæc omnia suis temporibus accidisse. Deus enim in media illa caligine tamen voluit esse aliquos, qui, etsi non lucem ita conspicuam & illustrem darent, tamen quasi scintillam aliquam, quam homines in tenebris notare possent, accenderent.

Certè Hilarius, cùm res adhuc incorruptæ quodammodo essent, & integræ, tamen, Malè, inquit, vos parietum amor cepit? malè Ecclesiam Dei in tectis, ædificijsque veneramini: malè sub ijs, pacis nomen ingeritis. Anne ambiguum est, in ijs Antichristum istum esse sessurum? Montes mihi, & syluæ, & lacus, & carceres, & voragines sunt tutiores: in illis enim Prophetæ, aut manentes, aut Contra Auxentium.

aut demersi Dei Spiritu, prophetabant.

Gregorius, quasi videret, atque animo prospiceret ruinam rerum, ad Ioannem Episcopum Constantinopolitanum, qui primus omnium se nouo nomine salutari iusserat, vniuersalem Episcopum totius Ecclesiæ Christi, ita scripsit: Si Ecclesia pendebit ab vno, tota corruet. Et quis est, qui non hoc iam olim factum viderit? Iam olim Episcopus Romanus Ecclesiam totam à se vno pendere voluit: quare mirum non est, si ea iam olim tota corruerit. Bernardus Abbas, ante annos quadringentos, nihil, inquit, iam integrum est in clero: superest vt reueletur homo peccati. Idem in conuersione D. Pauli: Videtur, inquit, iam cessasse persecutio: immò iam incipit persecutio ab illis, qui in Ecclesia primas obtinent. Amici tui & proximi tui, aduersus te appropinquarunt & steterunt: à planta pedis vsque ad verticem capitis, non est vlla sanitas. Egressa est iniquitas

In regiſtro Epiſtola ad Mauricium. Lib. 4. Epiſt. 32.

tas à senioribus iudicibus, vicarijs tuis, qui videntur regere populum tuum. Non possumus iam dicere, Vt est populus, sic est sacerdos, quoniam non ita est populus, vt sacerdos. Heu, heu, Domine Deus: ipsi sunt in persecutione tua primi, qui videntur in Ecclesia tua primatum diligere, & gerere principatum. Idem in Cantica: Omnes amici, omnes inimici, omnes necessarij, omnes aduersarij, serui Christi, seruiunt Antichristo. Ecce in pace mea amaritudo mea est amarissima. Rogerus Bacon, magni nominis vir, cùm acri oratione perstrinxisset miserabilem statum sui temporis: isti, inquit, tot errores, Antichristum requirunt. Serm. 33.

In libello de Idiomate linguarum.

Gerson queritur, suo tempore omnem vim sacræ Theologiæ, ad ambitiosum certamen ingeniorum, & meram Sophisticam fuisse reuocatam.

Fratres Lugdunenses, homines, quod quidem ad vitæ rationem attinet, non male, Romanam Ecclesiam, à qua tam vna, quasi

la

la omnia petebantur, fidenter solebant affirmare, esse meretricem illam Babylonicam, de qua tam perspicuæ extent prædictiones in Apocalypsi, & cœtum inferorum.

Scio horum hominum auctoritatem apud istos leuem esse. Quid ergo, si illos testes aduoco, qui fatentur ab ipsis adorari?

Platina. Quid si dico Adrianum Episcopum Romanum ingenuè confessum esse, omnia ista mala à Pontificio culmine cœpisse ruere?

Pighius in eo fatetur erratum esse, quòd in Missam, quam alioqui videri vult sacrosanctam, abusus complures inuecti sint. Gerson, quòd multitudine leuissimarum cæremoniarum vis omnis Spiritus sancti, quam in nobis vigere oportuit, & vera pietas sit extincta. Græcia tota atque Asia, quòd Pontifices Romani Purgatoriorum suorum, & Indulgentiarum nundinis, & vim hominum conscientijs attulerint, & illorum loculos expilauerint.

De Tyrannide verò Episcoporum

rum Romanorum & fastu Persico, vt alios taceamus, quos illi, quòd vitia sua liberè & ingenuè reprehendant, hostium forte sui orum loco numerabunt, illi ipsi, qui Romæ, in Vrbe sancta, in oculis sanctissimi patris egerunt vitam, & omnia eius intima videre potuerunt, & nunquam à catholica fide discesserunt, Laurentius Valla, Marsilius Patauinus, Franciscus Petrarcha, Hieronymus Sauanarola, Abbas Ioachimus, Baptista Mantuanus, & ante istos omnes, Bernardus Abbas, sæpe multumque conquesti sunt: ipsumque interdum Pontificem; verè ne, an falsò, nihil dicimus, certè non obscurè significabant esse Antichristum.

Neque verò est, quòd quisquam obijciat, fuisse illos Lutheri discipulos, aut Zuinglij. Extiterunt enim non tantùm annis, sed etiam sæculis aliquot, antequam illorum nomina audirentur. Videbant illi etiam tum errores irrepsisse in Ecclesiam, eósque cupiebant

piebant emendaros. Et quid mirum, si Ecclesia erroribus abducta fuerit, illo præsertim tempore, cùm nec Episcopus Romanus qui summæ rerum solus præerat, nec alius ferè quisquam aut officium suum faceret, aut omnino officium suum intelligeret? Vix enim est credibile, illis otiosis & dormientibus, Diabolum toto illo tempore, aut dormiuisse perpetuò, aut fuisse otiosum. Quid enim illi interim fuerint, quàque fide curauerint domum Dei, vt nos taceamus, audiant saltem Bernardum suum.

Ad Eugenium. Episcopi, inquit, quibus nunc commissa est Ecclesia Dei, non doctores sunt, sed seductores: non pastores, sed impostores: non prælati, sed Pilati.

Hæc Bernardus de Pontifice, qui se summum appellabat, deque episcopis qui tum sedebant ad gubernaculum. Non erat ille Lutheranus, non erat hæreticus, ab Ecclesia non discesserat: tamen Episcopos illos, qui tum erant, non

dubitauit

dubitauit seductores, impostores, Pilatos appellare. Iam verò cùm populus palàm seduceretur, & oculis hominum Christianorum imponeretur, & Pilatus sederet pro tribunalibus, & Christum Christique membra ferro flammæque adiudicaret, O Deus bone, quo tum loco erat Ecclesia Christi! Extot autem tamq; crassis erroribus, quem vnquam isti errorem repurgauerunt? aut quem omnino errorem agnoscere & confiteri voluerunt?

Sed quoniam istisuam esse affirmant vniuersam possessionem Ecclesiæ catholicæ, & nos quòd cum ipsis non sentiamus, appellant hæreticos, vide sanè, Ecclesia ista, quam tandem habeat notam, aut significationem Ecclesiæ Dei. Neque verò Dei Ecclesiam, si eam velis serio & diligenter quærere, est adeò difficile deprehendere. Est enim excelso, & illustri loco, in vertice montis posita, ædificata videlicet, in fundamentis Apostolorum, & Prophetarum.

Ibi

De vnitate Eccle. ca. 5.

Cap. 4.

Ibi (inquit Augustinus) quæramus Ecclesiam: ibi decernamus causam nostram, vtque alibi idem ait, Ecclesia ex sacris & canonicis scripturis ostendenda est: quæque ex illis ostendi non potest, non est Ecclesia.

Nescio tamen quo pacto cur rentiáne, an conscientia, an desperatione victoriæ, vt latro crucem, ita isti semper horrent & fugiunt verbum Dei. Neque id sanè mirum. Vt enim cantharum aiunt in opobalsamo odoratissimo alioqui vnguento facillimè extingui atque emori: ita illi causam suam in verbo Dei tanquam in veneno, extingui vident, & suffocari.

Itaque sacrosanctas scripturas, quas seruator noster Iesus Christus non tantùm in omni sermone vsurpauit, sed etiam ad extremum sanguine suo consignauit, quò populum ab illis, tanquam à re periculosa & noxia, mmore negotio abigant, solent literam frigidam, incertam, inutilem, mutam, occidentem, mortuam appellare:

pellare: quod nobis quidem perinde videtur esse, ac si eas omnino nullas esse dicerent. Sed addum etiam simile quoddam non aptissimum: eas esse quodammodo nasum cereum, posse fingi flectique in omnes modos, & omnium instituto inseruire. An Pontifex ista à suis dici nescit? aut tales se habere patronos non intelligit?

Pighius in Hierarchia.

Audiat ergo quam sanctè, quāque piè, de hac re scribat Hosius quidam Polonus, vt ipse de se testatur, Episcopus, certè homo disertus, & non indoctus, & acerrimus ac fortissimus propugnator eius caussæ. Mirabitur opinor hominem pium de illis vocibus, quas sciret profectas ab ore Dei, vel tam impiè sentire potuisse, vel tam contumeliosè scribere, ita præsertim, vt eam sententiam non suam vnius propriam videri vellet, sed istorum communem omnium.

Nos, inquit, ipsas scripturas, quarum tot iam non diuersas mo-

Hæc Hosius in lib. de expresso ver-

dō

bo Dei, sed astutè, & sub alterius persona: quamuis & ipse alias eadem, in eodem etiam Libro, diserris verbis affirmet.

dò, sed etiam contrarias interpretationes afferri videmus, facessere iubebimus, & Deum loquentem potius audiemus, quàm, vt ad egena ista elementa nos conuertamus, & in illis salutem nostram constituamus. Non oportet legis & scripturæ peritum esse, sed à Deo doctum. Vanus est labor qui scripturis impenditur. Scriptura enim creatura est, & egenum quoddam elementum. Hæc Hosius. Eodem prorsus Spiritu atque animo, quo olim Montanus, aut Marcio, quos aiunt solitos esse dicere, cùm sacras scripturas contemptim repudiarent, se multò & plura, & meliora scire, quàm aut Christus vnquam scisset aut Apostoli. Quid ergo hîc dicam? O calumnia religionis! O præsides Ecclesiæ Christi! An hæc ea reuerentia vestra est, quam adhibetis verbo Dei? An nos sacras scripturas, quas D. Paulus ait diuinitus afflatas esse, quas Deus tot miraculis illustrarit, in quibus Christi ipsius certissima vestigia impressa sint, quas omnes sancti

sanctis patres, quam Apostoli, quam Angeli, quam Christus ipse filius Dei cum esset, pro testimonio citant, an eas vos, quasi indignas fuerunt quae à vobis audiantur, fastidire iubetis? hoc est, Deo ipsi, qui vobis in scripturis clarissime loquitur, silentium imponetis? aut illud verbum, quo vno, vt Paulus ait, reconciliamur Deo, quodque propheta Dauid ait, sanctum, & stabile esse, & in omnia tempora esse duraturum, ejecturi estis, & mortuum elementum appellabitis? Aut in eo, quod Christus nos diligenter seruari, quodque in oculis assidue habere iussit, sententiam nostram operam dictis frustra collocari? Et Christū, Apostolosque, cùm hortarentur populum ad sacras literas, vt ex illis abunderent in omni sapientia, & scientia, voluisse hominibus fatuum facere? Non est minum, sanctissimos, nostraque omnia contemnere, qui Deum ipsum, eiusque oracula ita parui faciant. Insultare tamen erat, vt nos laederent,

iniuriam eos tam grauem facere verbo Dei.

Tamen quasi hoc parum esset, cõburunt etiam sacrosanctas scripturas, vt olim impius rex Aza, aut Antiochus, aut Maximinus, easque hæreticorum libros appellare: omninoque id videntur velle facere, quod olim Herodes, obtinendæ potentiæ suæ caussa, in Iudæa fecit. Is enim, cùm esset Idumæus, alienus à stirpe & sanguine Iudæorum, haberi tamen cuperet pro Iudæo, quo magis Regnum illorum, quod ab Augusto Cæsare impetrauerat, sibi posteriscque suis confirmaret, omnes genealogias, quæ apud illos in archiuis ab Abrahamo vsque diligẽter fuerant asseruatæ, & ex quibus facilè nullo errore deprehendi posset, è quo quisque genere oriundus esset, iussit incendi & aboleri, videlicet, ne quid superesset in posterum, quo ipse notari posset alieni sanguinis. Ita prorsus isti, cum omnia sua, quasi ab Apostolis, aut à Christo tradita, velint

Eusebius.

haberi

haberi in precio, ne quid vspiam superint, quod huiusce modi somnio, & mendacio possit coarguere, aut incendunt, aut populo interuertunt sacras scripturas.

Rectè sanè, & valde in istos appositè scribit Chrysostomus: Hæretici, inquit, claudunt ianuas veritati. Sciunt enim, si illæ pateant, Ecclesiam non fore suã. Et Theophylactus, Verbum, inquit, Dei est lucerna, ad quam fur deprehenditur. Et Tertullianus, Sacra, inquit, scriptura hæreticorum fraudes & furta conuincit. Cur enim cælant, cur supprimunt Euangelium, quod Christus de tecto sonari voluit? Cur illud lumen abdunt sub modiũ, quod stare oportuit in candelabro? Cur multitudinis imperitæ cæcitati, atque insciti magis, quàm cauſſæ bonitati confidunt? An putant, artes iam suas non videri? aut se nunc, quasi Gygis annulum habeant, posse ambulare inconspicuos? Satis iam omnes, satis videtur, quid sit in illo scrinio pectoris Pontificij: vel hoc

In opere imperfecto.

ipsum argumento esse potest, non recte ab illis, non vere agi. Suspecta merito videri debet ea causa, quæ examen & lucem fugiat. Nam qui male facit, vt Christus ait, quærit tenebras & odit lucem: animus bene sibi conscius vltro venit in conspectum, vt opera, quæ à Deo profecta sunt, videri possint. Illi autem non vsque adeo cæci sunt, quin vt hoc satis videant, si scripturæ semel obtineant, actum esse statim de regno suo: vtque olim aiunt idola Dæmonum, à quibus omnia tum oracula petebantur, repente obmutuisse ad aspectum Christi, cùm ille veniisset in terras, ita nunc omnes artes suas ad aspectum Euangelij statim esse rituras. Antichristus enim non abijcitur, nisi claritate aduentus Christi. 2. Thess. 2.

Nos quidem, non vt isti solent, ad flammas confugimus, sed ad scripturas, nec illos ferro obsidemus: sed verbo Dei. Ex illo, vt Tertullianus ait, Fidem alimus: ex illo spem erigimus: ex illo fiduciam

ciam fermones. Scimus enim, Evangelium Jesu Christi esse unum Dei ad salutem, & in illo esse aeternam vitam: atque Paulus monet, ne Angelum quidem Dei de caelo venientem audiamus, si nos ab aliqua parte huius doctrinae conetur auellere. Immò, vir sanctissimus Iustinus martyr de se loquitur: nō Deo quidem ipsi fidem haberemus, si aliud nos doceret Euangelium. Nam quòd isti sacras scripturas, quasi mutas, & inutiles, missas faciunt, & ad Deum potius ipsum in Ecclesia, & in conciliis loquentem, hoc est, suos ipsorum sensus, & sententias provocant, est ea ratio inuertendae veritatis & admodum incerta, & valde periculosa, & quodammodo fanatica, & à sanctis patribus non approbata. Chrysostomus quidem ait, multos esse saepe, qui iactent Spiritum sanctum. Anchim qui loquuntur de suo, falsò se illum habere gloriantur. Quemadmodum enim, inquit, Christus negabat se loqui à seipso, cum loqueretur sed

lege & è prophetis: ita nunc si quid præter Euangelium nomine sancti Spiritus nobis obtrudatur, non est credendum. Vt enim Christus est impletio legis & Prophetarum: ita Spiritus est impletio Euangelij. Hæc Chrysostomus.

Isti verò quamuis non habeant sacras literas, habent tamen fortasse doctores veteres, & sanctos patres. Id enim semper magnificè iactauerunt, omnem antiquitatem, & perpetuum omnium temporum consensum à se facere. Nostra verò omnia noua esse & recentia, ante paucos istos annos proximos nunquam audita.

Certè in religionem Dei nihil grauius dici potest, quàm si ea accusetur nouitatis. Vt enim in Deo ipso, ita in eius cultu nihil oportet esse nouum. Nescimus tamen, quo pacto ab initio rerum ita vidimus semper fieri, vt quotiescunque Deus quasi accenderet, & hominibus patefaceret veritatem suam, quamuis ea non tantùm antiquissima, sed etiam æterna esset, tamen ab

impijs

impijs hominibus & hostibus, recens & noua diceretur. Impius & sanguinarius vir Aman, vt Iudæos in odium adduceret, sic eos apud regem Assuerum accusauit: Habes hic, inquit, Rex, populum nouis quibusdam vtentem legibus, ad omnes autem alias leges contumacem, & rebellem. Paulus etiam Athenis cùm primùm tradere cœpisset atque indicare Euangelium, dictus est nouorum Deorum, hoc est nouæ religionis annunciator. Etsi non possumus, inquiunt, ex te scire, quæ sit ista noua doctrina? Et Celsus cùm ex professo scriberet aduersus Christum, vt eius Euangelium nouitatis nomine per contemptum eluderet, An, inquit, post tot sæcula nunc tandem subijt Deum tam sera recordatio? Eusebius etiam auctor est, Christianam religionem ab initio communis causa dictam fuisse κατα ξενιαν, hoc est, peregrinam & nouam. Ita isti, nostra omnia, vt peregrina & noua condemnant, sua autem omnia quæcun-

que ea sint, laudari volunt vt antiquissima, vt hodie magi, & malefici, quibus cum dijs inferis res est, dicere solent, se habere libros suos, atque omnia sacra & recondita mysteria ab Athanasio, à Cypriano, à Dioscoro, ab Abelo, ab Adamo, atque etiam ab Archangelo Raphaele, quò ars illa excelsior, & diuinior iudicetur, quæ ab huiusmodi patronis & inuentoribus profecta sit. Ita isti, quò illa sua religio, quam ipsi sibi, idque non ita pridem pepererunt, vel stultis hominibus, vel parum quid agant, quidque agatur cogitantibus, facilius & magis commendetur, eam solent dicere ad se ab Augustino, à Hieronymo, à Chrysostomo, ab Ambrosio, ab Apostolis, à Christo ipso peruenisse.

Satis enim sciunt, nihil istis nominibus popularius esse, aut in vulgus gratius. Verùm, quid si ea, quæ isti nouas videri volunt, inueniantur esse antiquissima? Rursus, quid si ea sint omnia, quæ isti antiquitatis nomine tantopere prædicant,

dicunt, vbi ea probè ac diligenter excussa fuerint, ad extremum inueniantur receptis & noua?

Profectò Iudæorum leges, & cæremoniæ, quamuis eas Annanus accusaret nouitatis, non poterant hominum cuiquam vere & rectè cogitanti videri nouæ. Erant enim antiquissimis tabulis consignatæ. Et Christus, quamuis eum multi putarent ab Abrahamo, & priscis patribus discessisse, & nouam quandam religionem suo nomine inuexisse, tamen verè respondit. Si credideritis Mosi, crederetis mihi quoque: Nam doctrina mea non est ita noua. Moses enim antiquissimus auctor, cui vos omnia innititis, de me locutus est. Et D. Paulus Euangelium Iesu Christi, etsi à multis nouum esse iudicatur, tamen habet inquit, antiquissimum testimonium legis & Prophetarum. Nostra verò doctrina, quam rectius possimus Christi catholicam doctrinam appellare, ita non est noua, vt eam nobis antiquus dierum Deus &

pater domini nostri Iesu Christi, monumẽtis vetustissimis in Euangelio & in Prophetarum atque Apostolorum libris commendarit: eaque nunc noua nemini videri possit, nisi si cui aut Prophetarum fides, aut Euangelium, aut Christus ipse videatur nouus. Istorum verò religio, si ita antiqua & vetus est, vti eam ipsi videri volunt, cur vnam ab exemplis primitiuæ Ecclesiæ, ex antiquis patribus & concilijs veteribus non probant? Cur tam vetus causſa tamdiu deserta iacet sine patrono? Ferrum quidem, & flammam semper habuerunt ad manum: de concilijs verò antiquis, & patribus, magnum silentium. Atqui absurdum erat ab istis ita cruentis & feris rationibus incipere, si potuissent aliis argumenta leuiora & mitiora inueniri. Quòd si illi ita prorsus fidunt vetustati, & nihil simulant, cur ante non ita multos annos, Ioannes Clemens Anglus, aliquot folia vetustissimi patris & Græci Episcopi Theodoreti, in quibus

illeperspicuè ac luculenter docebat, naturam panis in Eucharistia non aboleri, cùm putaret nullum aliud exemplar posse vspiam inueniri, inspectantibus aliquot bonis viris, & fide dignis, lacerauit & abiecit in focum? Cur negat Albertus Pighius, veterem patrem Augustinum rectè sensisse de peccato originis? aut de matrimonio, quod post votum nuncupatum sit initum, quod Augustinus asserit esse matrimonium, nec posse rescindi, illum errare, & falsum esse dicit, nec proba vti Dialectica? Cur super cùm excuderent veterem patrem Origenem in Euangelium Ioannis, textum illud caput, vbi illum credibile, vel potiùs certum est, contra ipsos de Eucharistia multa tradidisse, integrum omiserunt: & librum mutilum potiùs quàm integrum, qui errores suos coargueret, dare maluerunt? An hoc est antiquitati considere, antiquorum patrum scripta lacerare, supprimere, truncare, comburere? Operæ precium est vide-

Dist. 27. quidam. De bono viduitatis. ca. 10.

Caus. 27. q. 2. nuptiarum bonum. In contro-uersijs.

Liber hodie circumfertur mutilus.

re,

re, quàm pulchrè isti cum illis patribus, quos iactare solent esse suos, de religione conueniant. Vetus concilium Elibertinum decreuit, ne quid, quod colitur à populo, pingeretur in templis. Vetus pater Epiphanius ait, esse horrendum nefas, & non ferendum flagitium, si quis vel pictam, quamuis Christi ipsius imaginem, excitet in templis Christianorum: isti imaginibus & statuis, quasi sine illis religio nulla sit, omnia templa sua, atque omnes angulos compleuerunt. Veteres patres, Origenes & Chrysostomus, hortantur populum ad lectionem sacrarum literarum, vt libros coëmant, vt de rebus sacris inter se, vxores cum viris, parentes cum liberis domi disputent: isti scripturas condemnant tanquam mortua elementa, & ab illis quantum maximè possint, arcent populum. Veteres patres Cyprianus, Epiphanius, Hieronymus, si quis fortè voueri se velle viuere vitam cælibem, & postea vxorat impurè, nec possit incendia cupiditatum cohibere,

Cap. 3.

Origenes in Leuiticum cap. 16. Chrysost. in Mat. primum hom. 2. In Ioan. hom. 31.

Epist. 11. Lib. 1. Cont. Ap. hæres. 61. De virginitate seruanda ad Demetriadem.

libere, satius esse dicunt, vt ducat vxorem, & sese castè gerat in matrimonio, atque illud ipsum matrimonium, verus pater Augustinus, ratum & firmum esse iudicat, nec oportere reuocari: isti enim, qui se voto semel obstrinxerit, quantumuis vratur postea, quàtumuis scortetur, quàtumuis flagitiosè & perditè contaminetur, tamen illum non sinunt vxorem ducere: aut si fortè duxerit, tamen negant illud esse matrimonium: & satius multò, ac sanctius esse docent concubinam aut scortum alere, quàm ita viuere. Augustinus verus pater querebatur de multitudine inanium cæremoniarum, quibus iam tum videbat hominum animos, & conscientias opprimi: isti, quasi aliud nihil Deo curæ sit, ita cæremonias auxerunt in immensum, vt nihil iam penè aliud in illorum templis, & sacris relictum sit. Verus pater Augustinus negat fas esse, monachum ignauum in otio degere & specie ac simulatione sanctitatis, ex alieno viuere: & illum qui

Ad Ianuarium.

De opere monachorum.

qui ita viuat, vetus pater Apollonius ait, latroni esse similem: isti monachorum habent armentáne dicam, an greges, qui cùm prorsus nihil agant, & ne simulent quidem, aut præ se gerant speciem vllam sanctitatis, tamen non tantùm viuant, sed etiam luxurientur ex alieno. Can. 3. Vetus Concilium Romanum decreuit, ne quis interfit sacris, quæ dicantur ab illo sacerdote, quem certum sit, alere concubinam: isti & concubinas locant mercede Sacerdotibus suis, & ad illorum sacrilegia homines inuitos per vim adigunt. Can. 8. Veteres Canones Apostolorum illum Episcopum, qui simul & ciuilem magistratum, & Ecclesiasticam functionem obire velit, iubent ab officio summoueri: isti vtrunque magistratum & obeunt, & obire omninò volunt, vel potiùs alterum, quem ab illis maximè obiri oportuit, non attingunt: nemo tamen est qui illos iubeat summoueri. Vetus Concilium Gangrense iubet, ne quis ita distinguat sacerdotem

dotem cælibem à marito, vt cælibatus causſa alterum putet altero ſanctiorem. Iſti eos ita diſtinguunt, vt à pio & probo viro qui vxorem duxerit, omnia ſua ſacra ſtatim putent profanari. Vetus Imperator Iuſtinianus, iuſſit in ſacro miniſterio omnia clara, & quàm maximè aperta & expreſſa voce pronuntiari, vt fructus ex ea re aliquis ad populum redire poſſet: iſti ne quid populus intelligat, omnia ſua non tantùm obſcura & ſummiſſa voce, ſed etiam aliena, & barbara lingua muſſitant. Vetus concilium Carthaginenſe iubet, ne quid in ſacro cœtu legatur præter ſcripturas Canonicas, iſti ea legunt in templis ſuis, quæ ne ipſi quidem dubitant eſſe mera mendacia & inanes fabulas. Quòd ſi quis iſta infirma putat eſſe, ac leuia, quòd ab imperatoribus, & minutis quibuſdam Epiſcopis, & non ita plenis conciliis decreta fuerint, & Papæ magis auctoritate ac nomine delectatur; Iulius Papa diſertè vetat, ne ſacerdos,

In nouellis conſt. 23. & 146.

Tertium Carth. ca. 17.

De conſec. diſt. 2 Cum enim nemo.

cerdos, dum peragit sacra mysteria, panem immergat in calicem: isti contra decretum Iulij Papæ, panem diuidunt & immergunt. Clemens Papa negat fas esse Episcopo gerere vtrunque gladium: & si vtrunque, inquit, habere vis, & teipsum decipies, & eos qui te audient. iam Papa gladium vtrunque sibi vendicat, & vtrunque gerit: quare minus mirum videri debet, si illud secutum sit, quod Clemens ait, vt ille & seipsum deceperit, & illos qui eum audierint. Leo Papa in vno templo vnam tantùm ait, fas esse Missam dicere vno die: Isti in vno templo quotidie, sæpe denas, sæpe vicenas, sæpe tricenas, sæpe etiam plures Missis dicunt, vt miser spectator vix scire possit, quò se potissimùm debeat vertere. Gelasius Papa, si quis diuidat Eucharistiam, & cùm alteram partem suscipiat, abstineat ab altera, eum ait improbè facere, & sacrilegium committere: isti contra verbum Dei, contraque Gelasium Papam, alteram

tantùm

tantùm partem Eucharistiæ populo dari iubent, & in ea re, sacerdotes sinot alligant sacrilegio. Quòd si illi hæc omnia vsu iam ipso antiquata esse dicent, & mortua, & nihil ad ista tempora pertinere, tamen vt omnes intelligant, quæ fides illis hominibus habenda sit, quæque spe concilia ab illis conuocentur, videamus paucis, quàm probè curent ea, quæ proximis illis annis, recèns adhuc memoria, in publico concilio legitimè indicta, ipsi sanctè obseruanda esse decreuerunt. In concilio proximo Tridentino, vix ante annos quindecim, sanctum est communibus suffragijs omnium ordinum, ne ea, vbi communicarentur duo sacerdotes vno tempore. Vbi nunc est illa sanctio? An ea quoq; tam cito antiquata est & mortua? Non illi quidem non tantùm duo sacerdotes, sed etiam complures sæpe missarum, & Episcopus modò binos, modò ternos, modò quaternos vni subsunt, eique non tantùm iudicio, sed etiam sæpe homini

homini militari. In eodem cõcilio decretum est, oportere omnes Episcopos docere Euangelium: isti neque docent, neque in pulpitum vnquam ascendunt, neque id putant quidquam ad munus suum pertinere. Quæ ergo est ista pompa vetustatis? Quid de priscorum patrum, quid de conciliorum nouorum veterumq; nominibus gloriantur? Quid videri volũt niti auctoritate illorum, quos cùm visum est, pro libidine contemnunt? Sed gestit animus cum Pontifice potiùs ipso agere, & hæc illi coram in os dicere: Dic ergo nobis pie Pontifex, qui omnia antiqua crepas, & omnes tibi vni addictos esse gloriaris: ex omnibus patribus quis vnquam te vel summum Pontificem, vel vniuersalem Episcopum, vel caput Ecclesiæ appellauit? Quis tibi traditum esse dixit vtrumque gladium? Quis te habere auctoritatem & ius conuocandi concilia? Quis vniuersum mundum esse dioecesim tuam? Quis de tua plenitudine episcopos om-

De Maior. & obed. vnam sanctam. In extrau. Bonifac. 8. Durandus. Concil. Lat. sub Iulio. 2.

nes accipere? Quis tibi daram esse omnem potestatem tam in cœlo, quam in terra? Quis te nec à regibus nec à toto clero, nec ab vniuerso populo posse iudicari? Quis reges & imperatores, de iussu & voluntate Christi, à te accipere potestatem? Quis te ita exquisita, & Mathematica ratione, septuagies septies maiorem esse maximis regibus? Quis tibi potestatem ampliorem tributam esse, quam reliquis patriarchis? Quis te Dominum Deum esse, aut non purum hominem, aut quiddam coagmentatum & concretum ex Deo & homine? Quis te vnum fontem esse omnis iuris? Quis te imperium habere in purgatorium? Quis te pro tuo arbitrio imperare posse Angelis Dei? Quis te esse Regem regum, & Dominum dominantium vnquam dixit? Possumus alia quoque eodem modo, ex omni numero veterum Episcoporum & patrum. Quis vnquam vnus te docuit, vel inspectante populo, Missam priuatam dicere, vel Eucharis-

Dist. 9. Innocentij. De Maior. & inobed. solite. In extrauag. Iohn. 22. c. Cùm inter nonnullos. In glossa finali. In edit. impressa Parisijs. 1503.

Antonius de Rosellis.

charistiam supra caput attollere, qua intra omnis nunc religio tua continetur: vel Christi sacramenta truncare, & contra eius institutum, atque expressa verba altera parte populum fraudare? vtque semel finem faciamus; ex omnibus patribus, quis vnus te docuit Christi sanguinem, & sanctorum martyrum merita dispensare, & indulgentias tuas, atque omnia spatia Purgatorij, ceu merces in foro vendere? Soliti sunt isti sæpe reconditam quandam doctrinam suam, & multiplices variasque lectiones prædicare. Proferant ergo nunc aliquid si possunt, vt aliquid saltem legisse ac scire videantur. Clamarunt sæpe fortiter in omnibus circulis, omnes partes religionis suæ antiquas esse, & non tantum multitudine, sed etiam consensu & continuatione omnium nationum, & temporum approbatas.

Offendant ergo aliquando antiquitatem istam suam: faciant, vt appareat illa, quæ tam sopere prædicant

dicant

dicant esse tam late propagata. Docent omnes nationes Christianas in suam istam religionem cōcessisse: Sed fugiunt, vt iam antè diximus, à decretis ipsi suis: eaque quæ ante tot annos ab ipsis in omnem æternitatem sancita erant, tam breui tempore rescidérunt. Quid ergo illis fidendum est in patribus, in veteribus concilijs, in verbis Dei? Non habent, ô Deus bone, non habent ea, quæ se habere gloriantur: non antiquitatem, non vniuersalitatem, nō locorum, non temporum omnium consensum. Idque ipsi, etsi dissimulatum potius cuperent, tamen non ignorant: immò etiam interdum non obscurè confitentur. Itaque veterum conciliorū, & patrum sanctiones, ainunt eiusmodi esse, vt interdum mutari possint: alijs enim temporibus Ecclesiæ, alia atq; alia decreta conuenire. Atque ita sese abdunt sub nomine Ecclesiæ, & imani fuco miseris mortalibus illudunt. Et miserum est, aut ita cæcos esse homines, vt ista videre nō

possint:

possint: aut si videant, ita esse patientes, vt ea tam facilè, tamque æquo animo possint ferre.

Sed cùm illa tanquam nimium iam vetera, & obsoleta iuberent esse irrita, alia quædam fortasse meliora atque vtiliora reposuerunt. Solent enim dicere, ne Christum quidem ipsum, aut Apostolos, si reuiuiscant, meliùs aut sanctiùs administrare posse Ecclesiam Dei, quam quomodo nunc administratur ab ipsis. Reposuerunt illi quidem alia: sed quemadmodũ Hieremias ait, Paleam pro tritico: eaque vt ait Esaias, quæ Deus ab illis non requisiuit. Obturarunt omnes venas aquæ viuæ, & exciderunt populo Dei cisternas ruinosas, & lutulentas, plenas limo & sordibus, quæ nec habent aquam puram nec eam poterant continere. Eripuerunt populo sacram Communionem: verbum Dei, vnde omnis consolatio petenda erat: verum cultum Numinis: rectum vsum sacramentorum & precum: dederunt autem nobis de suo, quibus

bus nos interim oblectaremus, tales, aquas, ampullas, sputa, ramusculos, bullas, nubilia, indulgentias, cruces, fasces, & infinitum numerum cæremoniarum, & ludos, vt Plautus ait, Ludificabiles. In his illi rebus, omnem religionem collocarũt: his rebus docuerunt Deũ rectè placari posse: his abigi Dæmones: his confirmari hominum conscientias. Hæc videlicet sunt pigmenta, & Myrotheciæ religionis Christianæ. Hæc Deo vidanti, grata & acceptæ sunt: hæc oportuit in honorem venire, vt Christi & Apostolorum institutæ tollerentur. Atque, vt olim Rex impius Hieroboam, cùm cultum Dei sustulisset, & populum ad aureos vitulos adduxisset, ne fortè posteà mutarent voluntatem, & à se dilaberentur, & redirent Hierosolymam ad templum Dei, eos longa oratione coherceus est ad constantiam. Hi, inquiens, Israël sunt Dij tui: Hoc pacto Deus vester iussit se à vobis coli. Graue autem vobis, & molestum erit, iter tam longinquum susciperc,

susciperet, & quotannis ad salutandum & colendum Deum ascendere Hierosolymam. Ira prorsus illi, cùm semel traditionum suarum causâ irritam fecissent legem Dei, ne populus postea oculos aperiret, & aliò dilaberetur, atque aliundè peteret certiorem aliquam rationem salutis suæ. O quoties ac clamarunt hunc esse illum cultum, qui Deo placeat, quemque ille à nobis exigat, quoque iratus flecti velit! His rebus Ecclesiæ consensum contineri: his rebus omnia peccata expiari, & tranquillari conscientias: qui discesserit ab his, eum sibi nihil spei ad æternam salutem reliquisse! Graue autem ac molestum populo esse ad Christum, ad Apostolos, ad veteres patres respicere, quidquid illi velint aut inbeant perpetuò emendare! Hoc, videlicet, est populum Dei ab infirmis mundi elementis, à fermento Scribarum & Pharisæorum, & ab humanis traditionibus abducere? Christi, atque Apostolorum iussis reconciliari oportuit, vt ista succederent?

ediderunt? Orationem canitiem, cui vetus & multis saeculis probata doctrina assuerarent, & audacissimam Dei nova forma religionis inducerent? Tamen quidquid illi, clamant illi, nihil operae impendunt, his rebus hominum animis lenocinari. Romanam Ecclesiam ita decrevisse eam uti ne non posse. Sylvester enim Prierias ait, Ecclesiam Romanam esse normam & regulam veritatis: sacras scripturas ab illa, & auctoritatem & robur accipere. Doctrina, inquit, Romanae Ecclesiae, est regula fidei infallibilis, à qua sacra scriptura robur accipit. Et indulgentias, inquit, auctoritate scripturae non innotuerunt nobis, sed innotuerunt auctoritate Romanae Ecclesiae, Romanorumque Pontificum, quae maior est. Pighius eum non dubitat dicere, iniussu Romanae Ecclesiae, ne clarissimae quidem scripturae credendum esse. Ecquis, si quis iuvenum, qui latine recte ac pure loqui non possit, aliquid tamen in ea lingua profo-

rensi consuetudine celeriter & expeditè balbutiat, omnino dicat, ad eum nunc modum alijs etiam omnibus loquendum esse, quo ante multos annos Mammetrectius aut Catholicon locuti sint, quoque adhuc ipsi vtantur in foro. sic enim satis intelligi posse, quid dicatur, & hominum voluntati satisfieri: ridiculum autem esse, nunc tandem nouo dicendi genere turbare orbem terrarum, & Ciceronis aut Cæsaris, veterem in dicendo puritatem atque eloquentiam, reuocare.

Plinius. Tantum, scilicet, isti debent insciriæ ac tenebris superiorum temporum. Multa, vt ait quidam, habentur sæpe in precio, tantùm quòd dicata aliquando fuerint Deorum templis. Ita nos videmus multa hodie probari ab istis, & magnifieri, non quòd ea tanti esse iudicent, sed tantùm quòd recepta fuerint consuetudine, & quodammodo dicata templo Dei.

At Ecclesia, inquiunt, nostra

errare

errare non potest. Id opinor, ita dicunt, vt olim Lacedæmonij solebant dicere, in tota sua republ. nullum posse inueniri adulterum: cùm reuera omnes potius essent adulteri, & incestis nuptijs, & vxoribus inter se communibus vterentur: aut vt hodie Canonistæ ventris causa, solent de Papa dicere: Illum, cum sit Dominus omnium beneficiorum, etsi precio vendat Episcopatus, monasteria, sacerdotia, & nihil à se gratis abire sinat: tamen, cùm ea omnia dicat esse sua, etiamsi maximè velit, non posse committere Simoniam: Quam autem id firmum sit, quamque consentaneè rationi dicatur, nos adhuc videre non possumus: nisi forte, vt olim veteres Romani victoriæ, ita isti veritati, postquam ea semel ad illos peruenisset, alas, quibus aduolauerat, detraxerint, ne posset in posterum auolare. Sed quid si illis Hieremias dicat, vt supra commemorauimus, Hæc esse verba mendacij? Quid si idem rursus dicat, illos ipsos, quos

Summa Anglica. Dist. Papa.

Theodoricus de Schism.

vinitores esse oportuit, dissipasse, ac perdidisse vineam Domini? Quid si Christus dicat: illos quibus maximè templum oportuit esse curæ, ex templo Domini fecisse speluncam latronum? Quòd si errare Ecclesia Romana non potest, felicitatem eius oportet maiorem esse, quàm istorum prudentiam. Ea enim est illorum vita, doctrina, diligentia, vt per eos quidem non tantùm errare Ecclesia, sed etiam funditus interire, & extingui possit. Profectò si errare Ecclesia ea potest, quæ à verbo Dei, quæ à iussis Christi, quæ ab Apostolorum institutis, quæ à primitiuæ Ecclesiæ exemplis, quæ à veterum patrum & conciliorum sanctionibus, quæ à suis ipsius decretis discesserit, quæ nullis, nec veteribus, nec nouis, nec suis, nec alienis, nec humanis, nec diuinis legibus teneri velit: certum est Ecclesiam Romanam non tantùm potuisse errare, sed etiam flagitiosè & turpiter errauisse.

At de reliquis, inquient, fuisse, nunc

nunc autem apostatæ facti estis, & à nobis discessistis. Discessimus quidem ab illis, & ea de re, & Deo opt. maximo gratias agimus, & nobis magnopere gratulamur. At à primæva Ecclesia, ab apostolis, à Christo non discessimus. Educati quidem fuimus apud illos in tenebris & ignoratione Dei, ut Moses in disciplinis, & in sapientia Ægyptiorum. De vestris fuimus inquit Tertullianus, fatear, nec mirum: sunt enim, inquit, non nascuntur Christiani. Sed erat ipsi de suis abbatibus sectam moderari; in quibus olim Roma floruit, defecerunt, ut in planicie potius, in campo Marcio habitarent: Dicent fortasse, quòd iam aquarum ductus, sine quibus non possent commodè vivere, in illis montibus defecissent. Dum ista sane: cum nobis veniam de aqua æternæ vitæ, quam volunt sibi dari de aqua putali. Aqua iam apud illos defecerat: senioribus vel hic erat, currebant parvuli suos ad aquas; at illi, cum nihil invenirent, infelici, & misero di-

ti, retulerunt vasa inania. Egeni, inquit Esaias, & pauperes quærebant aquas, sed eas nullas vspiam inuenerunt. Lingua illorum siti iam aruerat. Isti omnes canales, & ductus perfregerant: isti obstruxerant omnes venas, & cœno, lutoque oppleuerant fontem aquæ viuæ: vtque olim Caligula occlusis omnibus horreis, publicam populo inediam, & famem: ita illi obturatis omnibus fontibus verbi Dei sicim populo miserabilem induxerant. Isti hominibus famem, vt ait Amos Propheta, sitimque attulerant: non famem panis: non sitim aquæ: sed audiendi verbi Dei. Circumibant miseri quærentes scintillam aliquam diuinæ lucis, ad quam exhilararent consolationis: sed ea iam prorsus extincta erat: nihil potuerunt inuenire. Hæc erat conditio, hæc erat miserabilis forma Ecclesiæ Dei: Miserè in ea sine Euangelio, sine luce, sine consolatione vlla viuebatur.

Quare etsi discessio illis nostra

molesta

molesta est, tamen cogitare debent, qui justa fuerit causa discessionis. Nam si dicent, ab ea societate in qua nati & educati, nullo modo fas esse discedere, facilè possumus in nostro capite & Prophetis, & Apostolos, & Christum ipsum condemnare. Nam cur hoc etiam non quæremus, Lothum è Sodoma, Abrahamum, è Chaldæa, Hebræos ex Ægypto, Christum à Judæis, Psalum à Pharisæis discessisse? Nisi enim justa aliqua possit esse causa discessionis, nihil videmus, cur non illi quoque possint eodem modo, factiosi & seditiosi accusari.

Quòd si nos damnandi fuimus pro hæreticis, qui illorum imperatam communionem fugimus, quid illi? qui eandem, aut qualem videri debent, quæ Christi & Apostolorum imperata contemnunt? Si nos fuimus Schismatici, qui discessimus ab illis, quo eandem illos nomine appellabimus, qui à Græcis, à quibus fidem accepimus, ab Ecclesia primitiva, à Christo ipso, ab Apostolis,

stolis, tanquam à parentibus discesserunt? Nam Græci quidem, qui hodie profitentur religionem, & nomen Christi: etsi multa habeant contaminata, magnam tamen adhuc partem retinent eorum, quæ acceperant ab Apostolis. Itaque nec priuatas habent Missas, nec truncata sacramenta, nec Purgatoria, nec indulgentias. Pontificios verò titulos, & magnifica nomina tanti faciunt, vt quicunque eos imponas sibi, seque vel vniuersalem Episcopum, vel Ecclesiæ totius caput velis appellari, cum illi non dubitent, & superbum hominem, & in omnes alios episcopos fratres suos contumeliosum, & Hæreticum esse dicere.

Iam verò cùm perspicuum sit, & negari non possit, istos ab illis à quibus Euangelium, à quibus fidem, à quibus religionem, à quibus Ecclesiam acceperunt, defecisse, quid causæ est, cur nunc ad eosdem, vnquam ad fontes nolint remeare? Cur quasi apostoli omnes, patresque nihil viderint, ita

illorum

illorum temporum similitudinem reformidine? An enim isti plus vident, aut Ecclesiam Dei pluris faciunt, quam illi, qui ista tradiderunt? Nunc nos quidem discessimus ab illa Ecclesia, in qua nec verbum Dei purè audiri potuit, nec sacramenta administrari, nec Dei nomen, vt oportuit, inuocari: quam ipsi fatemur multis in rebus esse vitiosam: in qua nihil erat quod quenquam posset prudentem hominem, & de sua salute cogitantem, mouere. Postremò ab Ecclesia ea discessimus quæ nunc est, non quæ olim fuit: atque ita discessimus, vt Daniel è cauea leonum, vt tres illi pueri ex incendio: nec tam discessimus quidem ab illis, diris, & deuotionibus ejecti fuimus.

At essemus verò ad illam Ecclesiam, in qua ne ipsi quidem, si verè atque ex animo loqui volunt, negare possunt, omnia casté ac reuerenter, & quantum nos maximè assequi possumus, proximè ad priscorum temporum ritionem administrari. Conferant e-

nim Ecclesias nostras suasque inter se: videbunt & se turpissimè ab Apostolis, & nos ab ipsis iustissimè discessisse. Nos enim cum Christo, Apostolis, & Sanctis patribus Eucharistiam populo damus integram: isti, contra omnes patres, contra omnes Apostolos, contra Christum ipsum cum summo, vt Gelasius ait, sacrilegio, sacramenta diuidunt, & alteram partem populo eripiunt.

Nos Cœnam dominicam ad Christi institutionem reuocauimus, eamque quam maximè, quãque plurimis communem, vtque appellatur, ita re ipsa communionem esse volumus: isti contra institutum Christi omnia immutarunt, & ex sacra communione priuatam fecerunt Missam: atque ita nos Cœnam præbemus populo, isti inane spectaculum.

Nos cum antiquissimis patribus affirmamus, corpus Christi nõ comedi nisi ab hominibus pijs & fidelibus & imbuuis spiritu Christi: isti docent ipsissimũ corpus Chri-

sti

sti re ipsa, vtque ipsi loquuntur realiter, & substantialiter, non tantùm ab impijs & infidelibus, sed etiam, quod horrendum dictu est, à muribus & canibus posse comedi.

Nos ita precamur in templis, vt, quemadmodum Paulus monet, populus scire possit quid precemur, & communibus votis respondere, Amen. isti vt æs tinniens, voces in templis ignotas, & peregrinas, sine intelligentia, sine sensu, sine mente fundunt: & omninò id agunt, ne populus quidquam possit intelligere. 2. Cor. 14.

Et ne omnia discrimina commemoremus, sunt enim propè infinita, nos scripturas sacras conuertimus in omnes linguas: isti eas vix extare patiuntur in vlla lingua. Nos inuitamus populum ad legendum, & audiendum verbum Dei: isti abigunt. Nos causam ab omnibus cognosci volumus: isti fugiunt iudicium. Nos scientia nitimur: isti inscitia. Nos luci fidimus: isti tenebris. Nos colimus;

vt

vt par est, voces Apostolorum & Prophetarum : isti comburunt. Postremò nos in Dei caussa Dei vnus iudicio stare volumus : isti stare volunt suo. Quòd si illi hæc omnia tranquillo animo, & ad audiendum, discendumque comparato spectare velint, non tantùm probabunt institutum nostrum, qui relictis erroribus Christum eiusque Apostolos secuti sumus, sed ipsi etiam à se deficient, seque vltrò aggregabunt ad partes nostras.

Atqui sine sacro Oecumenico concilio, nefas, inquient, fuit ista tentare. Ibi enim esse omnem vim Ecclesiæ : ibi Christum pollicitum esse sese semper præstò affuturum. Atqui ipsi mandata Dei & Apostolorum decreta violarunt, vtque iam diximus, omnia propè, non tantùm instituta, sed etiam dogmata primitiuæ Ecclesiæ dissipauerunt, nihil expectato sacro concilio.

Verùm quod aiunt, nihil cuiquam fas esse innouare sine concilio,

quis tandem scripsit nobis istas leges? Aut vnde isti hoc edictum habuerunt?

Ridiculè quidem fecit ille Rex, qui cum oraculo certus esset de sententia, & voluntate summi Iouis, postea rem integram retulit ad Apollinem, vt sciret, an idem illi videretur, quod patri. Nos autem multò ineptiùs faceremus, si cùm Deum ipsum nobis in sacrosanctis scripturis aperte loquentem audiamus, eiusque voluntatem & mentem intelligamus, postea, quasi id nihil sit, rem integram referre velimus ad concilium, quod non aliud est, quàm quærere an idem hominibus videatur quod Deo: & an homines velint mandata Dei auctoritate sua comprobare. Quid enim? nisi concilium velit & iubeat, verum non erit verum? aut Deus non erit Deus? Si Christus ab initio ita facere voluisset, vt nihil doceret, aut diceret inuitis episcopis, omnem autem doctrinam suam ad Annam & Caipham retulisset, vbi tunc esset fides Christiana? Agesilaus.

aut

aut quis vnquam audisset Euangelium? Petrus quidem, quem Pontifex sæpius, magisque prædicare solet, quàm Iesum Christum, fidenter restitit sacro concilio, & satius, inquit, est obtemperare Deo, quam hominibus. Et Paulus, cùm semel animo hausisset Euangelium, idque non ab hominibus, neque per hominem, sed per solam voluntatem Dei, non deliberauit cum carne & sanguine, nec retulit ad cognatos aut fratres suos: sed statim abijt in Arabiam, vt diuina mysteria, Deo auctore, publicaret.

Nos quidem concilia, & episcoporum, doctorumque hominum conuentus & colloquia non contemnimus. Neque ea quę fecimus, prorsus, sine episcopis aut sine cõcilio fecimus. Plenis comitijs res acta est longa deliberatione, frequenti synodo. De isto verò concilio, quod nunc à Pio Pontifice simulatur, in quo homines non appellati, non auditi, non visi, ita facilè condemnandi, quid nobis expectandum aut sperandum sit,

non

non est difficile diuinare.

Nazianzenus olim, cùm suo tempore videret homines in huiusmodi conuentibus ita esse cæcos & obstinatos, vt abducerentur affectibus, & victoriam magis quærerent, quàm veritatem: diserte pronunciauit, se nullius concilij vnquam exitum vidisse bonum. Quid ille nunc, diceret, si hodie viueret, & istorum conatus intelligeret? Nam tum quidem, etsi studebatur partibus, tamen & causæ cognoscebantur, errores manifesti omnium partium suffragijs communibus tollebantur. Isti verò nec causam disceptari liberè volunt, nec quantumcunque sit errorum, quidquam patiuntur immutari.

Idemne illi sæpe, & sine fronte iactare solent, Ecclesiam suam errare non posse: nihil esse in ea vitij: nihil esse nobis concedendum, aut, si quid sit, tamen episcoporum & abbatum esse hoc iudicium: illos esse moderatores rerum: illos esse Ecclesiam Dei. Aristoteles ait, Spurios non posse facere cauſ-

ratem.

tatem. An autem ex istis efficipossit Ecclesia Dei, ipsi videant. Certè nec legitimi sunt abbates, nec genuini episcopi.

Sed sint sanè Ecclesia: audiantur in concilijs: soli habeant ius suffragandi. Olim tamen cùm Ecclesia Dei, si ad istorum quidem Ecclesiam conferatur, satis commodè regeretur, vt Cyprianus ait, aduocabantur ad Ecclesiasticarum caussarum cognitionem & presbyteri & diaconi, & nonnulla etiam pars plebis.

Sed quid si isti abbates & episcopi nihil sciant? Quid si quid sit religio, quidque de Deo sentiendum sit, non intelligant? Quid si lex perierit à sacerdote, & consilium à senioribus? Quid si, vt ait Micheas, nox illis sit pro visione, & tenebræ pro diuinatione: Quid si, vt Esaias ait, omnes speculatores ciuitatis facti sunt cæci? Quid si sal vim suam & saporem amiserit? vnque Christus ait, ad nullum vsum sit accommodus, nec ad id quidem vt abijciatur in sterquilinium?

lienum?

Ad Papam, fatebor omnia deferenda, qui errare non potest. At illud pretium aequum est, Spiritum sanctum à sacro concilio, ejusque oraculo asciscere Romanum, vbi quid dubitetur aut haereat, & fide explicare queat nullis, ab alienetate quin Spiritu doctore, consilium capiat. Nam, si ita est, quid opus erat episcopos tantis impensis, tam longinquis itineribus, denique hoc tempore convocari? Consulendus multo erat, & satius erat multo, & facilius, & commodius, ut ad Papam potius omnes irent, & ejus ad illius sacri pectoris oraculum deducerentur. Deinde etiam iniquum est, causam nostram, à tot episcopis & abbatibus, ad vnius hominis arbitrium revolvere, cum praesertim, cum non gratificandi cupiditate, nec rabula causam suam dicentis, & nos antequam vocaremur ad judicium, sic judicio condemnare. An ergo nos ita fingimus? Aut ita hodie omnia

De electione & electi potestate hac ca. Significatum.

omnia à sacro concilio ad vnum Pontificem deferuntur: vt, quasi tot sententijs, & subscriptionibus nihil sit actum, ille vnus possit addere, mutare, minuere, abrogare, aptare, relaxare, restringere, quidquid velit? Quorum ergo hominum sunt hæc verba? cur episcopi & abbates, non ita pridem in proximo concilio Tridentino ita ad extremum decreuerunt: Salua semper in omnibus sedis Apostolicæ auctoritate? Aut cur Paschalis Papa ita insolenter de se scribit? Quasi, inquit, Romanæ Ecclesiæ legem concilia vlla præfixerint: cùm omnia concilia per Romanæ Ecclesiæ auctoritatem & facta sint, & robur acceperint, & in illorum statuta Romani Pontifices patienter exciperint auctoritas? Si ista rata esse voluit, cur concilia indicuntur? cur iubet esse scripta, cur in illorum libris, quasi integra relinquuntur?

De electione & electi potestate. ca. Significa.

Sed si sanè Pontifex vnus supra omnia concilia, hoc est, sit par aliqua ratione quam totum: plus

possit,

possit, plus sapiat, quàm omnes hi: & vel inuito Hieronymo, fu- Ad Eusebium
rubis vnius auctoritas maior quàm orbis terrarum. At quid si ille de his rebus nihil viderit: & nec sacras scripturas, nec veteres patres, nec concilia sua vnquam legerit? Quid si ille, vt olim Papa Liberius, deficiat ad Arrianos: aut, vt non ante ita multos annos, Ioannes Papa, de futura vita, & animarum immortalitate impiè & nefariè sentiat: aut vt olim Papa Zosimus concilium Nicenum, ne ille nunc potestatis suæ augendæ causa, alia concilia corrumpat, & quæ ne cogitata quidem vnquam fuerint, ea à sanctis patribus deliberata & constituta esse dicat: vnque Camotensis ait, Pontifices solitos esse sæpe facere, vim adhibeat scripturis, vt habeat plenitudinem potestatis? quid si abijciat fidem Christianam, & efficiatur apostata, quales Lyranus ait, multos fuisse Papas? Tamen ne Spiritus sanctus frustra illis pulsibus pectus, atque etiam no-

lenti,

lenti, & inuito accendet lumen ne possit errare? Aut ille erit fons omnis iuris? & omnis thesaurus sapientiæ atque intelligentiæ in illo, tanquam in scrinio inuenietur? Aut, si ista in illo non sunt, potestne de rebus tantis rectè & commodè iudicare? Aut, si iudicare nó potest, petit vt ista ad se vnum omnia referantur? Quid si aduocati pontificum, abbates, & episcopi, nihil dissimulent, sed aperte se gerant pro hostibus Euangelij, & quod vident, videre nolint, & vim faciant scripturis, & videntes ac scientes depraue nt atque adulterent verbum Dei: & ea quæ perspicuè ac propriè dicta sunt de Christo, nec possunt cuiquam mortalium alij conuenire, impurè atque impiè ad Papam transferant? Quid si dicant Papam esse omnia, & super omnia: aut illum ea posse omnia, quæ Christus potest: & Papæ Christique vnum esse tribunal, & vnum consistorium? aut illum esse lucem illam quæ venerit in mundum,

Hostien. ca. Quanto. Abbas de electione. ca. Venerabili. Cornelius Episcop. in Concilio Tridentino.

quod

quod Christus de se vno pronunciauit, eumque qui male egit odisse ac fugere illam lucem? aut alios episcopos omnes de eius accipere plenitudine? Postremò quid si non dissimulanter, aut obscurè, sed perspicuè & apertè decernant, contra expressum verbum Dei? An quidquid illi dicunt, statim erit Euangelium? An ibi erit exercitus Dei? An ibi Christus præsidè erit? An in illorum linguis natabit Spiritus sanctus, aut illi possunt verè dicere, Visum est Spiritui sancto, & nobis? Petrus quidem à Soto, & eius astipulator Hosius, nihil dubitant affirmare, concilium illud ipsum, in quo Christus Iesus adiudicatus est morti, habuisse Spiritum prophetiæ, Spiritum sanctum, Spiritum veritatis: nec falsum aut vanum fuisse, quod Episcopi illi dixerunt: Nos habemus Legem, & secundum Legem debet mori: Illos iudicasse (sic enim scribit Hosius) iudicij veritatem: omninoque iustum fuisse illud decretum, quo ab illis pronunciatum est,

Durandus.

Hosius contra Brentium lib. 2.

est, Christum dignum esse qui moreretur. Mirum verò est, non posse istos pro se dicere, & propugnare causam suam, nisi vnà etiam Annæ Caiphæq; patrocinentur. Nam qui illud ipsum concilium, in quo filius Dei ad crucem ignominiosissimè condemnatus est, legitimum dicent fuisse ac probũ, quod tandem illi concilium decernent esse vitiosum? Tamen qualia sunt istorum concilia ferè omnia, necesse illis fuit, vt ista de Caiphæ, Annæque concilio pronuntiarent. Verùm, an isti Ecclesiam nobis instaurabunt, ijdem ipsi Iudices, ijdemque rei? An isti minuent ambitionem fastumque suum? An ipsi seipsos ejcient, an contra sententiam ferent, ne episcopi sint indocti, ne ventres pigri, ne cumulent sacerdotia, ne gerant se pro principibus, ne bella gerant? An dilecti pontificum filioli abbates decernent, monachum, qui suo sibi labore victum non quærat, patronem esse? aut fas illi non esse, nec in ciuitatibus, nec in turba,

pos

nec ex alimo victu oportere monachum humi cubare: oluscula & cicerbita pueri virum: incumbere literis, disputare, orare, opus facere, ad Ecclesiae ministerium se parare? Eadem opera Pharisaei & Scribae instaurabunt templum Dei, & ex spelunca latronum restituent nobis domum orationis.

Fuerunt ex ipsis aliqui, qui errores in Ecclesia complures deprehenderint: Adrianus Papa, Aeneas Sylvius, Polus Cardinalis, Pighius, aliique quos iam diximus. Habuerunt postea concilium Tridenti, eodem loco, quo nunc indicitur. Conuenerant episcopi complures, & abbates, & alij quos oportuit. Erant soli: quidquid ageretur, nemo erat qui obstreperet. Nostros enim homines ab omni conuentu prorsus exclusserunt. Sedebunt ibi magna expectatione sex annos. Primis sex mensibus, quasi id magnopere opus esset, multa de sacrosancta Triade, de Patre, de Filio, de Spiritu sancto, pia quidem, sed non ita illo tempore

pore

porenecessaria, decreuerant. Interim tamen ex tot erroribus tam perspicuis, tam confessis, tam manifestis, quem vnum errorem correxerunt? A quo genere idololatriæ populum reuocarunt? Quam superstitionem sustulerunt? Quam partem tyrannidis & pompæ sæ minuerunt? Quasi verò tam crebri terrarum orbi videat conspirationem istam esse, non concilium: & istos episcopos, quos nunc sibi Pontifex conuocauit, prorsus suos & addictos esse: eius nomine nec vnquam quidquam facturos, nisi quod illi placere, & ad eius potentiam augendam facere, & illum velle videant: aut non ibi nonnetas sententias potiùs quam appendi? aut non meliorem partem sæpe à maiore superari. Itaque scimus multos sæpe bonos viros, & catholicos episcopos, cùm huiusmodi concilia indicerentur, & apertè factionibus & partibus inseruirentur, & scirent se tantùm ludibrio esse operam, aduersariorum animos prorsus esse obfirmatos, nihil

nihil posse pronunciari, mansisse omni. Athanasius, cùm vocatus esset ab Imperatore ad concilium Cæsariense, & videret se ad infestas aduersariorum suorum odia venturum esse, adesse noluit. Idem postea cùm venisset ad concilium Syrmianum, & ex hostium suorum furoris, atque odio, animo rei euentum præsagiret, statim sarcinas collegit, atque abijt. Ioannes Chrysostomus, qui mihi quater-nis iussus ab Imperatore Arcadio venire ad concilium Arrianorum, tamen demi se continuit. Cùm Hierosolymorum Episcopus, Maximus, sederet in concilio Palæstino, cum senex Paphnutius manu apprehensum eduxit foras. Non citras, inquiens, nobis consultare de his rebus, cum hominibus impijs.

Theodoretus lib. 1. ca. 28.

Tripar. lib. 10. cap. 13.

Euseb. li. 1. ca. 17.

Ad concilium Syrmianum, à quo se subduxit Athanasius, occidentis episcopi venire noluerunt. Cyrillus ab illorum, qui Patropassiani dicebantur, concilio, per literas appellauit. Ad Mediolanen-

Tripar. Sozomc. li. 5. c. 15.

se concilium Episcopus Treuerensis Paulinus, alijque complures, cùm viderent conatus & potentiã Auxentij, venire recusarunt. Frustra enim videbant se ituros eò, vbi non ratio, sed factio audiretur: & vbi caussæ non iudicio, sed studio disceptarentur.

Atque illi quantumuis habeant infestos & obstinatos aduersarios, tamen si veniissent, audiri saltem in concilio liberè potuissent.

Nunc autem cùm nemo nostrum ne sedere quidem, aut omnino videri in illorum conseßu, ne dum liberè audiri possit, cùm pontificum legati, patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, abbates omnes coniurati, omnes eadem culpa constricti, omnes eodem sacramento obstricti, soli sedeant, & soli ius habeant ferendi suffragij: & postremò quasi ipsi nihil egerint, omnia sua iudicia Papæ vnius voluntati, libidiniq́ue subijciant: videlicet, vt ille, quem oportuit potius causſam dicere, de se ipso pronuntiet: cùm vetus illa,

& Christiana libertas, quam æquum erat in Christianis concilijs esse maximam, prorsus de concilio sublato sit, tutari hodie non debent homines prudentes ac pij, si nos id nunc facimus, quod olim in simili caussa, à tot patribus, & catholicis episcopis factu vident: ve quoniam audiri in concilio non possumus, & principum legati habentur ludibrio, & nos omnes, quasi res iam antea confecta & constituta sit, ante iudicium condemnamur, donec maneremalimus, & rem omnem Deo committere, quàm eò profectisci, vbi nec locum habituri sumus, nec quidquam possimus promouere. Veruntamen iniuriam patienter & sedatè ferre possumus. Sed cur reges Christianos & pios Principes excludunt à consessu suo? Cur eos vel ita inciuiliter à se, vel contumelioseè dimittunt, vt quasi homines Christiani non sint, aut iudicare non possint, nolint eos religionis Christianæ causssam cognoscere, & Ecclesiarum suarum sta-

tum intelligere, aut si auctoritatem suam interponant, & faciant, id quod possunt, quod iubentur, quod debent, quodque & Dauidem & Salomonem, & alios bonos principes fecisse scimus, ipsis aut dormientibus, aut nefariè resistentibus, sacerdotum libidinem coërceant, eosque & ad officium faciendum adigant, & in officio contineant: vt idola euertant: vt superstitiones minuant: vt Dei cultum instaurent, cur statim clamant, illos omnia turbare, in alienum officium irrumpere, & improbè atque immodestè facere? Quæ scriptura principem Christianum ab huiusmodi causarum cognitione vnquam repulit? Quis præter istos solos vnquam ista iura decreuit? At ciuiles, inquient, principes Remp. atque arma tractare didicerunt, religionis mysteria non intelligunt. Quid ergo Papa hodie aliud est, quam Monarcha aut Princeps? Quid cardinales, quos nunc vix alios esse fas est, quàm principum & regum fili-

ot? Quid patriarchæ, quid magna ex parte archiepiscopi, quid episcopi, quid abbates in regno Pontificio illud hodie sunt, quàm ciuiles Principes, quàm duces, quàm comites, quocunque incedant, magnifice ornati, sæpe etiam torquati, & cathenati.

Amictum quidem habent illi interdum aliquem, cruces, columnas, galeros, tiaras, pallia, quam pompam veteres Episcopi, Chrysostomus, Augustinus, Ambrosius, non habebant. Præter ista verò quid docent, quid dicunt, quid faciunt, quid viuunt, quod deceat non tantùm Episcopum, sed etiam hominem Christianum? An tanti est molam manem gerere, & mutata solum veste appellari Episcopum?

Certè illis solis, qui ista nec sciunt, nec scire omnino volunt, nec nisi quod ad culinam & ventrem attinet, partem vitam religionis terminij faciunt, permitti rerum omnium summam, illos solos iudices fieri, & tanquam cæcos in

specula collocari: Principem verò Christianum, rectè sentientem, stare truncum & stipitem, non suffragari, non sententiam dicere, tantùm quid illi velint aut iubeant, obseruare, sine auribus, sine oculis, sine animo, sine pectore: quidquid ab istis imponatur, sine exceptione recipere, & cæco iudicio imperata facere, quantumuis ea blasphema sint atque impia, etiam si eos iubeant religionem vniuersam extinguere, & Christum ipsum in crucem tollere, & superbum, & contumelioſum, & iniquum est, & à Principibus Christianis, & prudentibus non ferendum. Quid enim? An Caiphas & Annas ista videre possunt, Dauid, & Ezechias non possunt? & an Cardinali, homini militari & sanguinem spiranti, in concilio sedere licet, Imperatori, aut Regi Christiano non licet? Nam nos quidem, nihil nostris magistratibus tribuimus aliud, quàm quod illis & ex verbo Dei tributum scimus, & optimarum rerumpub. exem-

plo

plo comprobarum. Praeterquam enim quòd principi fideli à Deo mandata est cura vtriusque tabulæ, vt intelligat, ad officium suum non ciuilem tantùm rem, sed etiam sacram & Ecclesiasticam pertinere: praeterquam quòd Deus sæpe Regem, ac diserte iubet lucos succidere, Idolorum statuas & aras euertere, librum Legis sibi describere, quodque illum Esaias ait, Ecclesiæ patronum, & nutritium esse oportere: Præter, inquàm, hæc omnia, ex historijs, & optimorum temporum exemplis videmus, pios principes procurationem Ecclesiarum ab officio suo nunquam putasse alienam.

Moses, ciuilis magistratus, ac ductor populi, omnem religionis & sacrorum rationem, & accepit à Deo, & populo tradidit, & Aaronem Episcopum de aureo vitulo, & de violata religione, vehementer & grauiter castigauit. Iosue, & si non aliud erat, quàm magistratus ciuilis, tamen cùm primùm inauguraretur, & præfecturus populo,

Exod. 32.

Iosu.

pulo, nocepit mandata nominatim de religione, deque colendo Deo.

2.Par.13. Dauid Rex, cùm omnis iam religio, ab impio rege Saule prorsus esset dissipata, reduxit arcam Dei, hoc est, religionem restituit: nec tantùm adfuit vt admonitor aut hortator operis, sed etiam Psalmos & hymnos dedit, & classes disposuit, & pompam instituit, & quodammodo præfuit sacerdotibus.

2.Par.6. Salomon Rex ædificauit templum Domino, quod eius pater Dauid animo tantùm destinauerat: & postremò orationem egregiam habuit ad populum de religione, & cultu Dei: & Abiatharū

3.Reg.2. episcopum postea summouit, & in eius locum Sadocum surrogauit, eumque postea templum Dei fœdum in modum esset sacerdotum

2.Par.29. vitio & negligentia contaminatū, Ezechias illud Rex iussit, à ruderibus & sordibus repurgari, accendi lumina, suffitus adoleri, & veteri ritu sacra fieri, æreum etiam

serpentem

serpentem, qui tum à populo impiè colebatur, tolli, & in pulverem redigi. Iosaphat Rex excelsa & lucos, quibus imperiti videbat cultum Dei, & populum à communi templo, quod erat Hierosolymis, ad quod ex omni parte Regni quotannis eundum erat, privata superstitione retineri, evertit & sustulit. Iosias Rex, diligenter admonuit sacerdotes & episcopos officij sui. Iozas rex, reprehendit luxum & insolentiam sacerdotum. Iehu, impios prophetas neci dedit. Et, ne plura ex sacris scripturis exempla commemorentur, ac potius à Christo nato quemadmodum in Euangelio Ecclesia administrata sit, consideremus. Olim Imperatores Christiani indicebant Episcoporum concilia: Constantinus, Nicenum: Theodosius primus, Constantinopolitanum: Theodosius secundus Ephesinum: Martianus, Chalcedonense; cumque Rufinus allegasset Synodum, quasi quæ pro se faceret, eius aduersarius Hieronymus, vt eum refutaret,

4.Reg.18. 2.Par.17.

4.Reg.23. 4.Reg.12. 4.Reg.20.

Doce, inquit, quis eam Imperator iusserit conuocari. Idem in Epitaphio Paulæ citat literas Imperatorum, qui episcopos Latinos Græcosque Romam accersiri iusserint.

Omnino per annos quingentos Imperator solus agebat conuentus sacros, & episcoporum concilia celebrabat. Quo magis nunc miramur importunitatem Episcopi Romani, qui, quod sciat, integris rebus, fuisse ius Imperatoris, nunc autem postquam Reges in partem Cæsareæ maiestatis deuenerunt, esse ius commune omnium principum, id ita temerè vni adscribat sibi, & satis esse putet voluntatem suam de habendo concilio cum Principe orbis terrarum viro, tanquam cum famulo suo communicare.

Vt Pius 4. in Bulla sua ad Impe. Ferdinandum.

Quòd si Imperatoris Ferdinandi modestia tanta est, fortasse, quòd artes Pontificias non satis norit, vt hanc iniuriam ferre possit, Pontifex tamen pro sua sanctitate, iniuriam illi facere, &

ius

ius sibi alienum arrogare non debebat.

At conuocabat quidem tum, inquiet aliquis, Imperator concilia, quòd Romanus Episcopus nõdum ad istam magnitudinem peruenisset, tamen ne tum quidem aut vnà sedebat cum Episcopis in concilio, aut omnino in deliberatione auctoritatem suam vllam in partem interponebat? immò verò, vt Theodoretus ait, Imperator Cõstantinus, in concilio Niceno, non solùm vnà sedebat, sed etiam episcopos, quemadmodum caussa ex Apostolicis, Prophetícisque literis cognoscenda esset, admonebat. In disputationibus, inquit, de rebus diuinis, propositam nobis habemus, quam sequamur doctrinam Spiritus sancti. Euangelici enim & Apostolici libri, & Prophetarum oracula satis ostendunt, quid nobis de voluntate Dei sit sentiendum. Theodosius Imperator, vt ait Socrates, non solùm sedit inter episcopos, sed etiam causse disceptationi præfuit, & Hæreticorum

Hist. Eccl. lib. 1. cap. 5.

Lib. 1. ci. 5.

Socrat li. 5. cap. 10. ticorum scripta lacerauit, & Catholicorum sententiam comprobauit.

In Chalcedonensi concilio magistratus ciuilis Dioscorum, Iuuenalem, Thalassium, episcopos sua sententia pro Hæreticis condemnauit, eosque de illo gradu Ecclesiæ deijciendos esse censuit.

Actione. 2.

In Constantinopolitano concilio 3. ciuilis magistratus Constantinus, non solum sedit inter Episcopos, sed etiam subscripsit cum episcopis: Legimus, inquit, & subscripsimus. In concilio Arausicano 2. Legati principum viri Patricij non tantum sententiam de religione dixerunt, sed etiam inter episcopos subscripserunt. Sic enim in illo concilio scribitur ad extremum: Petrus Marcellinus, Felix, Libetius, viri clarissimi, & illustres præfecti Prætorij Galliarum, atque patricij consentientes, subscripserunt. Syagrius, Opilio, Pantagathus, Deodatus, Cariatho, Marcellus viri clarissimi subscripserunt.

Quòd

Quòd si præfecti Prætorij, & viri Patricij, subscribere in concilio potuerunt, Imperatores & Reges non potuerunt? Non sanè opus erat, rem ita perspicuam tot verbis & tam prolixè prosequi, nisi nobis res cum illis esset, qui omnia clarissima, etiam ea, quæ vident, quæque oculis vsurpant, tamen, contentionis & vincendi studio negare solent. Imperator Iustinianus legem tulit de corrigendis moribus, & de frenanda insolentia sacerdotum, & quamuis esset Christianus & Catholicus Imperator, tamen duos Papas successores Petri, vicarios Christi, Syluerium & Vigilium, de Papatu deiecit.

Iam verò qui auctoritatem sumunt in episcopos: qui à Deo accipiunt mandata de religione: qui reducunt arcam Dei, componunt sacros Psalmos, præsunt sacerdotibus, ædificant templa, habent conciones de cultu Dei: qui templa repurgant, demoliuntur excelsa, incendunt lucos: qui sacerdotes

dotes admonent officij, & illis scribunt leges vitæ: qui prophetas impios occidunt: qui episcopos summouent: qui cogunt concilia episcoporum: qui cum episcopis vnà sedent, eosque quid agendum sit, instituunt: qui episcopum hæreticum adiudicant supplicio: qui de religione cognoscunt: qui subscribunt: qui pronunciant: atque hæc omnia, non alieno iussu, sed nomine suo, & rectè, & piè faciunt, an ad eos dicemus religionis curam non pertinere? aut magistratum Christianum, qui his ceu rebus sese admiscent, aut improbè, aut immodestè, aut impiè facere? His rebus Imperatores & Reges antiquissimi, & Christianissimi sese admiscuerunt: non tamen ea caussa vnquam notati sunt aut impietatis, aut immodestiæ. Et quis quæret vel Principes magis catholicos vel exemplo illustriores?

Quòd si hæc illis licebat, cùm essent ciuiles tantùm magistratus & præessent rebus publicis, quid

hodie

hodie peccauerunt nostri Principes, quibus, cùm eo loco sint, idem tamen non licerat? Aut quæ tanta vis doctrinæ, iudicij, sanctitatis est in illis, vt præter consuetudinem omnium veterum, & catholicorum episcoporum, qui cum principibus viris de religione deliberarunt, nunc principes Christianos à cauſſæ cognitione, & à suo conspectu reijciant? Sed rectè illi cauent sibi, regnoq; suo, quod alioqui vident breui esse ruiturum. Nam si illi, quos Deus in altissimo gradu collocauit, viderent, atque intelligerent istorum artes, contemni ab illis missa Christi: obscurari & extingui lucem Euangelij: sibi fucum fieri, imprudentibus illudi, atque obstrui aditum ad regnum Dei: nunquam illi se vel ita superbè despici, vel ita contumelioſè haberi ludibrio, ita facilè paterentur. Nunc autem illi eos inscitia & cœcitate obstructos sibi habent atque obnoxios.

Nos quidem, vti diximus, de

mutanda

mutanda religione, nihil temerè aut insolenter, nihil nisi cunctanter, & magna cum deliberatione fecimus: neque id vnquam animum induxissemus facere, nisi nos & manifesta, atque indubitata voluntas Dei nobis in sacrosanctis scripturis patefacta, & salutis nostræ ratio coëgisset. Etsi enim discessimus ab illa Ecclesia, quam isti appellant Catholicam, & ea re, nobis apud illos, qui iudicare non possunt, inuidiam faciunt, tamen id satis est nobis, satisque esse debet homini prudenti & pio, & de æterna vita cogitanti nos ab ea Ecclesia discessisse, quæ errare potuerit, quam Christus, qui errare non potest, tantò ante prædixerit erraturam, quamque nos ipsi oculis perspicuè videbamus à sanctis patribus, ab Apostolis, à Christo ipso, à primitiua & catholica Ecclesia discessisse. Accessimus autem quantum maximè potuimus, ad Ecclesiam Apostolorum, & veterum catholicorum Episcoporum, & patrum, quam

scimus adhuc fuisse integram, vtque Tertullianus ait, incorruptam virginem, nulla dum idolatria, nec errore grani ac publico contaminatam; nec tantum doctrinam nostram, sed etiam Sacramenta, precumque publicarum formam, ad illorum ritus & institutum direximus; vtque Christum ipsum, & omnes ferè pios fecisse scimus, religionem ab istis turpiter neglectam & depravatam, ad originem & ad primordia revocauimus. Inde enim putauimus instaurationem petendam esse, vnde prima religionis initia ducta essent. Haec enim ratio, inquit antiquissimus pater Tertullianus, valet aduersus omnes Haereses, Id esse verum, quodcunque primum: id esse adulterum quodcunque posterius. Irenaeus saepe ad antiquissimas Ecclesias provocauit, quae Christo fuissent vicinidres, quasque credibile vix esset, errauisse. Iam verò, cur ea hodie ratio non iniuria? Cur ad antiquarum Ecclesiarum similitudinem non redi-

mus,

mus, Cur id à nobis hodie audiri non poteſt, quod olim in concilio Niceno, à tot Epiſcopis, & catholicis patribus, nullo refragante, pronunciatum eſt, ἤθη ἀρχαῖα κρατείτω? Eſdras cùm reficere vellet ruinas templi, non miſit Epheſum, quamuis ibi eſſet Dianæ templum pulcherrimum, & ornatiſſimum: cumque vellet ſacra & cæremonias reſtituere, non miſit Romam, quamuis fortaſſe audiſſet ibi eſſe Hecatombas, Solitaurilia, Lectiſternia, Supplicationes, & libros Numæ Pompilij rituales. Satis ille ſibi putauit fore ſi exemplar veteris templi, quod ab initio Salomon ad Dei præſcriptum excitauerat, & veteres illos ritus ac cæremonias, quas Deus ipſe Moſi nominatim ſcripſerat haberet ante oculos, & ſequeretur.

Aggæus propheta, cùm iam templum ab Eſdra refectum eſſet, & populo cauſſa oblata ſatis iuſta videri potuiſſet, ſibi de tanto Dei optimi maximi beneficio gratulandi, tamen exquiſit omnibus

lacrymas,

lacrymas, quòd qui erant adhuc superstites, & priora templi ædificia, antequam à Babylonijs diruerentur, viderant, meminissent, multum adhuc ab ea pulchritudine abesse, quæ olim fuerat. Tum enim demum putassent, templum egregiè instauratum, si ad pristinum exemplar, & veterem templi maiestatem respondisset.

Diuus Paulus vt Cœnam Dominicam, quam Corinthij iam tum coeperant corrumpere, repurgaret, proposuit illis institutionem Christi, quam scripserunt. Id inquit, ego vobis tradidi, quod accepi à Domino. Et Christus, vt Christianorum errorem refelleret, Ad ima inquit redeundum est: ab initio non fuit sic.

Vbijs sacerdotum sordes, & quarijs magnarum, & templum purgare, Hæc inquit, ab initio domus orationis fuit, vt populus omnis pie & caste precaretur: atque ita vos oportebat cum quoq; eam instituere. Non enim ea vsu-

sa extructa fuit, vt esset spelunca latronum.

Sic omnes in sacris Scripturis pij, & laudati Principes, eo maximè nomine laudati sunt, quòd ambulassent in vijs Dauid patris sui, videlicet, quòd ad primordia & ad fontes redijssent, & religionem in integrum restituissent.

Itaque nos cùm videremus omnia ab istis prorsus esse pessundata, & in templo Dei præter miseras ruinas nihil esse reliqui, consultissimum esse duximus, vt illas nobis Ecclesias proponeremus, quas certò sciremus, & non erraße, & Missas priuatas, & preces ignotas, ac barbaras, & istam sacrorum eruptionem, atque alias inepias non habuisse.

Et cùm templum Domini cuperemus in integrum restituere, nihil aliud fundamentum quærere voluimus, quàm quod iam olim ab Apostolis scieremus esse iactum, quod est Seruator noster Iesus Christus.

Cùmque

Cùmque audiremus Deum ipsum nobis loquentem in verbo suo, & videremus exempla illustria veteris & primitivæ Ecclesiæ, jam certa autem esset Concilij generalis expectatio, & eruenus multo ascertior: maximè verò cùm certi essemus de voluntate Dei, & notos esse duceremus nimium solitos esse eosque anxios de sententijs hominum, non potuimus amplius cum carne & sanguine deliberare: illud potius fecimus, quod & recte posse fieri, & à pijs hominibus, & catholicis episcopis sæpe multis factum esse cognouimus, vt Prouinciali synodo nostris Ecclesijs prospiceremus. Sic enim veteres patres scimus solitos esse experiri, antequam ad publicum orbis terrarum concilium veniretur. Extant hodie Canones scripti, in conciliis municipalibus, Carthaginiensi sub Cypriano, Ancyræ, Neocæsareæ, Gangris etiam in Paphlagonia, & quidam alij, antequam Nicæni concilij Oecumenicæ nomen auditum esset. Ad hunc modum olim

olim sine concilio generali statim domi priuata disceptatione occursum est Pelagianis, & Donatistis; cùm Imperator Constantinus aperte studeret Auxentio Arrianorum partium Episcopo, Athanasius Episcopus Christianus, non ad concilium generale, in quo videbat propter Imperatoris potentiam, & studium partium videbat nihil posse fieri, sed ad clerum, populumque suum, hoc est, ad Prouincialem synodum prouocauit. Sic decretum est in concilio Nicæno, vt in singulos annos bis, in Carthaginensi, vt minimùm semel episcoporum conuentus, in singulis prouincijs haberentur: quod Chalcedonense concilium ait, ea causa fuisse factum, vt si qui errores, aut abusus vspiam emersissent, statim in ipso vestigio, vbi nati fuissent, extinguerentur. Ita, cùm Secundus, & Palladius Aquileiense concilium, quod non esset generale ac publicum, repudiarent, Ambrosius Episcopus Mediolanensis respondit, Non debere illud nouum cui-

quam

quum videri, aut peregrinum, si Occidentis Episcopi conuocent synodos, aut agant conuentus Prouinciales, id enim antea & ab Occidentalibus Episcopis non raro, & à Græcis sæpe factum esse. Ita Carolus Magnus Imperator concilium habuit prouinciale in Germania contra concilium Nicenum secundum, de tollendis imaginibus. Nec nobis quidem prorsus inaudita, aut noua est ea ratio. Nos enim habuimus aliquando in Anglia synodos Prouinciales, & domesticis legibus Ecclesias nostras ordinauimus. Quid multis? Certè concilia illa plenissima & maxima, de quibus isti solent tantoperè gloriari, si cum omnibus Ecclesijs, quæ per totum orbem terrarum agnoscunt, & confitentur nomen Christi, conferantur, quid obsecro aliud videri possiunt, quàm priuata quædam Episcoporum concilia, & synodi Prouinciales? Nam etsi fortè Italia, Gallia, Hispania, Anglia, Germania, Dania, Scotia, conueniat: absit autem Asia, Græcia,

cia, Armenia, Persia, Media, Meso-
potamia, Ægyptus, Æthiopia, In-
dia, Mauritania, quibus in locis
omnibus, & Christiani homines
multi sunt, & Episcopi: quomodo
potest cuiquam sano huiusmodi
concilium videri Generale? Aut
cùm tot partes orbis absint, quo-
modò possint verè dicere, se
habere consensum orbis terra-
rum? Aut quale tandem erat illud
concilium proximum Triden-
num, aut quomodo dici potuit ge-
nerale, cùm ad illud ex omnibus
regnis & regionibus Christianis,
quadraginta tantùm Episcopi
conuenissent, & ex illis aliquot
diserti, vt remitendi esse viderē-
tur ad Grammaticos: ita verò do-
cti, vt nunquam perlegerint sacras
literas? Quidquid est, veritas E-
uangelij Iesu Christi, non pende-
à conciliis, aut, vt Paulus ait, ab
humano die. Quòd si illi, quibus
Ecclesiam Dei curæ esse oportuit,
sapere nolint, & officio suo de-
fuerit, atque animos suos contra
Deum & eius Christum obfirma-
uerint,

uerint, & rectas vias domini peruertere perrexerint, Deus lapides excitabit, & pueros infantes disertos faciet, vt semper existant aliqui, à quibus istorum mendacia refutentur. Potest enim Deus, non solùm sine concilijs, sed etiam inuitis concilijs, & tueri, & promouere regnum suum. Multæ, inquit Salomon, sunt cogitationes in humano corde: sed Domini consilium manet firmum. Non enim est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum. Humanis operibus, inquit Hilarius, extructa non durant: aliter ædificanda, aliter conseruanda Ecclesia est. Ea enim posita est in fundamentis apostolorum & prophetarum, & continetur vno angulari lapide, Christo Iesu. Multò verò clarissimè & ad hæc tempora apposissimè D. Hieronymus, Quoscunque, inquit, Diabolus decepit, & quasi suaui & pernicioso carmine Sirenarum illexerit ad dormiendum, eos excitat sermo diuinus, & dicit: Surge qui dormis,

In prophetam Naum cap. 3.

mis, eleuate, & illuminabit te Christus. In aduentu ergo Christi, & sermonis Dei, & doctrinæ Ecclesiasticæ, & consummationis Niniuæ & speciosissimæ meretricis, eleuabitur populus & properabit, qui sub magistris antea fuerat sopitus, & ibit ad montes scripturarum: ibi inueniet montes, Mosen, Iesum filium Naue: montes, prophetas, montes noui testamenti, Apostolos & Euangelistas. Et cum ad tales montes confugerit, & in huiusmodi montium fuerit lectione versatus, si non inuenerit qui eum doceat, (messis enim erit multa, operarij pauci) tamen & populi studium comprobabitur, quòd confugerint ad huiusmodi montes, & magistrorum negligentia coarguetur. Hæc Hieronymus ita perspicuè, vt nihil opus sit interprete, ita ad ea, quæ nos iam oculis videmus euenisse, accommodatè vt nobis quidem videatur, vniuersum statum temporum nostrorum, & ornatissimæ illius meretricis Babylonicæ

hylonicæ ruinam, & Ecclesiæ Dei instaurationem, & cæcitatem, atque ignauiam episcoporum, & studium atque alacritatem populi, quasi Spiritu prophetico prædicere, & ante oculos nostros constituere voluisse. Quis enim tam cæcus est vt non videat istos illos magistros esse, à quibus populus, vt Hieronymus ait, in errorem inductus sit, & consopitus: aut Niniuen istorum Romam pulcherrimis aliquando fucatam coloribus, nunc detracta persona, & melius videri, & minoris fieri: aut homines pios excitatos tanquam è graui somno, ad lucem Euangelij, & ad voces Dei, nihil expectatis huiusmodi magistrorum concilijs, confugisse se ad montes scripturarum?

At saltem (inquiet aliquis) iniussu Romani Pontificis ista tentari non oportuit. illum enim vnum esse nodum, & vinculum societatis Christianæ: illum vnum esse sacerdotem. illum Leuitici generis, quem Deus significauerit in

Deuteronomio, à quo consilium in rebus arduis & veritatis iudicium petendum sit: Si quis illius iudicio non obtemperet, illum in conspectu fratrum suorum oportere interfici: illum, quidquid agat, non posse à quoquam mortalium iudicari: Christum in cælis regnare, illum in terris: illum vnum posse quidquid Christus, aut Deus ipse potest. illius & Christi vnum esse consistorium: sine illo nullam esse fidem, nullam spem, nullam Ecclesiam: qui ab illo discedat eum abijcere & repudiare salutem suam. Hæc Canonistæ parasiti Pontificum, non nimium modestè illi quidem. Vix enim plura, certè non ampliora potuissent de Christo ipso dicere.

Nos quidem non voluptatis vllius humanæ, aut commodi caussa à Pontifice discessimus. Atque vtinam potius ille ita se gereret, ne opus esset discessione. Verum ita res erat, nos, nisi illo relicto, non potuimus ad Chri-

stum

ſtum peruenire. Neque ille nunc aliud fœdus nobiſcum ferire vult, quàm quale olim rex Ammonitarum Naas ferire voluit cum Iabenſibus, vt illis omnibus dextros oculos effoderet. Eripere enim vult nobis ſacras ſcripturas, Euangelium ſalutis noſtræ, & omnem illam ſpem quam habemus in Chriſto Ieſu. Alijs enim conditionibus pacem non poſſe conuenire. 1. Reg. 11.

Nam quòd quidam tantopere ſolent prædicare, Papam ſolum eſſe ſucceſſorem Petri, quaſi ea cauſſa Spiritum ſanctum in ſinu gerat, & errare non poſſit, leue ac nugatorium eſt. Animo pio, ac Deum timenti, promiſſa eſt Dei gratia, non cathedris & ſucceſſionibus. Diuitiæ, inquit Hieronymus, potentiorem Epiſcopum facere poſſunt: omnes tamen Epiſcopi, quicunque ſunt, ſunt ſucceſſores Apoſtolorum. Quòd ſi locus & inauguratio ſola ſatis eſt, & Manaſſes ſucceſſit Danidi, & Caiaphas Aaroni,

roni, & idolum ſæpe ſtetit in templo Dei. Archidamus olim Lacedæmonius, multa de ſe prædicabat, quòd eſſet ex Hercule oriundus: eius inſolentiam ita refutabat Nicoſtratus: Atqui tu ex Hercule oriundus non videris. nam ille malos homines interfecit, tu ex bonis malos facis. Cumque Phariſæi iactarent ſucceſſiones ſuas, & genus, & ſanguinem Abrahami, vos, inquit Chriſtus, quæritis me interficere, hominem qui veritatem vobis locutus ſum, quam audiui à Deo. hoc Abraham nunquam fecit: vos ex patre Diabolo eſtis, & eius voluntati vultis obſequi. Tamen vt aliquid ſucceſſioni largiamur, an ſolus Papa ſucceſſit Petro? Qua ergo in re, qua in religione, in qua functione, in qua parte vitæ illi ſucceſſit? Quid vnquam aut Petrus Papæ ſimile habuit, aut Papa Petro? Niſi hoc forte velint dicere, Petrum, cùm eſſet Romæ, nunquam docuiſſe Euangelium, nunquam pauiſſe gregem: abſtuliſſe claues regni cælorum

tælorum: abscondisse thesaurum domini sui: tantùm sedisse in Lateranо, & omnia spatia Purgatorij, & supplicionum genera digitо descripsisse: animas miseras alias in cruciatum relegasse: alias accepta mercede, repentè pro arbitrio eximisse: Missas privatas, quæ in omnibus angulis dicuntur, tradidisse: sacra mysteria summissa voce, & aliena lingua mussitasse: Eucharistiam in omnibus templis, & altaribus collocasse: eamque ante se, quocunque incederet in aſture one gradario cum hominibus & tintinnabulis circumtulisse: oleum, ceram Iaman, campanas, calices, templa, altaria, sacro anhelitu consecrasse: iubilea, gratias, immunitates, expectationes, præuentiones, annatas, pallia, vsum palliorum, bullas, indulgentias, diplomata vendidisse, sese caput Ecclesiæ, & summum Pontificem, & Episcoporum Episcopum, & solum sanctissimum appellasse: in alienas Ecclesias ius & auctoritatem sibi vsurpasse: ab

omni se ciuili potestate exemisse: bella gessisse: Principes inter se commisisse: in aurata sella, corona lemniscata, apparatu Persico, regali sceptro, aureo diademate, lucentibus gemmis, in hominum nobilium ceruicibus equitasse. Hæc scilicet Petrus olim Romæ fecit, eaque successoribus suis quasi per manus tradidit. Hæc enim à Papis hodie Romæ fiunt: atque ita fiunt quasi aliud fieri nihil debeat. Aut, nisi hoc malint fortasse dicere, Papam ea nunc facere omnia, quæ olim scimus fecisse Petrum: discurrere in omnes terras: docere Euangelium, non tantùm publicè, sed etiam priuatim, per singulas domos: instare oportunè, importunè, tempestiuè, intempestiuè: opus facere Euangelistæ, implere ministerium Christi: esse speculatorem domus Israel: accipere oracula, & voces Dei, easque vt acceperit, ita populo reddere: esse sal terræ: esse lucem mundi: non seipsum pascere, sed gregem: non implicare se ciuilibus negotijs

tijs huius vitæ: non exercere dominium in populum Domini: non quærere vt id sibi ab alijs ministretur, sed ipsum potius alijs ministrare: omnes Episcopos putare socios esse suos, & pares: subiectum esse Principibus tanquam à Deo missis: reddere quod Cæsaris est Cæsari: quodque veteres Episcopi Romani sine exceptione fecerunt, Imperatorem Dominum suum appellare. Hæc nisi nunc Papæ faciant, & nisi ea quæ diximus, Petrus fecerit, nihil est quòd de nomine Petri, & de ista successione tantoperè glorientur, quòd autem de secessione nostra querantur, & nos ad societatem & fidem suam reuocent, multò minus. Cobsionem, aiunt, quendam Lacedæmonium, cùm fœderis feriendi caussa missus esset legatus ad Regem Persarum, & aulicos fortè inuenisset ludentes alea, statim re infecta, redijsse domum: rogatum cur neglexisset ea facere, quæ publicè acceperat in mandatis, respondisse,

quòd ignominiosum existimat id fore Reipublicæ, si fœdus percussisset cum aleatoribus. At, si nos ad Pontificem, pontificiosque errores redire animum induceremus, & fœdus, non tantùm cum aleatoribus, sed etiam cum hominibus longè nequioribus feriremus, esset id nobis non tantùm ad famam ignominiosum, sed etiam ad inflammandam aduersus nos iram Dei, & ad opprimendam extinguendamque conscientiam nostram pernitiosum. Nam nos quidem discessimus ab illo, quem videbamus multa iam secula cæcasse orbem terrarum. ab illo, qui nimium insolenter dicere solebat, se errare non posse, & quidquid ageret, non posse se à quoquam mortalium, non à Regibus, non ab Imperatoribus, non à toto clero, non ab vniuerso populo iudicari: non si mille animas secum abduceret ad inferos. ab illo, qui sibi imperium sumebat, non tantùm in homines, sed etiam in Angelos Dei, vt irent, redirent, ducerent

cent animas in Purgatorium, & easdem reducerent, cùm ipse vellet: quem Gregorius clarissimè dicebat esse præcursorem & antesignanum Antichristi, & à fide catholica defeciſſe: à quo Coryphæi, nostri illi, qui Euangelio, atque agnitæ veritati se opponunt, ad vnum omnes iampridem vltrò, & libenter discesserunt: & nunc etiam ab eodem non inuiti discederent, nisi eos inconstantiæ nota, & pudor, & populi de se existimatio impediret. Postremò ab illo discessimus, cui obstricti non eramus, quique præter genium quendam loci, & successionem, quod pro se diceret, nihil habuit. Et nos quidem ab illo longè omnium iustissimè discessimus. Nostri enim Reges, illi etiam, qui auctoritatem, & fidem episcoporum Romanensium obseruantissimè sequebantur, satis iam olim senserunt iugum & tyrannidem regni pontificij. Romani enim Episcopi & Henrico Regi nostro, eius nominis secundo, diadema

diadema de capite detraxerunt, eumque abiecta omni maiestate, priuato tantùm habitu, vt esset suis omnibus ludibrio, ad Legatum suum venire demissum,& supplicem voluerunt:& in Regem nostrum Ioannem, episcopos,& monachos & nonnullam etiam partem nobilitatis armauerunt, & populum omnem iureiurando quo illi erant obstricti,liberarunt,eumque postremò nefariè per summũ scelus,non tantùm regno sed etiam vita exuerunt: & Henricum eius nominis octauum, nobilissimum principem, diris & fulminibus defixerunt. & in illum modò Cæsarem, modò Gallum commouerunt, quodque in ipsis erat,regnum nostrum prædæ, ac direptioni exposuerunt : homines insani ac fatui, qui aut tantum Regem, laruis, & crepitaculis perterrefieri posse crederent, aut tantum Regnum tam facilè, vno quasi bolo deuorari. Et quasi hæc omnia non essent satis, vniuersam etiam prouinciam vectigalem habere

re

re voluerunt: & ex ea quotannis census iniustissimos exegerunt. Tanti, videlicet, nobis constitit amicitia vrbis Romæ. Quòd si illi nobis ista impostoris, & malis artibus extorserunt, nihil causæ est, cur non illis eadem legitimis rationibus, & bonis legibus possint eripi. At si ea illis Reges nostrum illa caligine superiorum temporum, inducti opinione aliqua simulatæ illorum sanctitatis, religionis ergò, vltrò, & liberaliter donauerunt, postea animaduerso errore, à posteris Regibus, qui eadem potestate sunt, possunt auferri. Irrita enim est donatio, nisi donatoris voluntate comprobetur. voluntas autem videri non potest, quam error obfuscat atque impedit.

Habes Christiane lector, non esse nouum, si hodie postliminio restituta, & quasi renascens religio Christiana contumelijs, & cõuitijs accipiatur: id enim & Christo ipsi, & apostolis accidisse. Tamen ne tu te istis aduersariorum

nostrorum

noſtrorum clamoribus abduci, & tibi imponi patiaris, expoſuimus tibi vniuerſam rationem religionis noſtræ, quid de Deo patre, quid de eius vnico filio Ieſu Chriſto, quid de Spiritu ſancto, quid de Eccleſia, quid de Sacramentis, quid de miniſterio, quid de ſacris ſcripturis, quid de cæremonijs, quid de omni parte perſuaſionis Chriſtianæ ſentiamus. Diximus nos omnes antiquas hæreſes, quas aut ſacroſanctæ ſcripturæ, aut vetera concilia condemnarunt, vt peſtes, & pernicies animorum deteſtari. nos diſciplinam Eccleſiaſticam, quam aduerſarij noſtri prorſus eneruarunt, quantùm maximè poſſumus, reuocare: & omnem vitæ licentiam & diſſolutionẽ morum, priſcis & auitis legibus, & ea quæ par eſt, quaq; poſſumus ſeueritate vindicare. nos regnorum ſtatum, eo quo accepimus, loco, ſine imminutione vlla, aut mutatione retinere, & principibus noſtris Maieſtatem, quantum maximè poſſumus, incolumem conſeruare. nos

ab

ab illa Ecclesia, quam isti spelun-
cam latronum fecerant, & in qua
nihil integrum, aut Ecclesiæ simi-
le reliquerant, quamque ipsi fate-
bantur multis in rebus errauisse,
vt Lothum olim è Sodoma, aut A-
brahamum è Chaldæa, non con-
tentionis studio, sed Dei ipsius ad-
monitu discessisse, & ex sacris li-
bris, quos scimus non posse falle-
re, certam quandā religionis for-
mam quæsiuisse, & ad veterum pa-
trum, atque Apostolorum primi-
tiuam Ecclesiam, hoc est, ad pri-
mordia atque initia, tanquam ad
fontes redijsse. Auctoritatem autem
in ea re, aut consensum concilij
Tridentini, in quo videremus ni-
hil rectè, atque ordine geri, vbi ab
omnibus in vnius nomen iurare-
tur: vbi legati principum nostro-
rum contemnerentur: vbi nemo
nostrorum theologorum audire-
tur: vbi apertè partibus atque am-
bitioni studeretur, non expectasse:
sed quod olim sancti patres, quód-
que maiores nostri sæpe fecerunt,
prouinciali conuentu nostras Ec-
clesias

clesias restituisse: Episcopi verò Romani, cui obstricti non eramus, quique nihil habebat nec Christi, nec Petri, nec Apostoli, nec omninò Episcopi simile, iugum & tyrannidem pro eo, ac debuimus, excussisse. Postremò, nos inter nos de omnibus dogmatis, & capitibus religionis Christianæ conuenire, & vno ore, vnoque spiritu colere Deum, & patrem Domini nostri Iesu Christi.

Quare Christiane ac pie lector, cùm videas rationes & causas, & restitutæ apud nos religionis, & secessionis ab istis nostræ, mirari non debes, si Christo nostro obtemperare maluimus, quàm hominibus. Paulus nos admonuit, ne varijs istis doctrinis nos abduci pateremur: vtq; illos in primis fugeremus, qui sererent dissensiones præter illam doctrinam, quam à Christo, & apostolis accepissent. Iamdudum, vt noctua ad orientem solem, ita istorum impostura dilabuntur, & fugiunt ad aspectum, & lucem Euangelij: & quamuis ad

cælum

cælum vsque extructæ atque exaggeratæ sint: tamen leui momento, & quodammodo sua sponte corruunt. Non enim putare debes ista omnia temerè, aut casu accidisse. Dei hæc voluntas fuit, vt inuitis propè omnibus, Euangelium Iesu Christi in orbem terrarum his temporibus spargeretur. Itaque, diuinis vocibus admoniti homines, sese vltrò ad Christi doctrinam contulerunt. Nos quidem non gloriam ex ea re quæsiuimus, non opes, non voluptates, non otium. Hæc enim isti habent abundè omnia, & nos ea, cùm apud illos essemus, multò largiùs & prolixiùs habebamus. Neque nos consensionem & pacem fugimus: sed pacis humanæ caussa, cum Deo bellig erari nolumus. Dulce quidem, inquit Hilarius, est nomen pacis: sed aliud est, inquit, Pax, aliud seruitus. Nam vt, quod isti quærunt, Christus tacere iubeatur: vt prodatur veritas Euangelij: vt errores nefarij dissimulentur: vt Christianorum hominum

minum oculis imponatur: vt in Deum aperte conspiretur, non ea pax est, sed iniquissima pactio seruitutis. Est quædam, inquit Nazianzenus, pax inutilis: est quoddam vtile dissidium. Nam pacem cum exceptione studendum est quantum fas sit, quantumque liceat. Alioqui Christus ipse, non pacem in mundum attulit, sed gladium. Quare si nos Papa secum in gratiam redire velit, ipse prius in gratiam redire debet cum Deo. Hinc enim, inquit Cyprianus, schismata oriuntur, quia caput non quæritur, & ad fontem sacrarum scripturarum non redditur: & cœlestis magistri præcepta non seruantur. Non enim, inquit, pax ea est, sed bellum: nec Ecclesiæ iungitur, qui ab Euangelio separatur. Isti vero cauponari tantùm solent nomen pacis. Pax enim illa quam tantoperè querunt, otiosorum tantùm est ventrium tranquillitas. Nihæc omnia inter nos facile componi possent, nisi ambitio, venter, luxus impedirent. hinc illæ lacry-

mæ:

mæ: animus est in pannis. Id scilicet, clamant, atque obstrepunt, vt malè parta, fœdiùs & nequiùs tuentur. Queruntur hodie de nobis Indulgentiarij, Datarij, quæstores, lenones, alijque, qui quæstum putant esse pietatem, nec Iesu Christo seruiunt, sed suo ventri. Olim enim isti generi hominum fuit quæstus vberrimus apud sæculum prius. Nunc autem quidquid Christo accedit, id omne sibi detractum putant. Id hodie Pontifex ipse queritur, refrixisse, videlicet, pietatem: reditus suos angustioresiam esse, quàm solebant. Itaque nos in odium rapit, quantum potest, & onerat contumelijs, & condemnat pro Hæreticis: vt qui causam non intelligunt, putent, nullos esse homines nequiores. Nos tamen interim ea causa nec pudet, nec certè pudere debet Euangelij, Dei enim gloriam pluris facimus, quàm existimationem hominum. Scimus ista vera esse omnia, quæ docemus, nec possumus aut vim facere conscientiæ

entiæ noſtræ, aut teſtimonium dicere contra Deum. Nam ſi nos negamus partem aliquam Euangelij Ieſu Chriſti coram hominibus, ille nos vicißim negabit coram Patre ſuo. Quòd ſi qui ſunt, qui offendi velint, & Chriſti doctrinam non ferant, cæci ſunt, & duces cæcorum: Veritas tamen prædicanda, & præ nobis ferenda eſt, & patienter expectandum eſt tribunal Dei. Interim iſti videant, quid agant, & de ſalute ſua cogitent, & deſinant odiſſe ac perſequi Euangelium Filij Dei, ne illum aliquando ſentiant vindicem, & vltorem cauſſæ ſuæ. Deus ſe haberi ludibrio non ſinet: Iamdudum homines vident, quid agatur. Iſta flamma, quantò magis reprimitur, tantò magis magiſque erumpit, atque euolat. Infidelitas iſtorum non fruſtrabitur fidem Dei. Quòd ſi duritiam iſtam animorum ponere, & Chriſti Euangelium recipere recuſabunt, Publicani, & peccatores anteuertent illis in regno Dei.

Deus,

Deus, & pater Domini noſtri Ieſu Chriſti illis omnibus oculos aperiat, vt videre poſſint beatam illam ſpem, ad quam vocati ſunt, vt vnà omnes glorificemus vnum illum, & verum Deum, eúmque quem de cœlo ad nos demiſit Ieſum Chriſtum, cui vnà cum Patre, & ſancto Spiritu, reddatur, omnis honor, & gloria in omnem æternitatem.

AMEN.